

I B A R N A H U S

INFORME / REPORT

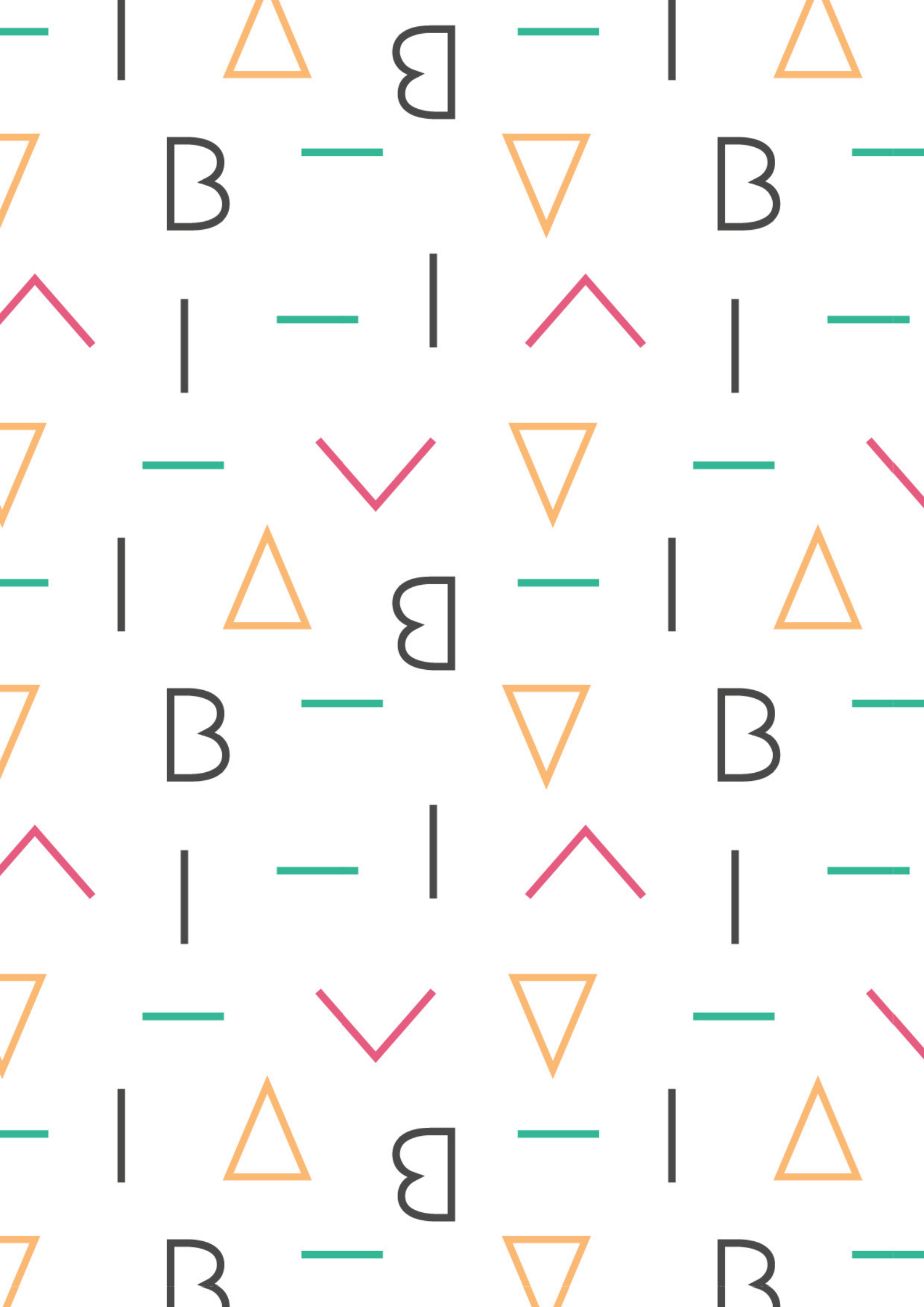
Impacte del model Barnahus en els procediments penals per victimització sexual d'infants i adolescents: metodologia i resultats a la Barnahus de Tarragona

UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI

Tarragona, Octubre de 2024

Direcció del projecte:

Dra. Núria Torres Rosell. Professora de Dret Penal. Universitat Rovira i Virgili

Equip de redacció:

Universitat Rovira i Virgili:

Dra. Roser Casanova Martí, Dra. Elisabet Cerrato Guri, Sra. Àfrica Cruz Jiménez, Dr. Andrés Díaz López, Sr. Juan Angel Maccagno Bini, Dr. Alexandre Moreno Urpi, Sra. Sònia Pujol Andrés, Dra. Núria Torres Rosell i Dr. Víctor Merino Sancho.

Universitat Oberta de Catalunya:

Sra. Silvana Avendaño Bedoya, Dra. Patrícia Hernández Hidalgo, Sra. Alba Marsol Gutiérrez i Dr. Josep M. Tamarit Sumalla.

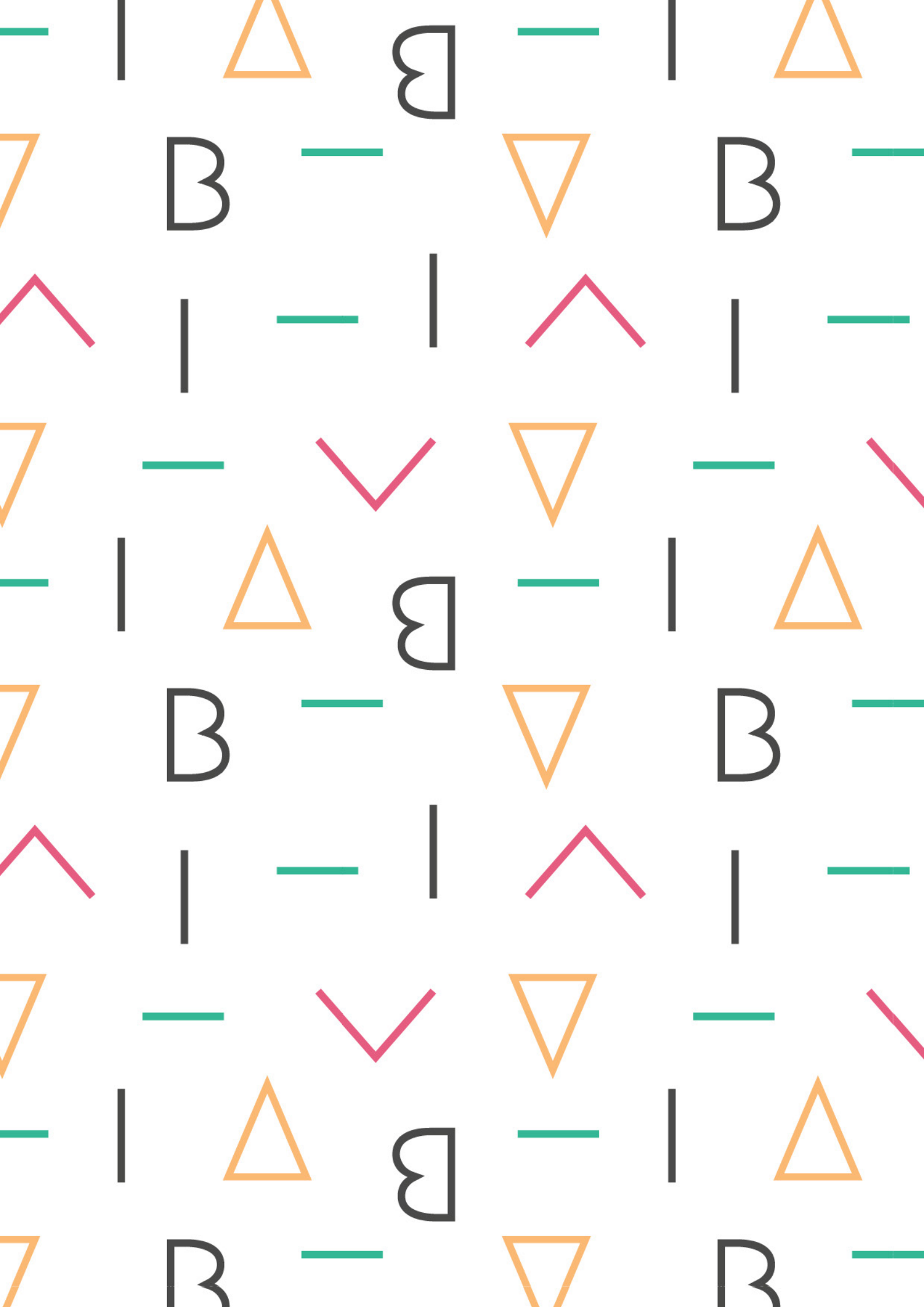
Proposta de citació de l'informe:

Torres–Rosell, Núria et.al (2024), *Avaluació de l'impacte del Model Barnahus en la prevenció de la victimització secundària en infants i adolescents víctimes de violència sexual. Resultats de l'aplicació de la metodologia a la Barnahus de Tarragona*, Universitat Rovira i Virgili.

Project manager: Dra. Stephanie Ascencio Serrato

Maquetació i disseny gràfic: Tatiana Tambasco Lloret

Aquest treball s'ha realitzat en el marc del projecte de recerca “Impact of the Barnahus model on protecting the rights of children victims of sexual abuse in the criminal justice system (I_Barnahus)” i dins del Grup de Recerca de la Universitat Rovira i Virgili “Territori, Ciutadania i Sostenibilitat”, reconegut com a grup de recerca consolidat i que compta amb el suport del Departament de Recerca i Universitats de la Generalitat de Catalunya (2021 SGR 00162).

Index de continguts

1 >> Introducció	17
1.1. Objectius i metodologia del projecte	19
1.2. La victimització sexual d'infants, l'accés a la Justícia i la protecció dels drets dels infants	20
1.3. La Barnahus com a model d'atenció integrada. Principis i estàndards en el funcionament del model i reptes que planteja	23
1.3.1. <i>Principis i estàndards de funcionament del model Barnahus</i>	23
1.3.2. <i>Reptes que planteja la implantació del model Barnahus</i>	26
A) <i>Tensions en la implantació dels equips multidisciplinars</i>	26
B) <i>Tensions en el binomi participació i protecció de l'infant</i>	27
C) <i>Necessitat de comptar amb professionals formats en el model Barnahus.</i>	28
D) <i>Necessitat d'espais adaptats a la infància</i>	28
2 >> Desenvolupament del model Barnahus	31
2.1. Marc normatiu i encaix del model Barnahus	31
2.1.1. <i>Europa</i>	31
2.1.1.1 <i>Unió Europea</i>	31
2.1.1.2 <i>Consell d'Europa</i>	34
2.1.2. <i>Espanya</i>	36
2.1.3. <i>Catalunya</i>	38
2.2. <i>Progressiva implantació del model Barnahus a Catalunya</i>	39
2.3. <i>Avaluacions del model Barnahus</i>	41
2.4. <i>Avenços en l'ús de la prova preconstituïda i en les exploracions als infants</i>	44

3 >> Proposta metodològica per a l'avaluació de l'impacte de la Barnahus al sistema penal a partir de l'experiència de la creació de la Barnahus de Tarragona **49**

3.1. Context jurídic processal i penal en el que es desenvolupa l'estudi	49
3.1.1. <i>La regulació processal penal</i>	49
3.1.2 <i>La tipificació dels delictes en el Codi penal</i>	52
3.2. Objectius de la investigació	55
3.3. Fases de la investigació	56
3.3.1. <i>Treballs preparatoris per a l'accés a la informació</i>	56
3.3.2. <i>Identificació dels indicadors</i>	57
3.3.3. <i>Creació de l'instrument de recollida de dades</i>	58
3.3.4. <i>Configuració de la mostra i dels grups de control</i>	63
3.3.5. <i>Codi intern identificador dels casos</i>	66
3.3.6. <i>Procés de recollida de dades</i>	67
3.3.7. <i>Trasllat de la informació a la plantilla</i>	68
3.3.8. <i>Explotació estadística de la informació</i>	69

4 >> Resultats del pilot de la metodologia creada a la Barnahus de Tarragona **73**

4.1. Total de casos analitzats i fases processals	73
4.2. Descripció dels casos analitzats	81
4.2.1. <i>Les víctimes</i>	81
4.2.2. <i>Els ofensors</i>	84
A) <i>Ofensor principal</i>	84
B) <i>Ofensor secundari</i>	87
4.2.3 <i>Relació entre ofensor i víctima</i>	88
4.2.4. <i>Lloc de comissió dels fets</i>	89
4.2.5. <i>Persona a qui la víctima revela els fets</i>	90
4.2.6. <i>Persona que denuncia</i>	91
4.2.7. <i>Exploracions a la víctima</i>	92
4.2.8. <i>Preconstitució de la prova i valoració de la credibilitat del testimoni de la víctima</i>	94

4.2.9. Intervenció de la Barnahus	95
4.2.10. Mesures cautelars	97
4.2.11. Sobreseïments	97
4.2.12. Conclusions provisionals del Ministeri Fiscal	98
4.2.13. Acusació particular	100
4.2.14. Judici Oral: judicis celebrats i reproducció de la prova pre constituïda	100
4.2.15. Conclusions definitives del Ministeri Fiscal al Judici Oral	101
4.2.16. Sentència	103
4.2.17. Penalitat i responsabilitat civil	104
4.2.18. Recurs	104
4.3. Anàlisi de les dades	105
4.3.1. Anàlisis relatives a l'estat del procediment	105
A) Relació amb la intervenció de la Barnahus	105
B) Relació amb la realització de prova preconstituïda	106
C) Relació amb l'existència d'informe de credibilitat de la víctima	107
D) Relació amb el contingut positiu de l'informe de credibilitat	109
4.3.2. Anàlisis relatives a la duració del procediment	110
A) Diferències en la duració dels procediments en el període pre i post Barnahus	110
B) Diferències en la duració dels procediments atenent als territoris i als períodes pre i post Barnahus	111
C) Durada dels procediments quan intervé la Barnahus	114
D) Durada del procediment segons se celebri judici oral o es dicti sentència en judici de conformitat	114
E) Durada de procediment segons el sentit de la sentència	115
4.3.3. Anàlisis relatives al sobreseïment de la causa	116
A) Variables sociodemogràfiques de la víctima i l'ofensor	116
B) Relació entre la víctima i l'ofensor	117
C) Territori	118
D) Prova preconstituïda	118
E) Intervenció de la Barnahus	118
F) Informe de credibilitat del testimoni	119

4.3.4. Anàlisis relatives al sentit de la sentència i la condemna	121
A) Variables sociodemogràfiques de la víctima i l'ofensor	121
B) Relació entre víctima i ofensor	122
C) Territori	122
D) Prova preconstituïda	122
E) Intervenció de la Barnahus	123
F) Informe de credibilitat del testimoni	123
G) Tipus de delicte i sentit de la sentència	123
H) Tipus de delicte i severitat de la condemna	124

5 >> Conclusions **127**

5.1. Valoració de la metodologia creada	128
5.1.1. Contribució de la metodologia als objectius del projecte	128
5.1.2. Limitacions i dificultats de la proposta metodològica	132
5.2. Valoració dels resultats	136
5.2.1. Relació entre els resultats obtinguts en aquest estudi i en estudis previs	137
5.2.2. Resultats relatius a l'impacte de la Barnahus en el sistema penal i en la reducció del risc de victimització secundària	138
A) Reducció de la durada del procediment	138
B) Reducció del volum de sobreseïments quan es practica prova preconstituïda	138
C) Reducció del volum de sobreseïments quan intervé Barnahus	139
D) Reducció del volum de sobreseïments quan es disposa d'informe de credibilitat de la víctima	139
E) Més sentències condemnatòries en territori i període Barnahus	139
F) Sentències condemnatòries segons la víctima declari o no al judici oral	140

<i>5.2.3. Resultats que mostren la persistència de reptes en l'atenció als infants víctimes en el sistema de justícia penal</i>	140
<i>A) Taxa de sobreseïments elevada</i>	140
<i>B) Taxa de sobreseïment en infants menors de sis anys</i>	141
<i>C) Taxes de sobreseïment en casos de victimització intrafamiliar</i>	141
<i>D) Sobreseïments sense haver completat les exploracions</i>	142
<i>E) Delictes continuats</i>	142
<i>F) Reiteració d'exploracions als infants</i>	143
<i>G) Motivació de la sentència absolutòria</i>	143
<i>H) Increment de procediments</i>	144

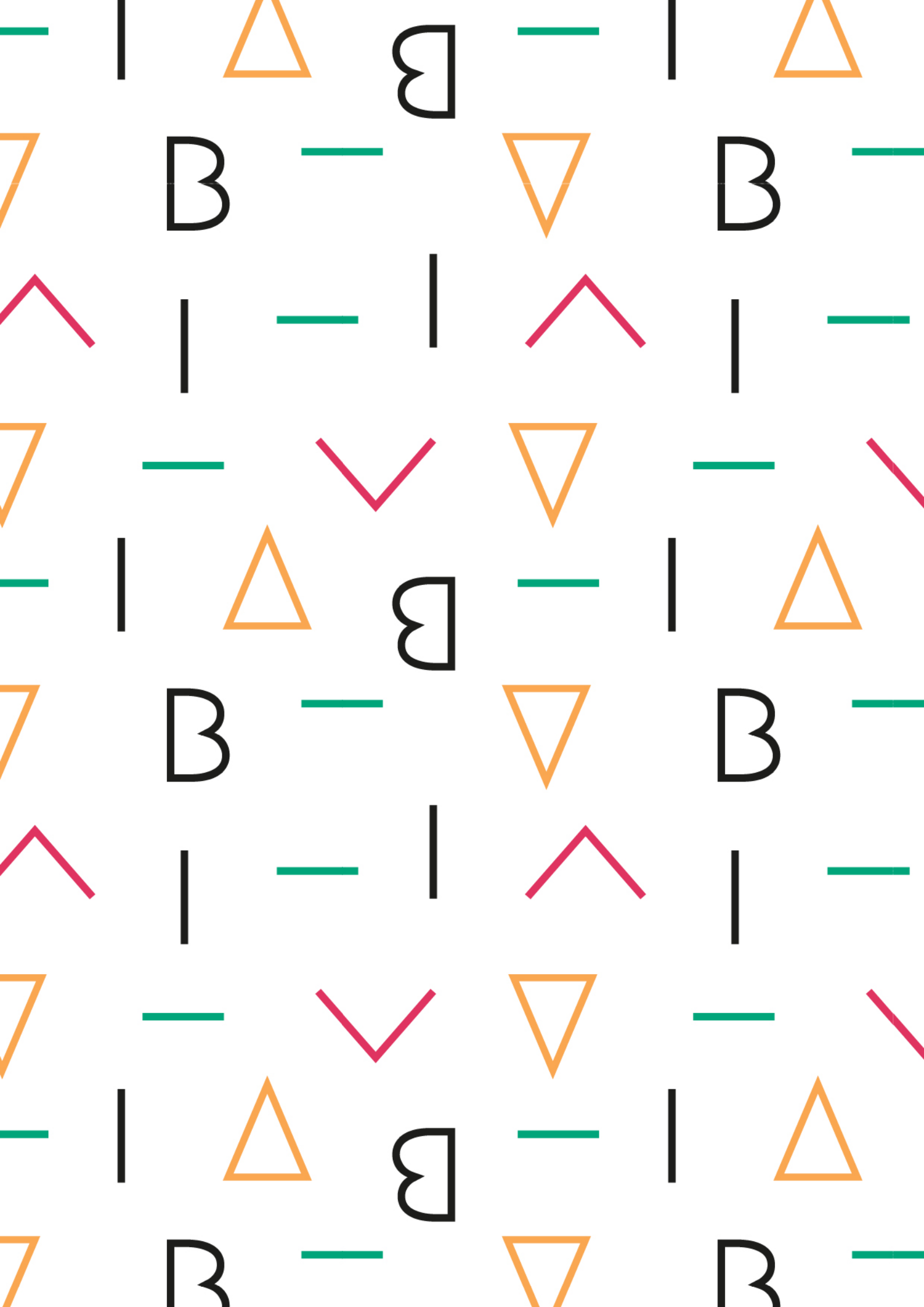
6 >> Referències **147**

Index de gràfics

Gràfic 1	Nombre de procediments per territori i estat del procediment	74
Gràfic 2	Nombre de procediments per any i per estat del procediment	75
Gràfic 3	Evolució dels procediments de la mostra	76
Gràfic 4	Fase processal dels procediments per a les víctimes detectades	77
Gràfic 5	Número de procediments incoats per anys i territoris	78
Gràfic 6	Víctimes per territoris i estat del procediment	79
Gràfic 7	Ràtio de víctimes per territori i període temporal atenent a l'estat del procediment	80
Gràfic 8	Estat del procediment segons la tipologia delictiva	81
Gràfic 9	Edat víctimes	82
Gràfic 10	Característiques de les víctimes	83
Gràfic 11	Edat ofensor principal	85
Gràfic 12	Característiques ofensor principal	86
Gràfic 13	Edat ofensor secundari	87
Gràfic 14	Característiques ofensor secundari	88

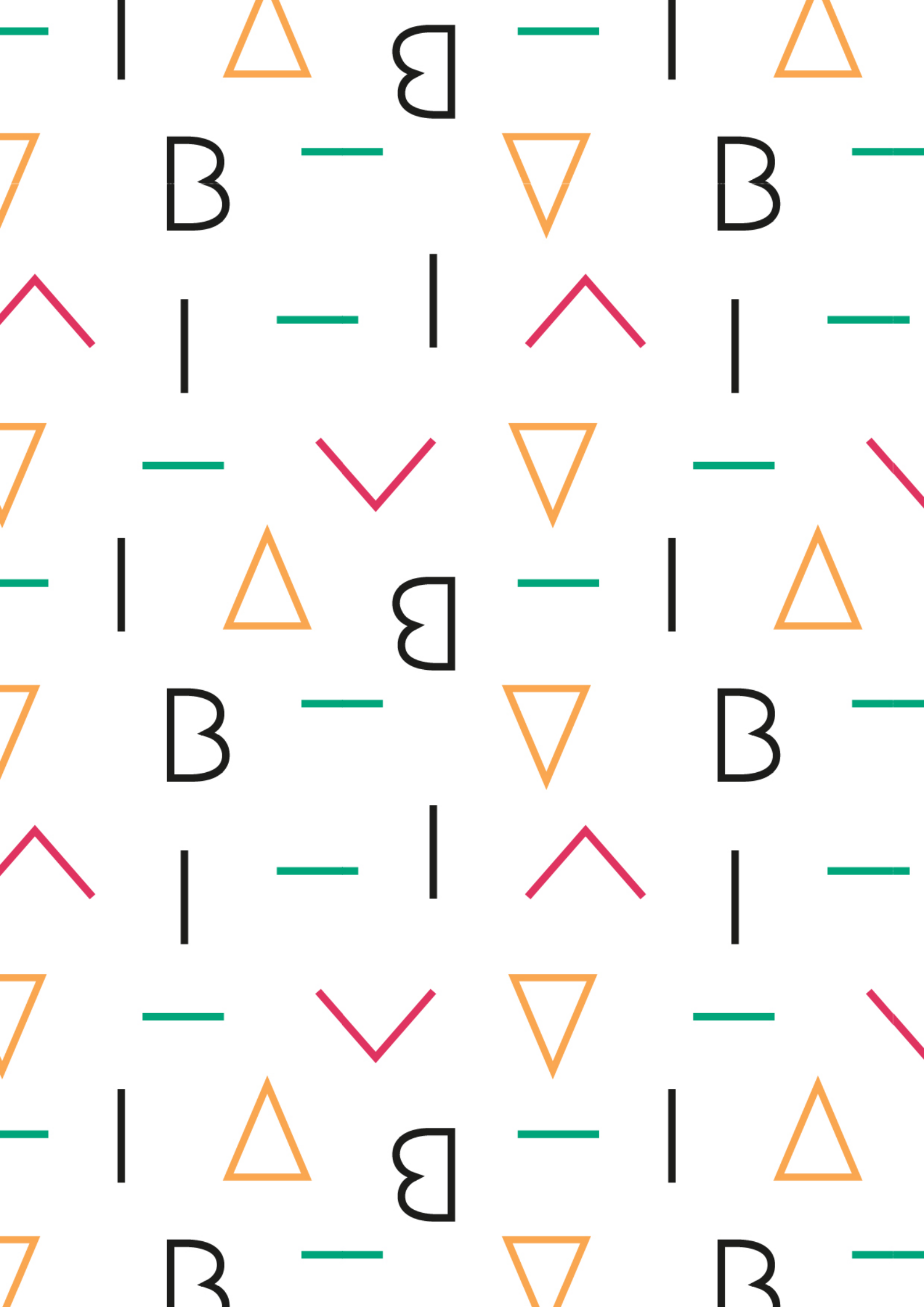
Index de taules

Taula 1	Persona a qui la víctima revela els fets	91
Taula 2	Per quant tipus d'exploracions ha passat la víctima	93
Taula 3	Nombre d'exploracions	94
Taula 4	Edat víctima assistida a Barnahus	96
Taula 5	Víctima assistida a Barnahus per sexe (elaboració pròpia)	96
Taula 6	Motiu de l'arxiu/sobreseïment	98
Taula 7	Relació intervenció de la Barnahus i estat del procediment	106
Taula 8	Relació entre prova constituïda i sobreïment	107
Taula 9	Relació entre l'estat del procés i l'informe de credibilitat de la víctima	108
Taula 10	Informes de credibilitat emesos a Tarragona	108
Taula 11	Relació amb el contingut positiu de l'informe de credibilitat	109
Taula 12	Diferències en la duració dels procediments atenent als territoris i als períodes pre i post Barnahus	112
Taula 13	Durada del procediment des de la incoació al sobreseïment per territori i període	112
Taula 14	Durada del procediment per territoris i període en procediments finalitzats en sentència	113
Taula 15	Durada del procediment per territoris i període en procediments finalitzats en sobreseïment	113
Taula 16	Durada del procediment segons se celebri judici oral o es dicti sentència en judici de conformitat	115
Taula 17	Durada del procediment segons el sentit de la sentència ens els tres territoris	115
Taula 18	Relació entre l'informe de credibilitat i el sobreseïment	120
Taula 19	Relació entre el sentit de la decisió (condemna o absolució) i diverses variables	125
Taula 20	Resum de les aportacions de la metodologia	129
Taula 21	Limitacions i dificultats en la metodologia creada	132

Abreviacions

ASI	Abús sexual infantil
BNH	Barnahus
CAC	Child Advocacy Center
CP	Codi Penal
CRAE	Centre residencial d'acció educativa
DGAIA	Direcció General d'Atenció a la infància i l'adolescència
EATP	Equip d'assessorament tècnic penal
LECRIM	Llei d'enjudiciament criminal
LOPIVI	Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia
LOGILS	Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de garantía integral de la libertad sexual
MF	Ministeri Fiscal
NNA	Nenes, nens i adolescents
SP	Sobreseïment provisional

Agraïments

L'equip del projecte vol fer arribar un agraïment molt especial a totes les persones que han donat el seu suport i han facilitat aquesta recerca, i en particular:

A la Fiscal en Cap de Tarragona, la Sra. Maria José Osuna, per l'interès posat en aquest projecte i les facilitats donades per a executar-lo. Igualment, a l'anterior Fiscal en Cap de Tarragona, Sr. Xavier Jou, i al President de l'Audiència Provincial de Tarragona, Sr. Joan Perarnau, que des de l'inici van mostrar el seu suport i disposició. També al Sr. Jorge Lucía, Fiscal en Cap de Lleida, per acceptar que el territori de Lleida participés en l'estudi. A totes i tots els Fiscals amb qui hem tingut ocasió de conversar durant la recollida de dades.

Als i les funcionàries de les Fiscalies de Tarragona i Lleida que ens han ajudat a completar la informació necessària i, de forma molt especial, a la Sra. Raquel Carrión de la Fiscalia de Tarragona, i a la Sra. Meritxell Alsina i Sra. Sandra Paysan de la Fiscalia de Lleida.

A la DGAIA, en particular a la Sra. Isabel Carrasco, i a les professionals de la Barnahus de Tarragona.

A Save the Children, molt especialment a l'Emilie Rivas, i a la Promise Barnahus Network pel seu suport en l'execució del projecte.

A la OAK Foundation per finançar la recerca i a les *Programme Officers* que ens han donat sempre totes les facilitats.

1 >> Introducció

Amb un ampli desplegament als territoris del nord d'Europa, el model Barnahus té per objectiu oferir als infants i adolescents que han estat víctimes o testimonis d'abús sexual i altres violències una resposta adequada per tal de garantir-ne la protecció, atendre les seves necessitats de cura, i prevenir la victimització secundària en el transcurs del procediment judicial. Una funció molt important de la Barnahus consisteix, precisament, en ajudar a recollir i presentar evidències vàlides a la fase preliminar de la investigació judicial a partir de la preconstitució de la declaració dels infants com a prova testifical, de manera que aquests no hagin de comparèixer davant del tribunal en cas de processament del presumpte autor.

El model proposa atendre a aquesta finalitat mitjançant tres mesures fonamentals. En primer lloc, la reducció del número d'entrevistes i avaluacions a les que se sotmet a la víctima des del moment que es planteja la sospita de la victimització, gràcies a una millor coordinació entre els professionals que s'integren en equips multidisciplinaris. En segon lloc, la realització de les intervencions en un entorn amigable per als infants, que en minimitzi l'impacte en el seu benestar emocional. En tercer lloc, el model requereix la capacitat específica i l'expertesa dels professionals que intervenen en l'avaluació de les víctimes.

A més, una de les claus del model Barnahus és que el seu desenvolupament i la progressiva implantació es fonamenten en l'evidència científica sobre el valor afegit de les intervencions que ofereix. En aquest sentit, la generació i recopilació d'un coneixement sistematitzat sobre els efectes del model en termes de protecció, cura, justícia i participació dels infants víctimes de violència esdevé de cabdal importància. Com a model que es construeix i evoluciona a partir d'aquesta evidència, resulta indispensable comptar amb recerques sòlides sobre els efectes i l'impacte que el model té en els infants víctimes i en les seves famílies, així com en les diferents agències o sectors professionals des dels quals s'atén als infants (protecció, salut, justícia i serveis socials). El volum d'avaluacions actualment existents sobre el model Barnahus és encara escàs si es compara amb el que s'ha generat en aquests darrers anys

en relació amb el funcionament i l'impacte dels Children's Advocacy Centers als Estats Units, qüestió a la que ens referirem amb més detall més endavant. Tanmateix, es compta amb un incipient volum d'aportacions que, tant des de l'acadèmia, com especialment des de les entitats que promociónen el desplegament del model, analitzen i avaluen els diferents reptes que planteja la protecció i l'atenció integral i adaptada als menors d'edat víctimes de violència. En aquest sentit, el desenvolupament de recerques que s'orientin a la recollida de dades sobre els casos assistits i els seus efectes en les víctimes i en les seves famílies així com en el sistema de justícia penal, resulten absolutament coherents amb un model que es proposa millorar la qualitat de les polítiques i dels serveis que presta per a la protecció i suport als infants i adolescents víctimes.

La posada en funcionament d'una primera Casa d'Infants, segons el model Barnahus, a mitjans de l'any 2020 a Tarragona, oferia una oportunitat per iniciar una labor de recollida de dades i d'anàlisi comparativa dels resultats que aquest servei era capaç de desplegar en els seus primers anys de funcionament, tot incentivant millores en l'actuació del sistema de justícia penal i minorant els efectes de la victimització secundària que experimenten els infants víctimes de violències sexuals. En aquest sentit, el desenvolupament d'una recerca destinada a avaluar l'impacte de la primera experiència del model Barnahus a Catalunya resultava coherent amb la pròpia essència del model Barnahus.

Aquest informe és el resultat del projecte "Impact of the Barnahus model on protecting the rights of children victims of sexual abuse in the Criminal Justice System" (OFIL-22-101), que s'ha dirigit des de la Facultat de Ciències Jurídiques de la Universitat Rovira i Virgili, gràcies al finançament de la OAK Foundation (<https://oakfnd.org/>), i a través d'un consorci entre les següents entitats:

- Universitat Rovira i Virgili, que ha liderat i coordinat les diverses fases del projecte, en especial, la preparació i desenvolupament de la metodologia per a l'estudi quantitatiu i l'anàlisi de resultats.
- Universitat Oberta de Catalunya, que ha participat en el disseny de l'estudi quantitatiu i en l'anàlisi dels resultats.
- Save the Children, entitat impulsora del model Barnahus a Catalunya i que en el projecte ha estat responsable de les accions de comunicació, formació i relacions amb l'Administració.

- Promise – Barnahus Network, entitat promotora a nivell europeu del model Barnahus, que ha prestat suport al projecte en les activitats de formació i investigació.
- Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE), organisme autònom administratiu, dedicat a tasques de formació especialitzada del personal del Departament de Justícia, i d'investigació en matèries que en són competència, que ha prestat suport en la difusió de les activitats.

La realització d'aquesta recerca, pionera a Catalunya, però també a nivell europeu, ha de servir per a establir unes bases metodològiques que permetin recopilar de forma habitual i rutinària la informació relativa als processos i resultats de la intervenció del sistema penal amb els infants víctimes de violència i abús, a fi i efecte de possibilitar una avaluació dels progressos del model en el territori i la detecció de les pràctiques que requereixen ser adaptades. La metodologia creada té, a més, vocació de poder ser replicada en altres territoris arreu de Catalunya, Espanya i Europa amb la finalitat de contribuir a estandarditzar la pràctica avaluativa i possibilitar la comparació de resultats entre territoris.

► 1.1. Objectius i metodologia del projecte

El projecte té com a objectiu principal avaluar l'impacte del model Barnahus en els processos penals i els seus efectes en la prevenció de la victimització secundària i en la promoció d'un sistema de justícia que respongui als drets i necessitats dels infants. El projecte es proposa generar coneixement sobre el funcionament del model Barnahus en el sistema de justícia penal, per tal d'influir en el seu desplegament i promoure un model d'avaluació basat en l'evidència.

Es tracta d'una proposta metodològica pionera a Catalunya i a Europa en l'estudi del model Barnahus, que pretén generar indicadors per detectar les necessitats de canvis efectius en el marc legal i en la pràctica dels professionals que contribueixin a reduir la victimització secundària que experimenten els infants víctimes que participen en el procés penal. Entre altres qüestions, el projecte d'investigació es proposa conèixer si en l'entorn del model Barnahus s'incrementa la confiança en el testimoni de la víctima, si s'incrementen les taxes de persecució, sentència i condemna i si, alhora, es redueixen el número d'intervencions sobre l'infant i el temps que dura el procediment judicial.

Com a objectius específics del projecte es proposa:

- Dissenyar un model d'avaluació basat en l'evidència que permeti analitzar l'impacte del model Barnahus al sistema de justícia penal
- Provar l'eina d'avaluació en el cas d'estudi del pilot de la Barnahus de Tarragona
- Conèixer les taxes de condemna i absolució, els casos sobreseguts i els perfils desagregats del delinqüent i la víctima
- Desplegar activitats de formació i capacitació per als professionals del sistema de justícia penal.

Per a donar resposta a aquests objectius s'han desenvolupat les següents actuacions:

- Revisió de la literatura científica sobre la victimització sexual d'infants i sobre el model Barnahus per a la identificació dels indicadors aptes per a valorar, a nivell jurídic penal, l'impacte del model.
- Creació d'un instrument de recollida de dades a partir dels indicadors seleccionats, que permeti la recopilació d'informació relativa als procediments judicials incoats per delictes d'abusos i agressions sexuals a víctimes menors d'edat.
- Anàlisi dels procediments judicials i comparativa dels resultats obtinguts en relació amb el període previ i posterior a l'entrada en funcionament a la Barnahus de Tarragona, així com en jutjats ubicats en territoris que no compten amb intervenció de la Barnahus.
- Desenvolupament d'activitats destinades a difondre entre els professionals la problemàtica vinculada a l'abús sexual infantil en el marc del nou model de justícia propera als infants que es preveu en la Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i a l'adolescència enfront de la violència (en endavant, LOPIVI) i del qual el model Barnahus n'és exponent.

▶ **1.2. La victimització sexual d'infants, l'accés a la Justícia i la protecció dels drets dels infants**

El desenvolupament del projecte Barnahus s'ha d'emmarcar en el coneixement de la problemàtica de la victimització sexual infantil que deriva de la recerca empírica i, en concret, en la voluntat d'evitar l'impacte negatiu que té per als infants víctima d'abús sexual infantil (en endavant, ASI) el contacte amb

el sistema de justícia penal. L'ASI és un problema social greu amb efectes negatius duradors per a la salut de la víctima, que és inquietantment prevalent als nostres països. El Conveni del Consell d'Europa per a la Protecció dels Infants contra l'Explotació i l'Abús Sexual (2017) es va fer ressò d'una dada que de manera reiterada ha aparegut en els estudis sobre aquest fenomen, quan va afirmar que, aproximadament, 1 de cada 5 infants a Europa ha estat víctima d'alguna forma de violència sexual. El primer estudi dut a terme a Espanya amb una mostra representativa de persones adultes (López i altres, 1995) va trobar que un 22% de les dones i un 15% dels homes havien estat víctimes d'abús sexual en la seva infància. En l'actualitat, disposem de dades de diversos estudis realitzats a Espanya en els darrers anys que mostren xifres similars de prevalença (Pereda, Abad, Guilera, 2016; Pereda i altres, 2024), amb una tendència descendent relacionada amb l'increment de la victimització electrònica, però que podria estar indicant també que la visibilització del problema, l'evolució de la sensibilitat i les accions de prevenció que s'estan duent a terme podrien començar a tenir conseqüències.

L'elevada prevalença de l'ASI, a més de les conseqüències greus a llarg termini que té per a les persones que l'han patit, indica que ens trobem davant d'un problema greu de salut pública. A l'hora de valorar l'impacte social de l'ASI és necessari tenir en compte altres fets que de manera consistent ha posat en evidència la recerca empírica: haver experimentat abús sexual en la infància incrementa de manera significativa el risc de victimització en l'edat adulta, incrementa també el risc de cometre conductes delictives i de patir trastorns greus en la salut mental (Cantón & Cortés, 2007; Pereda, 2010). Per tant, qualsevol intervenció eficaç que pugui prevenir l'ASI i pal·liar els seus efectes en les persones, no només és beneficiós per als individus afectats, sinó també per a la societat del futur. Cal a més tenir en compte la importància de la victimització secundària provocada pel contacte dels infants víctimes amb el sistema de justícia penal, quan han de participar-hi com a testimonis (Goodmann et al., 1992). Aquest tipus de victimització agreuja les conseqüències negatives de l'abús i fins i tot, en alguns casos, pot tenir un impacte més negatiu per als infants que la victimització que ha provocat l'activació del procés penal.

Un altre aspecte respecte al què hi ha evidència és el que afecta als baixos percentatges de denúncia en els casos d'ASI. Alguns autors indiquen que només es denuncien el 2% dels casos d'abús sexual intrafamiliar i el 6% dels casos extrafamiliars (Russel, 1983) o que només el 6% de les víctimes d'ASI denuncien el delicte a la policia (Arata, 1998). Fins i tot, en els fets que arriben a la policia, només una minoria dels casos pels que s'ha obert un procediment

judicial arriba a la fase de judici. Bunting (2008) afirma que només el 21% dels casos registrats per la policia, en què la víctima era menor d'edat, van finalitzar amb algun tipus de sanció formal. La recerca revela també que els fiscals no aconsegueixen presentar càrrecs entre el 22% i el 47% dels casos denunciats (EDC *et al.*, 1992) i al voltant del 44% dels casos denunciats no van ser perseguits per la Fiscalia (Stroud *et al.*, 2000).

A Catalunya també s'ha trobat un baix índex de persecució dels casos d'ASI. Segons un estudi previ de Tamarit i altres (2017), dels 97 informes de delictes sexuals contra víctimes menors d'edat que van arribar als jutjats d'instrucció, només el 25% van passar a la fase de judici i, tot i que la gran majoria dels casos portats a judici van rebre una sentència condemnatòria, aquest percentatge sobre el total de casos denunciats va ser només del 18%.

La complexitat en la persecució d'aquests delictes rau principalment en el repte de presentar proves, ja que en la majoria dels casos les víctimes menors d'edat són els únics testimonis del delicte, especialment en casos d'abús intrafamiliar (Martens i Barker, 2000). A Espanya, Save the Children (2012) va analitzar 65 resolucions emeses per les Audiències Provincials i va revelar que l'edat primerenca dels nens és un obstacle per al reconeixement de la credibilitat del seu testimoni. En aquest sentit, l'estudi citat de Tamarit i altres (2017) mostra que els casos en què s'havia practicat una prova preconstituïda van obtenir una taxa molt més alta de sentències condemnatòries, les penes imposades van ser més severes i les víctimes van obtenir una millor compensació. Hi ha doncs troballes que confirmen que la pràctica de la prova preconstituïda no només té un impacte positiu en la reducció de la victimització secundària de les víctimes infantils, sinó que també millora les possibilitats de provar els fets i obtenir una sentència condemnatòria.

Pel que fa als procediments judicials, l'informe esmentat de Save the Children (2012) va detectar que s'havien produït retards injustificats en els procediments judicials que afecten directament la protecció dels drets de les víctimes infantils i una manca de preocupació per evitar la victimització secundària de la víctima infantil. Si tenim en compte estudis previs a nivell internacional, la durada del procés fins a la resolució judicial del cas pot oscil·lar entre 12 i 16 mesos (Martone *et al.*, 1996) i el temps transcorregut des de l'entrevista forense fins a la resolució de la Fiscalia s'ha estimat en una mitjana de 378 dies segons Stroud *et al.* (2000). A Catalunya, per exemple, abans de la implementació del pilot Barnahus, una víctima infantil d'ASI havia de seguir un procés complex que podia durar fins a 3 anys, i durant el qual l'infant havia d'estar en contacte amb més de 10 professionals (Save the Children, 2018).

L'evolució del Dret és un reflex de l'evolució del coneixement i de la sensibilitat social respecte al problema de la victimització infantil. La Directiva 2012/29 de la UE per la que s'estableixen normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes, fixa les bases que exigeixen als poders públics actuacions que permetin garantir el dret dels infants a ser escoltats i, atesa la importància de la revelació i del seu testimoni, les institucions competents han de desplegar els mitjans necessaris, tenint en compte particularment la situació dels infants amb necessitats especials, com els que tenen una discapacitat visual o auditiva, discapacitat intel·lectual o infants en edat preescolar, entre altres, per ajudar en el procés d'obtenir proves vàlides per als procediments penals. La Llei 4/2015, de l'estatut de la víctima del delict, donant compliment a la citada Directiva, preveu un nivell de protecció més elevat per als infants que han de participar en un procés penal, per tal de prevenir la victimització secundària i les possibles conseqüències de la seva declaració. Entre les mesures previstes hi ha la prova preconstituïda, la presa de declaració per experts i la possibilitat de nomenar un defensor judicial en cas de conflicte d'interessos per part dels seus representants legals. La LOPIVI fa un pas més preveient que la prova preconstituïda sigui la regla general a seguir en cas de menors de menys de 14 anys.

En general, els estudis mostren clarament que les víctimes infantils d'ASI experimenten una nova victimització quan entren en contacte amb el sistema de justícia penal i hi ha una clara necessitat de millorar l'experiència dels infants víctimes amb el sistema. És, per tant, necessari conèixer si el desplegament de les Barnahus a Catalunya és capaç de reduir significativament els greus inconvenients detectats en el sistema de justícia penal per a les víctimes d'ASI.

► **1.3 La Barnahus com a model d'atenció integrada. Principis i estàndards en el funcionament del model i reptes que planteja**

L'experiència del model Barnahus, que ha estat ja implantat en diversos territoris del nord d'Europa, proposa disminuir la victimització secundària que pot generar el contacte del nen o nena amb el sistema de justícia penal per la via fonamental de reduir el número d'exploracions a les que sotmet a l'infant i millorar la coordinació dels professionals especialitzats que s'integren en els equips multidisciplinars i que es relacionen amb l'infant víctima en espais adaptats.

> *1.3.1. Principis i estàndards de funcionament del model Barnahus*

Tal i com ha posat de manifest Bragi Guðbrandsson, fundador de la Barnahus a Islàndia, els estàndards europeus de la Barnahus representen el primer intent per definir els principis que inspiren les seves intervencions (Promise, 2017). El model Barnahus parteix de la idea que el relat de l'infant resulta clau per identificar i investigar l'ASI, tant amb finalitats penals, com amb finalitats de protecció i terapèutiques. Per aquest motiu, el model proposa un enfocament multidisciplinari i interinstitucional que garanteixi la col·laboració entre diferents organismes (judicials, socials, mèdics) en l'atenció a l'infant i la seva família, oferint serveis integrals en un únic espai, que està adaptat a l'infant.

Els processos d'implementació i les formes organitzatives de les Barnahus varien entre els països i, de vegades, també dins d'un mateix país. Les diferències entre països poden observar-se en les persones que resulten destinatàries del servei, la distribució de rols i responsabilitats dels professionals, però també en el marc de col·laboració entre les diverses institucions implicades en la implementació de les funcions bàsiques. Això inclou, per exemple, el tipus de professionals que realitzen les entrevistes forenses, el protocol forense que s'aplica o com es presten els serveis terapèutics i mèdics. Les diferències en la configuració operativa en territoris diversos subratllen la flexibilitat del model i com aquest s'adapta als diversos sistemes legals, estructures socials, tradicions culturals i pràctiques professionals en els diferents països

Precisament, la creació d'uns estàndards respon a la voluntat de proporcionar un marc operatiu i organitzatiu comú que promogui l'obtenció de testimonis vàlids dels infants perquè els tribunals compleixin amb els drets dels nens i les nenes a la protecció, assistència i justícia adaptada i n'evitin la revictimització. Els estàndards de qualitat Barnahus, desenvolupats per l'organització PROMISE Barnahus Network, són una guia detallada per assegurar la millor atenció als infants víctimes d'abús sexual o altres formes de violència. Estableixen, en aquest sentit, els principis i procediments que han de seguir els centres Barnahus per garantir una intervenció efectiva, coordinada i centrada en l'infant. L'actuació dels professionals en consonància amb els estàndards contribueix a prevenir la victimització secundària, en la mesura que comporta prioritzar l'interès de l'infant en la pràctica i en les decisions que es prenen; complir amb el dret de l'infant a ser escoltat sense entrevistes repetitives; garantir que l'infant és entrevistat i recolzat per professionals especialitzats i competents; que les entrevistes es duen a terme en un entorn multidisciplinari en un espai amigable, oferint un suport adequat a l'infant i als seus cuidadors sense retards indeguts, i sense obligar a l'infant a comparèixer al jutjat.

Es compta així amb un total de deu estàndards que recullen les idees següents:

1. Principis essencials: les pràctiques i les decisions que es prenen en el marc de la Barnahus han de garantir: a) que en el centre de les decisions i les pràctiques s'hi col·loca l'interès dels infants; b) que el dret a ser escoltats i a rebre informació s'atén sense causar nous traumes i proporcionant la informació adequada en tot moment; c) que la protecció, l'assistència i els processos judicials es desenvolupen sense retards.
2. Cooperació en equips multidisciplinars i interinstitucionals: el model assegura una col·laboració estreta entre tots els serveis implicats, incloent serveis socials, sanitaris, policials i judicials, de manera que l'enfocament multidisciplinari condueixi a una resposta coherent i coordinada a les necessitats de l'infant.
3. Grup destinatari: el col·lectiu destinatari de la Barnahus ha d'incloure a tots els infants que són víctimes o testimonis de delictes, i per totes les formes de violència. Els familiars o cuidadors no ofensors són considerats com un grup destinatari secundari. Cal fer esforços per arribar a tots els infants, sense discriminacions, i amb independència de la forma de violència experimentada.
4. Entorn amigable per als nens i les nenes: els centres Barnahus han de proporcionar un entorn segur, acollidor i adaptat als infants, on se sentin còmodes i protegits. L'espai, que ha de ser accessible per a infants amb discapacitat i amb necessitats especials i que ha d'estar ubicat en una zona accessible amb transport públic, ha de contribuir a minimitzar el trauma i facilitar l'expressió de l'infant.
5. Planificació i gestió interinstitucional de casos: els centres Barnahus han de realitzar un seguiment exhaustiu de cada cas per assegurar que es compleixen els estàndards de qualitat i que l'infant rep tot el suport necessari per part dels membres de l'equip interdisciplinari. A més, l'avaluació contínua permet millorar els serveis proporcionats.
6. Entrevistes forenses: les entrevistes amb els infants s'han de realitzar seguint pràctiques i protocols basats en l'evidència d'allò que funciona. La finalitat de l'entrevista ha de ser facilitar la lliure exposició de l'infant, amb el màxim de detalls, mentre s'evita un nou trauma a l'infant i es compleixen les regles de la prova i els drets de la defensa. Les entrevistes han de ser enregistrades per evitar declaracions reiterades davant dels diferents professionals que necessiten accedir a la informació.
7. Examen mèdic: Els infants han de tenir accés a avaluacions mèdiques i

forenses realitzades per professionals especialitzats en ASI. Aquestes avaluacions són crucials per a la recollida de proves i per avaluar les necessitats mèdiques de l'infant.

8. Serveis terapèutics: Els infants víctimes i testimonis de violència han de rebre suport psicològic i terapèutic adequat per ajudar-los a superar l'experiència traumàtica. Aquest suport ha de ser proporcionat per professionals formats en tractament de traumes infantils.
9. Creació de capacitat i formació: els professionals que treballen als centres Barnahus han de rebre formació contínua per assegurar que estan al dia en les millors pràctiques i metodologies en el tractament de l'ASI i també en els reptes i dilemes ètics que presenta el treball amb infants víctimes, així com, en el treball i la col·laboració interinstitucional.
10. Prevenció, intercanvi d'informació, sensibilització i desenvolupament de competències externes: recollida sistematitzada de dades i difusió d'aquestes en l'àmbit polític, acadèmic, protecció d'infants i públic en general, per crear consciència sobre la violència infantil i facilitar la recerca i les polítiques basades en l'evidència.

> 1.3.2. Reptes que planteja la implantació del model Barnahus

La intervenció coordinada dels professionals d'àmbits diversos des d'una perspectiva multidisciplinària en el marc del model Barnahus presenta alguns reptes importants. En destaquem els següents:

A) Tensions en la implantació dels equips multidisciplinaris

La interdisciplinarietat que caracteritza el model Barnahus i la coordinació dels diferents equips professionals es valora de forma positiva, en tant que propicia una reducció de les interaccions en les que han de participar les víctimes de violència. Ara bé, el model requereix també que els professionals aliens al món jurídic integrin les seves accions en un context jurídic.

Això no només representa un canvi en el paper de tots els professionals implicats, sinó també en la forma de pensar les dues dimensions que prevalen en aquest model: l'àmbit de caire social i l'àmbit jurídic. En aquest sentit, els estudis que s'han fet respecte de les experiències Barnahus al nord d'Europa

han posat de manifest les tensions de fer prevaldre un sol d'aquests sectors i les afectacions al funcionament ordinari de les Barnahus. Ponnert i Johansson (2018) es refereixen a la “juridificació” per posar de manifest que quan es tracta de protegir als infants víctimes el dret es presenta com la dimensió clau en l'abordatge dels casos, fins el punt que el discurs jurídic constitueix l'únic marc o camp de possibles solucions als problemes socials. En canvi, els autors es refereixen a l'“estandardització” per referir-se a la tendència a una formalització creixent de la pràctica del treball social i la intervenció a través dels protocols, manuals pràctics o avaluacions.

El model Barnahus és un espai on ambdues dimensions coexisteixen, tot i que, per la seva naturalesa i funcions, la dimensió legal s'imposa sobre la social de manera que, a grans trets, els agents i professionals que no són operadors jurídics acaben integrant-se en un context jurídic. Això ha portat a plantejar si seria convenient fomentar l'estandarització, incrementant la participació i/o influència del paradigma d'intervenció de treballadors socials i serveis d'atenció a la salut (Ponnert & Johansson, 2018).

B) Tensions en el binomi participació i protecció de l'infant

El model Barnahus s'ha explicat i valorat com una iniciativa adequada per fer efectiu el dret de participació dels infants, atès que un dels seus objectius és escoltar i tenir en compte la seva veu i la seva experiència, tant si han estat víctimes de delictes, com si n'han estat testimonis. Les valoracions del model tenen en compte si aquesta participació s'assegura i, en aquest cas, com es fa (Hill, Lundy, Mitchell, 2021; Mitchell, Lundy, Hill, 2023).

En aquest sentit, la participació no sols significa ser escoltats, sinó també ser tinguts en compte respecte de totes les qüestions que els propis infants consideren adients, i no només allò que els adults considerin important. A més a més, el fet de ser considerat un dret i no una obligació, ha de suposar canvis en la forma i el contingut dels mecanismes que l'asseguren (Mitchell, Lundy, Hill, 2023).

En definitiva, quan es percep que la participació és efectiva i que implica una millor protecció taixò també comporta un increment de la confiança en el sistema i en els operadors jurídics que hi intervenen. Així s'ha posat de manifest a les avaluacions d'aquest model a Islàndia, Noruega i Suècia (PROMISE, 2017).

C) Necessitat de comptar amb professionals formats en el model Barnahus.

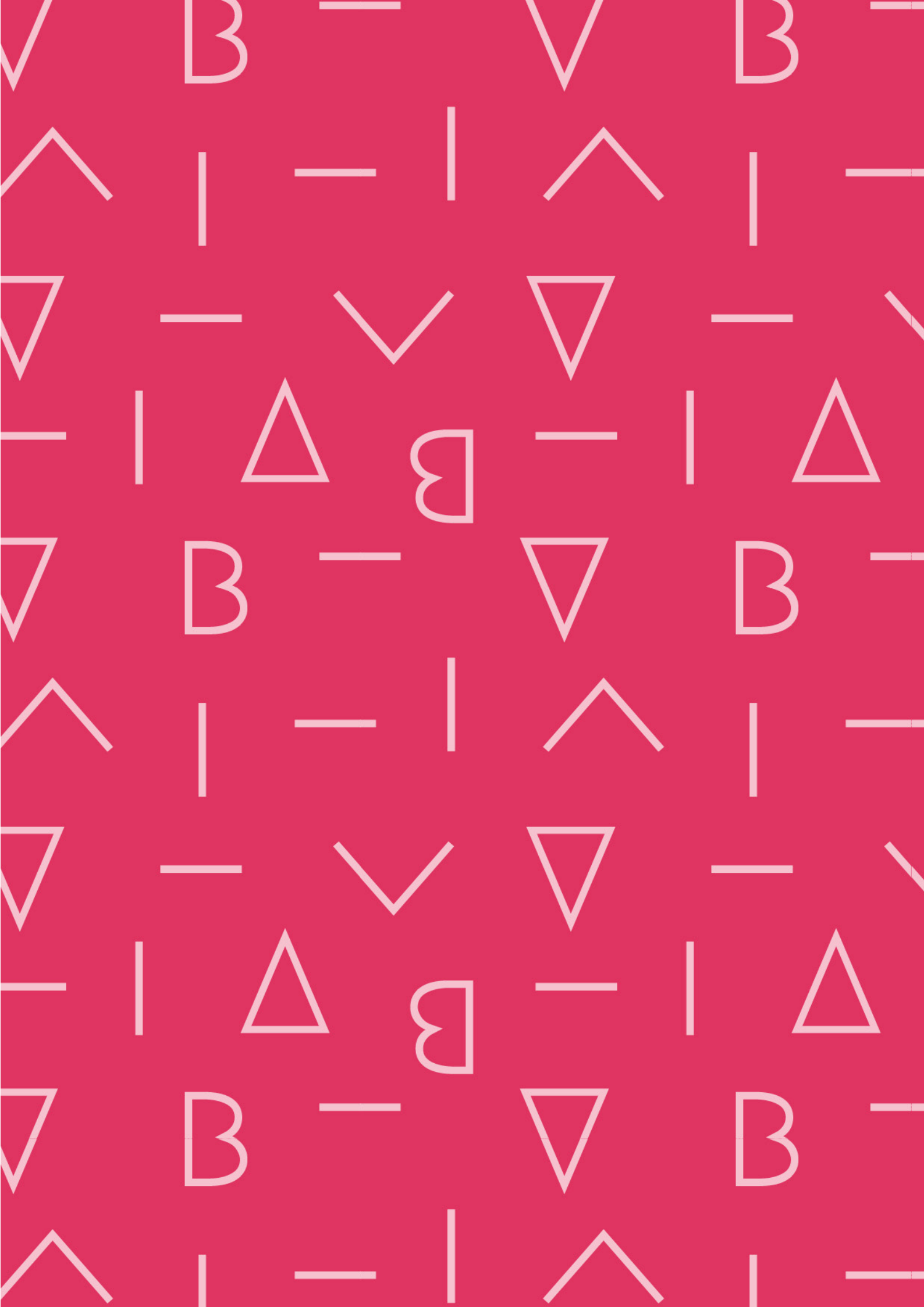
Segon apunta l'entitat Save the Children (2021), la majoria de professionals de la justícia a Espanya (judicatura, advocacia, Fiscalia, medicina i psicologia forense, entre d'altres) no disposen encara d'una formació especialitzada en drets de la infància i en violència, en particular, en relació amb l'atenció als menors víctimes de violència sexual malgrat que així ho requereix la LOPIVI.

La confiança amb els operadors jurídics s'ha incrementat arran de les experiències Barnahus al nord d'Europa. La presència d'equips multidisciplinaris i la inter-agència que es promou amb aquest model és clau per no separar l'atenció i el suport que necessiten els infants que hi participen de manera que, sigui quin sigui el resultat del procediment, la situació de l'infant sigui millor en finalitzar el procés que en iniciar-lo (INTIT, 2019). L'acceptació de la prova preconstituïda es considera una mostra del canvi de paradigma en aquests països, que ha estat possible gràcies a l'especialització, la formació i la sensibilització dels agents que intervenen a la Barnahus. Això comporta no sols un increment de la confiança en els operadors jurídics, sinó també un millor pronòstic per a la recuperació psicològica de les víctimes i les seves famílies (Gutiérrez, 2021). Així, si per una banda, els treballadors socials i altres professionals han tendit a l'especialització en major mesura perquè, com s'ha indicat, han hagut d'integrar-se a un model/paradigma molt juridificat, alhora la seva participació ha estat cabdal per a que els operadors jurídics assumeixin la necessitat d'adaptar aquest procediment legal a les necessitats i les experiències viscudes pels infants (Andersen, 2021).

D) Necessitat d'espais adaptats a la infància

La idea de la Barnahus com a espai per evitar la revictimització ha portat a considerar aspectes i dimensions que fins ara no es consideraven rellevants. Quan ens referim als espais, hem de tenir present que no només ens referim als mecanismes que permeten que les actuacions processals es facin respectant els drets dels infants víctimes, sinó també als elements arquitectònics de la Barnahus com a edifici, instal·lació o espai. En aquest sentit el quart dels estàndards abans esmentats requereix que els espais siguin accessibles i respectuosos per a tots els infants. Cal recordar que quan no es compta amb un espai Barnahus, moltes de les actuacions judicials es realitzen en les oficines judicials ordinàries que no estan pensades ni adaptades per atendre

infants víctimes d'abusos i altres violències sexuals. A més a més, com assenyalen certes avaluacions, hi ha situacions de manca de recursos que afecten les instal·lacions de les oficines judicials, que provoquen situacions complicades per les víctimes, llargues cues, amplis temps d'espera, trobada amb agressors, etc. Per això, és important que els espais possibilitin garantir una participació adequada dels infants, tenint en compte totes les seves necessitats i especificitats, com ara que el menor d'edat no parli la llengua oficial o tingui alguna discapacitat (Hill, Lundy, Mitchell, 2021).

2 >> **Desenvolupament del model Barnahus**

▶ **2.1. Marc normatiu i encaix del model Barnahus**

La voluntat d'oferir un entorn segur per als infants víctimes d'abusos sexuals neix de la necessitat de posar fi a totes les formes de violència contra els infants, que és un dels objectius de l'Agenda 2030 (objectiu 16.2). En aquest context, en el marc regional europeu s'han desenvolupat previsions per tal de garantir la protecció dels infants víctimes d'abusos sexuals, evitar-ne la revictimització i mitigar els efectes perjudicials que impliquen aquestes conductes criminals. També en el marc espanyol i en l'àmbit autonòmic català s'han adoptat normes que concreten aquesta protecció de les víctimes d'ASI. En definitiva, les previsions normatives que es relacionen a continuació, constitueixen la base jurídica per desenvolupar el model Barnahus a nivell general i, en concret, a Espanya i a Catalunya.

> *2.1.1. Europa*

D'acord amb l'abast del projecte d'investigació, la referència al marc normatiu regulador de les mesures de protecció per als infants víctimes d'abusos i altres violències sexuals requereix fer esment a les normes aprovades, tant en el sí de la Unió Europea, com per part del Consell d'Europa. En ambdós marcs normatius s'hi reconeixen mesures aplicables a una víctima menor d'edat en supòsits de delictes sexuals, fonamentalment abusos i agressions sexuals, però també tràfic de persones amb fins d'explotació sexual.

> *2.1.1.1 Unió Europea*

A nivell jurídic, el principal instrument per a la protecció dels infants víctimes

d'abusos sexuals en el marc de la Unió Europea és la Directiva 2012/29/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre de 2012, per la que s'estableixen normes mínimes sobre els drets, el recolzament i la protecció de les víctimes de delictes, i per la que se substitueix la Decisió marc 2001/220/JAI. Val a dir que aquest instrument no fa referència exclusivament a les víctimes d'abusos sexuals, sinó que estableix les mesures de protecció que s'han de garantir a les víctimes de qualsevol delicte. Per tant, constitueix el marc general de protecció de qualsevol víctima. Així, el Capítol 4 de la Directiva 2012/29, sota la rúbrica "**Protecció de les víctimes i reconeixement de les víctimes amb necessitat de protecció especial**", concretament a l'art. 22, estableix que d'acord amb la Directiva, "**se dará por supuesto que las víctimas menores de edad tienen necesidades especiales de protección en razón de su vulnerabilidad a la victimización secundaria o reiterada, a la intimidación o a las represalias**". Per consegüent, i per tal de valorar quines mesures especials de protecció es poden aplicar, s'haurà de realitzar una avaluació individual de cada cas.

Entre les mesures, l'art. 23 de la Directiva 2012/29/UE estableix les aplicables a qualsevol víctima, també les menors d'edat, si bé és a l'art. 24 on es relacionen les mesures específiques per als infants. Destaca així la previsió que la víctima declari en unes dependències concebudes per aquesta finalitat, que es realitzi per professionals amb una formació adequada i que s'intenti que sempre siguin els mateixos professionals qui prenguin declaració a l'infant. Quant a les mesures durant el judici, es preveu evitar el contacte visual entre la víctima i l'infractor, garantint que la víctima pugui ser escoltada fins i tot sense estar presencialment a la sala del tribunal; evitar les preguntes innecessàries sobre la vida privada de la víctima sense cap relació respecte el cas, i també celebrar l'audiència sense públic. Sobre el segon supòsit, és a dir, pel que fa a les mesures específiques per a menors d'edat, l'art. 24 apt. 1 a) estableix que totes les declaracions han de poder ser enregistrades i utilitzar-se com a elements de prova en el procés penal. També es preveuen altres mesures com la designació d'un representant o el dret a assistència lletrada i a representació legal, segons el cas.

Un aspecte rellevant d'aquesta Directiva és que l'art. 26, relatiu a la cooperació i la coordinació dels serveis, estableix que els Estats membres hauran de realitzar accions encaminades, entre d'altres, a reduir el risc de victimització secundària o reiterada. Tenint en compte la tipologia de l'instrument jurídic, aquestes accions hauran de concretar-se per part dels Estats membres en la seva normativa interna, tot i que la Directiva fa referència a campanyes d'informació i conscienciació, a programes d'investigació i educació i a la

cooperació amb entitats de la societat civil.

En l'àmbit més concret dels abusos sexuals a menors d'edat, la Directiva 2011/92/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 13 de desembre de 2011, relativa a la lluita contra els abusos sexuals i l'explotació sexual dels menors i la pornografia infantil i per la que es substitueix la Decisió marc 2004/68/JAI preveu als arts. 18 a 20 una sèrie de mesures que s'han de garantir a aquestes víctimes, entre les que destaquem la relativa al fet que els interrogatoris se celebrin sense cap retard injustificat després de la comunicació dels fets a les autoritats competents, que aquests es realitzin, quan sigui necessari, en locals concebuts i/o adaptats i per part de professionals formats adequadament, i procurant que sempre siguin els mateixos. També s'estableix que s'han d'efectuar la mínima quantitat d'interrogatoris, que s'hauran de celebrar només quan sigui estrictament necessari i possibilitant que la víctima pugui estar acompanyada pel seu representant legal o per un adult que esculli, excepte si aquest ha estat exclòs per una resolució motivada. En la mateixa línia que l'art. 24 de la Directiva 2012/29, l'apartat 4 de l'art. 20 de la Directiva 2011/92 preveu que els Estats membres adoptin totes les mesures per garantir que els interrogatoris dels infants víctimes d'abusos sexuals siguin enregistrats, fins i tot quan hi hagi menors d'edat com a testimonis, i puguin ser admesos com a prova en el procés penal d'acord amb les previsions de cada ordenament jurídic.

En l'àmbit concret del tràfic de persones, on l'infant pot ser explotat sexualment, la Directiva 2011/36/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 5 d'abril de 2011, relativa a la prevenció i lluita contra el tràfic d'éssers humans i la protecció de les víctimes i per la que es substitueix la Decisió marc 2002/629/JAI reproduïx, en el seu art. 15, les mesures de protecció adaptades a la situació del menor d'edat que s'acaben de comentar arran de l'anàlisi de la Directiva 2011/92/UE.

A nivell polític, cal destacar l'Estratègia de la UE sobre els drets de les víctimes (2020-2025), que entre d'altres objectius, busca mantenir una comunicació eficaç amb les víctimes i facilitar-los un entorn segur perquè aquestes puguin denunciar, especialment en el cas dels infants victimitzats en el seu entorn familiar. Segons l'Estratègia esmentada, s'han de garantir mecanismes de denúncia per a les víctimes més vulnerables i s'ha d'actuar amb la màxima prudència per evitar la revictimització dels nens i nenes. Concretament, en el cas dels infants víctimes de delictes, la Comissió està reforçant la supervisió dels sistemes judicials nacionals per tal de verificar que aquests s'adaptin a les circumstàncies dels infants. D'aquesta Estratègia general sobre els drets de

les víctimes, en va derivar l'Estratègia de la UE sobre els drets dels infants, que pivota sobre sis àrees temàtiques: la participació dels infants en la vida política i democràtica; qüestions sobre salut, educació i inclusió socioeconòmica; la lluita contra la violència que afecta als menors d'edat, tot assegurant-ne la seva protecció, uns sistemes judicials adaptats a les necessitats dels menors d'edat («child-friendly justice»); així com totes les qüestions vinculades a la societat digital i de la informació i la globalització. A grans trets, en tot allò relatiu a l'adaptació dels sistemes judicials als menors d'edat, l'Estratègia estableix que els infants s'han de sentir confortables i segurs per tal de poder participar efectivament en el procediment judicial. D'entre les accions, cal destacar que la UE es va comprometre a reforçar la implementació de la Guia del Consell d'Europa de 2010 sobre sistemes judicials adaptats als menors d'edat.

> 2.1.1.2 Consell d'Europa

El Consell d'Europa també ha desenvolupat les seves pròpies previsions quant a la protecció dels menors d'edat, víctimes d'abusos sexuals. A nivell jurídic, el primer instrument a tenir en compte és el Conveni del Consell d'Europa per a la protecció dels nens contra l'explotació i l'abús sexual, fet a Lanzarote el 25 d'octubre de 2007 (en endavant, Conveni de Lanzarote). Partint del principi establert a l'art. 11, que prescriu que cada Estat part del conveni haurà d'establir programes socials eficaços i crearà estructures pluridisciplinàries que prestin el recolzament necessari a les víctimes, als seus familiars més propers i a les persones que estiguin sota la seva responsabilitat, la resta de disposicions fan referència a la comunicació de la presumpta explotació o abús sexual (art. 12), els serveis d'ajuda com les línies telefòniques (art. 13), o l'assistència a les víctimes orientades cap a la recuperació física i psicosocial, la col·laboració amb la societat civil o la intervenció en el cas que els progenitors o els responsables del nen o nena estiguin implicats en els abusos sexuals (art. 14).

Més enllà d'aquestes mesures, també és rellevant el Capítol VII, relatiu a la investigació, l'enjudiciament i el dret processal. Concretament, l'art. 30 del Conveni de Lanzarote estableix que els Estats part hauran d'adoptar una actitud protectora cap a les víctimes, que es concreta en evitar que les actuacions penals i les investigacions no agreugin el trauma sofert per la víctima, així com la necessitat de prestar-li assistència constant sempre que sigui necessari. Quant a les mesures concretes, l'art. 31 estableix que cada Estat haurà d'adoptar les mesures legislatives o d'un altre tipus que siguin necessàries per

protegir els drets i els interessos de les víctimes, especialment en qualitat de testimonis, durant totes les fases de les investigacions i actuacions penals. Concretament, cal destacar, d'acord amb l'art. 31 apt. 1 c), que els Estats hauran d'oferir a les víctimes la possibilitat de ser escoltades, d'aportar els mitjans de prova i d'escollir els mecanismes perquè exposin, directament o a través d'un intermediari, els seus punts de vista, les seves necessitats i les seves preocupacions. En aquesta línia es troba l'incís d) del mateix article, que prescriu que els Estats hauran de prestar serveis de recolzament apropiats, de manera que s'exposin i es tinguin en compte els seus drets i interessos.

Sobre les entrevistes que es poden realitzar als infants víctimes d'abusos sexuals, i en la mateixa línia que les previsions de les Directives de la UE, l'art. 35 estableix que aquestes es realitzaran sense retard injustificat just després d'haver-se denunciat els fets, en un espai adequat i adaptat d'acord amb aquesta finalitat i per professionals formats que, en la mesura del possible, sempre seran els mateixos. A més a més, el nombre d'entrevistes haurà de ser el mínim possible d'acord amb els interessos de l'infant, que podrà estar acompanyat per el seu representant legal. Per últim, també s'obliga a les parts a adoptar totes aquelles mesures legislatives perquè les entrevistes a les víctimes i als testimonis menors d'edat puguin ser enregistrades i utilitzar-les com a mitjà de prova en un procediment penal, d'acord amb cada ordenament jurídic.

En l'àmbit concret del tràfic de persones, el Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra el tràfic d'éssers humans (Conveni nº 197 del Consell d'Europa), fet a Varsòvia el 16 de maig de 2005 preveu en l'apt. 3 de l'art. 29 que als infants víctimes d'aquest delictes i, per tant, a aquells que puguin ser sotmesos a explotació sexual, se'ls hi apliquin mesures de protecció especials que tinguin en compte el seu interès.

A nivell polític, l'Estratègia del Consell d'Europa sobre els drets dels infants (2022-2027) és la que es refereix explícitament al model Barnahus. En aquest sentit, l'Estratègia versa sobre diversos aspectes relacionats amb la infància, com la igualtat d'oportunitats i la inclusió social o l'accés segur a les tecnologies, i és en el seu apartat 2.4 on desenvolupa la idea d'un sistema judicial adaptat a la infància. En el context d'aquest sistema adaptat, el Consell d'Europa preveu seguir fomentant i promovent el model Barnahus sota demanda dels Estats membres del Consell d'Europa, per tal de garantir l'interès superior del menor d'edat durant les investigacions i els procediments penals i per tal d'oferir suport als infants víctimes, així com a testimonis també menors d'edat en un entorn segur i adaptat. L'Estratègia enumera totes les accions que ha identificat

el Consell d'Europa per tal de crear un veritable sistema judicial adaptat als menors d'edat i, en concret, en l'acció 4.1.5, preveu més desenvolupament i promoció del model Barnahus.

També cal tenir en compte la Guia de 2010 sobre els sistemes judicials adaptats als infants que ha servit com a referent per la UE a l'hora de desenvolupar les seves previsions sobre la protecció de les víctimes menors d'edat. Aquest document enumera una sèrie de principis informadors a tenir en compte quan els infants participen en una investigació criminal i/o en un procediment judicial, tals com el dret de participació i l'interès superior del nen o nena. Conseqüentment, i en base a aquests principis, la guia formula una sèrie de recomanacions per tal d'adaptar els sistemes judicials (i també els policials) a les necessitats dels menors d'edat. S'estableix, per exemple, que el llenguatge utilitzat ha de ser comprensible pels infants, que s'ha d'informar constantment i d'una manera senzilla al nen o nena sobre tot el què està passant o que l'entorn ha de ser el menys intimidant possible.

> 2.1.2. Espanya

En l'àmbit estatal, són varies les disposicions normatives que refereixen la necessitat de protegir als infants víctimes de violència. Entre aquestes, és necessari destacar que l'article 39 de la Constitució espanyola proclama l'obligació prioritària dels poders públics de protegir als infants. A més, pel que respecta a la protecció enfront de la violència sexual, val a dir que aquest és un dels principis rectors enunciats a la Llei Orgànica 1/1996, de 15 de gener (art. 11.2.i)

En aquest context de creixent interès per procedir a la implementació del model Barnahus en els diferents països europeus, i amb la intenció de complir amb els compromisos internacionals relatius a la protecció integral de la infància i l'adolescència enfront de la violència, l'Estat espanyol comença a donar cobertura jurídica a aquests models d'intervenció amb la Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, al referir-se en el seu preàmbul als **“models integrals d'atenció identificats com a bones pràctiques a l'hora d'evitar la victimització secundària”** (LOPIVI). Així doncs, la LOPIVI, entre les finalitats i els criteris generals, proclama la necessitat que les diferents Administracions Públiques i professionals, amb formació especialitzada, treballin de forma coordinada i col·laborant constantment entre ells en els diferents àmbits d'actuació enfront de la violència (sensibilització, prevenció, detecció precoç, protecció i reparació), tot evitant l'exposició dels infants a la victimització secundària

(arts. 3 lletres e) i k); 4 lletres d) i e); 5 i 6 LOPIVI). Més endavant, la LOPIVI reconeix també el dret de l'infant a l'atenció integral en els supòsits de victimització, tot apostant altra vegada per la coordinació entre els agents implicats, a fi d'evitar la victimització secundària i prescrivint que aquest dret es dispensi en espais amigables i adaptats a les necessitats dels infants (art. 12).

A més, entre les diferents modificacions legals introduïdes per la LOPIVI, cal esmentar el caràcter obligatori de la pràctica de la prova preconstituïda per l'òrgan judicial instructor en el cas dels infants menors de catorze anys, o per a les persones amb discapacitat necessitades d'especial protecció, que hagin estat víctimes o testimonis de violència sexual. Aquesta prova preconstituïda es podrà realitzar amb la intervenció d'equips psicossocials (Disposició Final Primera LOPIVI). Així, el legislador aposta per evitar la victimització secundària d'aquestes víctimes especialment vulnerables en prescriure que aquesta prova sigui posteriorment reproduïda en l'acte del judici oral, evitant també d'aquesta manera que les dilacions temporals, a nivell processal, menyscabin la qualitat del testimoni. Alhora, aquesta modificació està vinculada amb la intenció legislativa, que es manifesta en el preàmbul de la LOPIVI, relativa a la necessitat que l'infant víctima efectui una sola narració dels fets davant el Jutjat d'Instrucció, tot evitant que declari prèviament (en seu policial) o a posteriori (en el judici oral), excepte en els casos que sigui absolutament necessari. En coherència, la llei reconeix el Dret de les víctimes a ser escoltades (art. 11), i estableix que s'ha de garantir per professionals, en espais adaptats i emprant metodologies que permetin obtenir el testimoni de les víctimes amb rigor, tacte i respecte, prestant una especial atenció a les víctimes en edat preescolar.

No obstant això, la base jurídica per integrar finalment el model Barnahus en el nostre ordenament jurídic es produeix amb l'entrada en vigor de la Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual (en endavant, LOGILS). Aquesta llei pretén complementar la LOPIVI establint mesures específiques per garantir la protecció de les víctimes menors de divuit anys, enfront de la violència sexual (art. 3.3 LOGILS). Així, el preàmbul de la llei reconeix expressament el model Children's House anglosaxó o Barnahus escandinau, amb la finalitat d'evitar la victimització secundària i assegurar una investigació processal satisfactòria, tot salvaguardant el benestar psíquic de l'infant. El legislador estatal, tal com manifesta en el preàmbul, pretén amb aquest model situar ***“en el centre de la intervenció a la nena o al nen víctima de violències sexuals, la qual cosa requereix la participació conjunta i coordinada,***

en un lloc específic, adaptat i adequat a les seves necessitats, del conjunt de professionals que intervenen en la ruta d'atenció i d'obtenció de justícia”.

En aquest sentit, la LOGILS dedica el Títol IV a l'assistència integral, especialitzada i accessible (que també es preveu com una de les finalitats de la LOGILS i de les mesures de protecció, d'acord amb l'establert en l'art. 1 apartats 2 i 3 lletres c) i i)), per ajudar les víctimes a superar les conseqüències físiques, psicològiques, socials o d'altra índole, derivades de les violències sexuals. Entre el contingut mínim d'aquest dret, es contempla l'atenció especialitzada en el cas d'infants víctimes de violència sexual (art. 33.1. lletra i). D'aquesta manera, la LOGILS prescriu que els òrgans públics han de promoure la realització del dret a l'assistència integral especialitzada i accessible posant a l'abast dels nens, nenes i adolescents víctimes de violències sexuals, serveis d'atenció especialitzada (art. 35.2 lletra d)), que estiguin adaptats i siguin adequats a les seves necessitats, amb la previsió d'un nombre suficient de centres arreu del territori. Aquests serveis han d'oferir assistència gratuïta, de caràcter psicològic, educatiu i jurídic. A més i, seguint les directrius del **one door principle**, aquests serveis han d'esdevenir el lloc de referència per a les víctimes, on hauran d'estar ubicats tots els professionals que intervenen en els diferents procediments assistencials i judicials. Per fer-ho efectiu, es preveu l'actuació coordinada i en col·laboració entre els cossos policials, judicials, sanitaris i socials, les unitats de valoració forense i les institucions encarregades de prestar assistència jurídica a les víctimes de l'àmbit geogràfic corresponent i, en el seu cas, les Oficines d'Assistència a les Víctimes del Delicte.

> 2.1.3. Catalunya

Pel que respecta a l'àmbit de Catalunya, l'Estatut d'Autonomia 2006 (EAC) també reconeix el dret dels menors d'edat a rebre l'atenció integral necessària per al desenvolupament de la seva personalitat i el seu benestar en el context familiar i social (art. 17). En consonància, la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA) estipula el dret dels infants a ser protegits enfront de la violència sexual (art. 8 LDOIA) i, per contrapartida, regula l'obligació dels poders públics de garantir-la (art. 81 LDOIA, també art. 40.3 EAC). A més, ordena que entre els agents implicats en la protecció dels menors víctimes hi hagi una coordinació, per tal d'evitar la causació de danys psicològics afegits a causa d'una actuació deficient (arts. 22 i 87 LDOIA). De manera específica, l'art. 93 de la LDOIA recull l'obligació de l'Administració de la Generalitat de crear un servei d'atenció especialitzada

per a les víctimes menors de violència sexual. I, alhora, estipula la possibilitat de recollir amb caràcter previ el testimoni de la víctima menor d'edat i de ser reproduït audiovisualment en l'acte del judici oral, d'acord amb la legislació processal, evitant a més que la víctima hagi de ser intervinguda de forma reiterada durant la instrucció del procés penal (art. 87 LDOIA).

En aquest context normatiu, la Generalitat de Catalunya ha dut a terme diferents actuacions que pretenen millorar l'atenció dels nens i nenes víctimes enfront de la violència sexual. Així, mitjançant l'acord de Govern 65/2016, de 17 de maig, es va acordar la creació de la Comissió Interdepartamental per a l'Impuls de la Protecció Efectiva davant els Maltractaments a Infants i Adolescents i l'aprovació d'un ventall de mesures específiques, entre les quals destaca el disseny i el desenvolupament del servei d'atenció especialitzada als infants i adolescents víctimes de violència sexual previst en l'art. 93 de la LDOIA, tot ordenant que se n'estableixin les bases. Més endavant, el 18 de juliol de 2017, es va aprovar, mitjançant acord de Govern 97/2017, el Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya, que al·ludeix al desenvolupament de serveis unificats per l'atenció de les víctimes menors de violència sexual, generant espais específics i adequats per una intervenció coordinada en l'atenció, ajuda i tractament dels infants i adolescents víctimes. Finalment, amb l'acord de Govern 157/2022, de 26 de juliol, es va aprovar l'estratègia Barnahus per a l'abordatge integral dels abusos sexuals contra la infància i l'adolescència a Catalunya, en què una de les finalitats és implementar a Catalunya el servei d'unitat integrada d'atenció a infants i adolescents víctimes d'abusos sexuals (Barnahus). Aquesta resolució va ser posteriorment modificada per l'acord de Govern 72/2024, de 26 de març, que destina part del seu articulat a definir les característiques d'aquestes unitats integrades. Així, estableix que aquestes unitats tenen per objecte lluitar contra la violència sexual envers la infància i l'adolescència i protegir, tractar i recuperar específicament les víctimes en un espai únic, on les atendra un equip multidisciplinari de professionals de diferents departaments per abordar la seva problemàtica i prevenir la victimització secundària.

► 2.2. Progressiva implantació del model Barnahus a Catalunya

El model Barnahus d'atenció integral als nens i nenes víctimes de delictes sexuals s'inspira en els *Child Advocacy Centers (CAC)*, centres nascuts als Estats Units en la dècada dels anys 80. El primer d'ells es va crear a Huntsville (Alabama) l'any 1985 amb l'objectiu de reduir la victimització secundària en els menors víctimes de delictes sexuals.

El model dels **CAC** i els seus resultats va suscitar interès a Europa, introduint-se per primera vegada a Islàndia l'any 1998 sota el nom de **Barnahus**. El model original americà va ser adaptat a les particularitats del sistema islandès sota l'impuls del sistema públic de protecció, amb l'objectiu inicial de millorar l'avaluació i exploració dels infants víctimes de delictes sexuals. La principal novetat era que aquesta exploració es feia a través d'un sistema tancat de televisió, davant d'un professional representant de l'àmbit judicial, donant validesa a aquesta declaració com a prova preconstituïda.

Tal i com s'ha comentat en l'epígraf anterior, transcorreguts nou anys des de que el model Barnahus va iniciar-se a Islàndia, el Consell d'Europa va aprovar el **Conveni de Lanzarote** (2007) per a la protecció dels nens contra l'explotació sexual i l'abús sexual, que venia a reconèixer de manera expressa el model Barnahus com una pràctica prometedora. El seu eix fonamental pivotava sobre el concepte de "**col·laboració amigable, multidisciplinària i interinstitucional**" (conegut per les seves sigles AMI), que havia de ser present en la coordinació (art. 10), en la recerca (arts. 30, 31 i 34), en les exploracions i entrevistes amb els menors d'edat (art. 35) i en les mesures de protecció i assistència a les víctimes (arts. 11, 14 i 31). Aquest marc jurídic va ser el paraigües que va permetre desplegar el model Barnahus a Europa, adaptant-se als diferents sistemes legals de cada Estat (Suècia, Noruega, Dinamarca, Eslovènia, Finlàndia, Xipre, Polònia, Croàcia, Anglaterra, entre d'altres).

En el marc espanyol, destaca el projecte conjunt entre el Ministerio de Asuntos Sociales y Agenda 2030, la Unió Europea i el Consell d'Europa "**Barnahus a Espanya – Enfortiment de la justícia adaptada a la infància a través de la cooperació i coordinació efectiva entre diferents serveis Barnahus a les regions d'Espanya**" (2022-2024). Aquest projecte va arribar gairebé en paral·lel a l'aprovació a Espanya de la LOPIVI que, com s'ha esmentat a l'apartat anterior, articula un enfocament integral per a la protecció a la infància que inclou la sensibilització, prevenció, detecció precoç i reparació.

El model Barnahus es va a iniciar a Espanya, amb la col·laboració de Save the Children a la ciutat de Tarragona l'any 2020. Aquest primer pilot de la Barnahus es va presentar com un model integral i interdepartamental d'assistència a víctimes menors d'edat, on s'havien de poder prestar tots els serveis: entrevista exploratòria dels casos sospitosos, entrevista forense, examen mèdic, acompanyament a la víctima i familiars no ofensors i atenció psicològica.

Actualment hi ha tretze unitats de Barnahus que funcionen a Catalunya,

distribuïdes una a cada vegueria (Lleida, Tortosa, Seu d'Urgell, Girona, Manresa i Vilanova i la Geltrú) i sis més a Barcelona (Terrassa, Granollers, Mataró, Badalona, El Prat de Llobregat i Barcelona).

A la resta d'Espanya, la implementació del model Barnahus ha estat també impulsada i coordinada des de l'organització Save the Children i suposa tot un repte, com a conseqüència de les dificultats legals derivades de la compatibilitat del model amb els principis i funcionament de la Llei d'Enjudiciament Criminal (LECRIM). No obstant això i, gràcies a l'aprovació de la LOPIVI, el model s'està desplegant amb més força, fent-lo compatible amb la Llei de Enjudiciament Criminal. Actualment, el model s'està estenent a d'altres comunitats autònomes (Andalusia, Cantàbria, Comunitat de Madrid, Comunitat Valenciana, Euskadi, Balears i Navarra). Val a dir que no a totes les comunitats autònomes el model funciona igual, ni depèn del mateix departament administratiu o governamental, segons que la comunitat autònoma tingui o no transferides les competències vinculades al model (sanitat, seguretat, educació, justícia, serveis socials, infància i adolescència i procediment i organització).

► 2.3. Avaluacions del model Barnahus

Les avaluacions de les Barnahus en altres països s'han centrat en diversos aspectes del seu funcionament, però s'ha prestat poca atenció a conèixer l'impacte que han tingut en el sistema de justícia penal, tot i que aquest és un aspecte cabdal, atès que entre els objectius de la implantació d'aquest model de protecció dels infants víctimes n'hi ha alguns que s'hi troben directament relacionats. Indicadors com el temps de durada dels procediments judicials, la taxa de condemna o els relacionats amb la pràctica de la prova preconstituïda i les exploracions dels menors d'edat en són un bon exemple.

En una revisió de la bibliografia disponible, no hi ha estudis publicats en què s'exposin els resultats d'aquest tipus d'avaluacions als països del nord d'Europa en què s'ha implantat el model de les **Barnahus**, però sí n'hi ha en relació amb els **Child Advocacy Centers**, que són el precedent de les Barnahus als EUA.

El model d'atenció Child Advocacy Center (CAC) va ser implementat als EUA per donar resposta a una sèrie de problemàtiques detectades en l'atenció i judicialització de casos d'ASI, com l'aparició de "trauma sistèmic" en els menors d'edat provocat per la investigació dels casos, els resultats deficients de la justícia penal (amb el risc de victimització secundària) i la manca de

serveis idonis per mitigar els efectes de l'abús. El model CAC funciona segons un disseny que articula diferents components, com ara: atenció dels nens i nenes per part d'equips multidisciplinaris, pràctica d'entrevistes forenses i protecció de les víctimes, tot sota la responsabilitat de la "National Children's Alliance", que té la competència d'acreditar els centres d'acord amb una valoració de 10 estàndards.

Pel que fa a la recerca publicada, cal destacar la revisió sistemàtica de Herbert & Bromfield (2016), que va tenir com a objectiu presentar l'estat de l'evidència existent sobre l'eficàcia dels CACs. Aquest estudi va revisar múltiples investigacions empíriques realitzades als Estats Units i es va estructurar al voltant de les següents tres qüestions: (i) quins tipus de dissenys d'estudi s'han utilitzat per avaluar l'eficàcia dels CACs, (ii) quin tipus de resultats estan sent mesurats com a representatius de l'efectivitat dels CACs, (iii) quin és l'estat de l'evidència. Les publicacions revisades mostren els resultats següents:

A) Increment de les taxes d'enjudiciament i de condemna.

L'estudi de Miller & Rubin (2009) va examinar les tendències en l'enjudiciament de delictes greus de violència sexual en un període de 10 anys, comparant dos districtes, un en què havia augmentat l'ús dels CAC i un altre en que l'ús es va mantenir. En termes generals, es va evidenciar que els judicis per delictes greus van augmentar significativament al districte en què va augmentar l'ús de CACs en comparació amb l'altre districte, la qual cosa indicava una relació positiva entre l'increment de l'ús de CACs i un increment del percentatge de casos que arribaven a judici.

En l'estudi de Ruggieri (2005) es van comparar quatre estats dels EUA i es va trobar que la quantitat de CACs ubicats dins d'un estat està relacionada significativament amb la disposició dels informes, és a dir, amb la verificació de l'existència d'abús.

L'estudi de Bradford (2005) va analitzar 717 casos d'ASI, aprofitant una transició cap a un model CAC a Alabama de l'Est, que va permetre comparar les dades en una mateixa jurisdicció en dos períodes de temps diferents: un previ a la implementació del model CAC i un altre posterior. Els casos es van dividir en dos grups i es va trobar que les acusacions penals van ocórrer amb el doble de freqüència en els casos d'entrevistes forenses realitzades després de la implementació del model CAC. A més, en els casos que es van processar després de la implementació del model CAC les acusacions es van triplicar

respecte al que havia ocorregut sota la vigència del model tradicional.

L'estudi de Wolfteich & Loggins (2007), en què es va comparar el model CAC amb el model d'atenció tradicional i un model d'atenció conjunta entre la policia i serveis de protecció infantil, va trobar que el model CAC i el d'atenció conjunta entre policia i serveis de protecció social infantil, presenten millors taxes de verificació de casos que el model tradicional.

B) Respostes més ràpides en la investigació

Alguns estudis s'han centrat en l'anàlisi del temps transcorregut des de la presentació de la denúncia fins a la resolució dels casos. Cal destacar en aquest sentit, d'una banda, l'estudi de Walsh, Lippert, Cross, Maurice i Davison (2008), en què es va analitzar el temps que transcorre entre esdeveniments clau en els processos penals per casos d'ASI (decisió de presentació de càrrecs, resolució del cas i temps total de processament del cas). Es va trobar que en la majoria dels casos (69%) van caldre almenys 60 dies per a la decisió de presentació de càrrecs, mentre que els casos investigats en el CAC van tenir un temps de resolució més curt que qualsevol dels grups de comparació.

D'altra banda, en l'estudi de Wolfteich & Loggins (2007) es va trobar que els casos tramitats sota el model CAC tenien un temps de resposta més llarg que aquells gestionats per un equip de protecció infantil, encara que més curt que els casos tramitats segons el model tradicional. Com a explicació, els autors apunten que els CAC poden tenir un temps de resposta més llarg perquè el procés d'investigació és més complet i pretén satisfer les necessitats d'informació de tots els intervinents del cas.

Alguns estudis han explorat la idea que l'ús de CAC pot reduir les taxes d'ASI a la comunitat, basant-se en la presumpció que el judici efectiu ha de produir un efecte dissuasiu. Es destaquen en aquest sentit els estudis de Shao (2006), en el qual s'argumenta que la disponibilitat del programa CAC està associada amb la reducció dels casos comprovats d'ASI, i l'estudi de Ruggieri (2005), en què es va trobar que els estats amb un alt nombre de CACs presentaven dades oficials més altes d'ASI. L'autor atribueix aquest resultat al fet que en aquests estats la implantació de més CAC pot estar relacionada amb l'existència de més consciència del problema i, per tant, amb un augment en les denúncies.

C) Influència en les xifres d'abús sexual infantil

L'evidència empírica existent apunta a que el funcionament dels CAC pot tenir un impacte en les dades d'ASI. Tanmateix, és convenient tenir en compte les limitacions de l'evidència disponible fins al moment. En primer lloc, a causa de la diversitat de models CAC, les característiques d'aquests poden variar considerablement entre si. Per això, és possible que el que en una jurisdicció s'entén com a model CAC en una altra jurisdicció s'assembli massa a un "model tradicional", cosa que pot representar un repte a l'hora de comparar el funcionament i resultats d'aquests models entre diferents jurisdiccions. Per aquest motiu, és necessari ser curosos a l'hora de revisar i especificar les característiques del que s'entén per model CAC i el que s'entén per "model tradicional".

En segon lloc, encara que hi ha dades que permeten afirmar que l'ús de models CAC pot produir una millora en resultats en matèria de justícia criminal, aquesta encara és molt limitada. Els autors assenyalen que, tot i que els CAC poden tenir alguns beneficis en les fases inicials dels processos penals, contribuint a produir casos més sòlids, a causa del fet que pocs casos arriben a la fase de judici, la decisió d'enviar un cas al model CAC en lloc d'un model tradicional pot només tenir un impacte en matèria de condemnes i sentències en un nombre reduït de casos. De fet, només dos estudis van trobar evidència que els models CAC augmentaven la probabilitat de condemna i la durada de la pena (Bradford, 2005; Joa & Edelson, 2004). En tot cas, hi ha alguna evidència de que els CAC estan associats a millores en matèria de detencions, de probabilitat de confessions i de casos que avancen a la fase de judici (Joa & Edelson, 2004; Miller, & Rubin, 2009; Smith, et al, 2006). Dos estudis suggereixen que els CAC estan associats a una investigació més ràpida (Walsh et al., 2008; Wolfteich & Loggins, 2007).

En línia amb el que assenyalen Elmquist i altres (2015), és necessari recopilar evidència més sòlida sobre l'impacte dels CAC sobre indicadors del sistema de justícia penal, per poder tenir més clar l'impacte causal que l'ús d'aquest tipus de models pot tenir sobre indicadors judicials.

► **2.4 Avenços en l'ús de la prova preconstituïda i en les exploracions als infants**

Atès que l'optimització de la prova preconstituïda constitueix un dels punts més rellevants en la interacció entre la Barnahus i el sistema de justícia penal, és important fer esment a algunes dades i informacions rellevants.

En aquest sentit, l'entitat Save the Children recorda de forma insistent en els diversos informes que cal evitar que les víctimes menors d'edat declarin més d'una vegada, perquè no es perdi el relat original i la seva veracitat. En l'estudi publicat per aquesta entitat el 2017 s'apunta que en tan sols un 14% de les sentències analitzades es va acceptar la prova preconstituïda i que en la gran majoria de casos no es va evitar que l'infant declarés una altra vegada. L'any 2017 la prova preconstituïda no era habitual i sovint no s'acceptava com a vàlida per introduir-la al judici oral, la qual cosa provocava que els menors d'edat haguessin de tornar a declarar. En un ulterior informe de Save the Children (2018) s'afegeix que només a 1 de cada 3 supòsits s'aplicava la prova preconstituïda. És a partir del 2021 quan l'entitat veu una lleugera tendència a l'alça en la utilització de la prova preconstituïda; i així ho revelen les dades presentades en el corresponent informe, segons el qual ***“en un 77,3 % de los casos analizados no se grabó el testimonio, ya que en el 75,7 % ni se solicitó ni se practicó la prueba preconstituída y en un 1,6 % se solicitó, pero no se llegó a grabar. Así, únicamente en un 22,7 % de las sentencias se había preconstituído, es decir, se había grabado previamente el testimonio del niño o de la niña para evitar tener que acudir en persona al juicio. Estos datos reflejan una tendencia, aunque ligera e insuficiente, hacia un aumento del uso de la prueba preconstituída y disminución de la declaración en juicio”*** (Save the Children, 2021). Aquest punt d'inflexió en l'ús de la prova preconstituïda a Espanya detectat el 2021 respon, d'una banda, a l'entrada en vigor de l'obligatorietat de preconstituir la declaració testifical a través dels arts. 449 bis i ter LECrim, i de l'altra, a la implantació en alguns territoris d'Espanya del model Barnahus, el qual es concep com ***“el lugar idóneo para realizar la preconstitución probatoria de la declaración testifical de la persona menor”***. Als països on està implantat el model Barnahus es poden demostrar els beneficis de la prova preconstituïda en el context analitzat. Així, per exemple, com revela l'informe de Promise sobre Islàndia, el testimoni del nen o nena s'ha de fer com més aviat millor perquè és millor que es preconstitueixi durant la primera fase del procés penal, per estar més a prop dels fets (Save the Children, 2017).

Per altra banda, la literatura científica admet que l'exposició de l'infant a diverses exploracions, entrevistes o interrogatoris comporta una re-experimentació continuada d'emocions negatives vinculades a l'abús, però també a una percepció de desconfiança per part dels professionals que qüestionen el seu testimoni (Arruti Benito, 2023). Abans de l'entrada en vigor dels arts. 449 bis i ter de la LECrim, reguladors de la preconstitució de la declaració de les persones menors de catorze anys o amb discapacitat necessitada una protecció especial que hagin d'intervenir en condició de

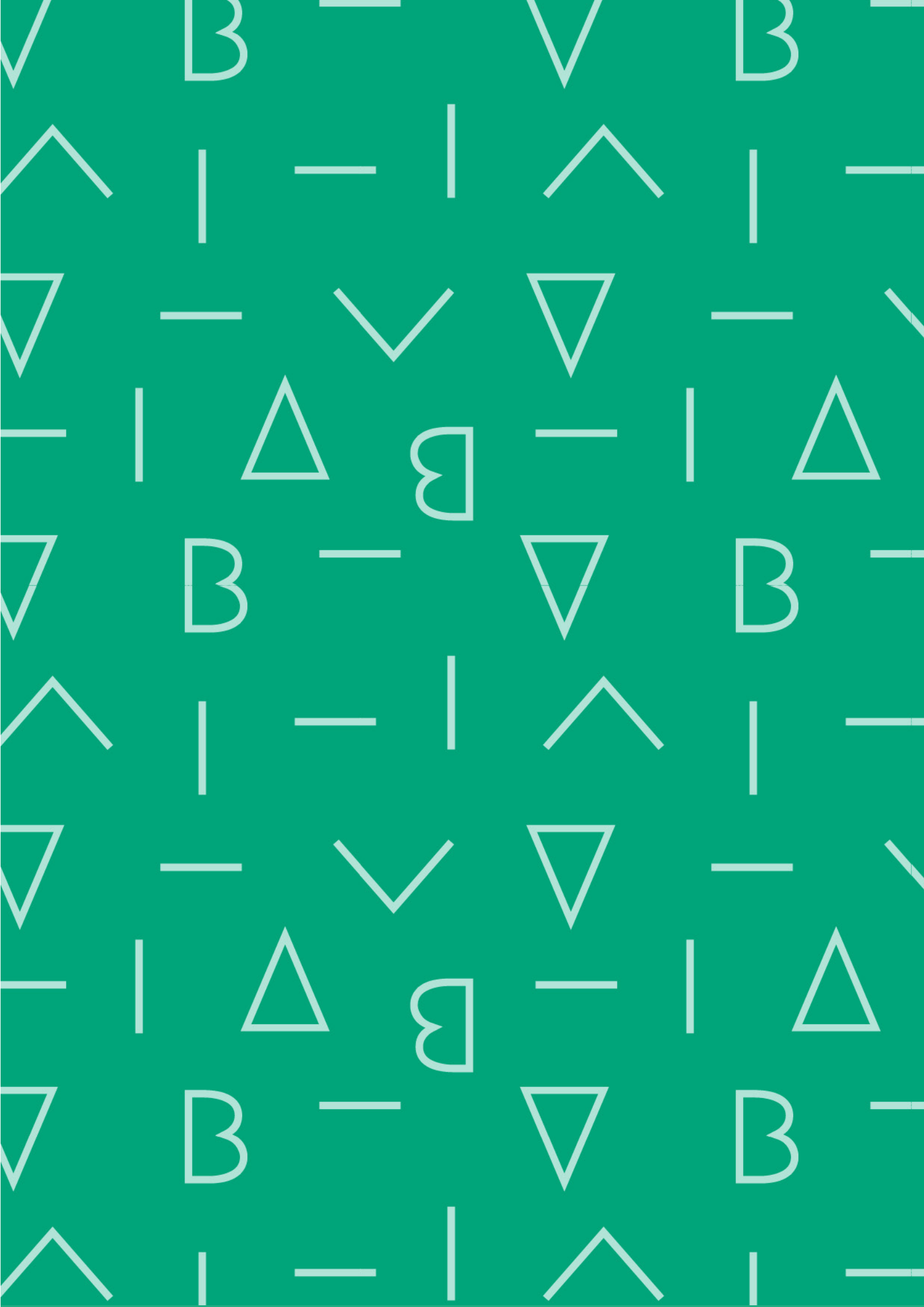
testimoni en un procediment judicial (2021), i de la implantació del model Barnahus, durant el procés penal els nens i nenes declaraven una mitjana de quatre vegades, cosa que tenia com a conseqüència que haguessin d'explicar el que havia passat a diversos professionals, revivint l'abús i perjudicant, en moltes ocasions, la credibilitat del seu testimoni (Save the Children, 2021).

Amb tot, allò que defineix l'exploració de l'infant en l'entorn Barnahus és, sobretot, la seva qualitat, de manera que en determinats àmbit en els països nòrdics s'aprecia ja certa relaxació del postulat de fer una única entrevista al nen o nena. I això, en essència, perquè la primera entrevista sol realitzar-se quan encara no s'ha identificat el sospitós i sense presència d'advocat defensor. En conseqüència, per garantir el dret de l'acusat a un judici just es preveu la necessitat de fer una segona entrevista, sobretot en aquells casos que donaran lloc a un processament. A més, en molts casos, el nen o la nena necessita establir una relació amb el professional que realitza l'entrevista per poder descriure els fets de manera que pot resultar adequat realitzar-ho en una ulterior exploració (Kaldal, 2020).

Diferents informes revelen que abans de l'entrada en escena de la Barnahus la majoria dels casos d'abús sexual acabaven en sobreseïment, és a dir, ni tan sols arribaven a judici per manca de prova (7 de cada 10 casos denunciats no arriben a judici per manca de proves, un 77,3% de sobreseïment) (Save the Children, 2018; Pereira, Puigvert i Ordoñez Ponz, 2021). La millora es fa evident després de la implantació del model Barnahus, especialment a Islàndia, tal com destaquen determinats informes d'avaluació que varen constatar un increment notable del nombre de casos d'ASI que arribaven a judici (en concret, el triple dels que ho feien amb anterioritat).

Adicionalment, en l'estudi publicat per Kaldal, 2020, centrat als països nòrdics, exposa que cada vegada es denuncien més casos de violència i ASI en aquests països, i conclou que això és degut al descens del llindar d'exigència per denunciar aquests supòsits. Això propicia que estiguin aflorant realitats menys greus, alhora que aquelles altres que són més difícils de provar. Tot i això, crida l'atenció que el nombre més gran de denúncies no sigui correlatiu a l'augment del nombre de processaments (processos judicials).

3. Proposta metodològica per a l'avaluació de l'impacte de la Barnahus al sistema penal a partir de l'experiència de la creació de la Barnahus de Tarragona

► 3.1. Context jurídic processal i penal en el que es desenvolupa l'estudi

L'anàlisi de l'impacte de la unitat Barnahus en el sistema de justícia penal implica que, tant el disseny de la metodologia, com l'anàlisi del resultat, quedin circumscrits al model processal i penal vigent a Catalunya i a Espanya en el moment de desenvolupar-se la recerca. Per aquest motiu, i amb la finalitat de facilitar la comprensió de la terminologia emprada en aquestes pàgines, s'exposen a continuació, de forma molt concisa, els trets principals del procediment penal espanyol i també la regulació dels delictes sexuals contra persones menors d'edat i les seves conseqüències en la legislació espanyola que ha estat d'aplicació al temps que compren aquest estudi.

> 3.1.1. La regulació processal penal

Com a punt de partida destaquem que el procés penal és el mecanisme a través del qual es resolen els conflictes derivats de la comissió de fets delictius davant dels tribunals de justícia. La seva regulació la trobem al Reial Decret de 14 de setembre de 1882 pel que s'aprova la Llei d'Enjudiciament Criminal (en endavant, LECrim), que preveu diferents tipus de procediments penals, essent els principals: el procediment ordinari, el procediment abreujat, el procediment per l'enjudiciament ràpid de determinats delictes, el procediment davant del tribunal del jurat i el procediment per delictes lleus.

Generalment, el procés penal s'estructura en tres parts diferenciades: una primera fase instructora, de la que coneix el Jutge Instructor, que té per finalitat investigar els fets i l'autor; una segona fase intermèdia, on es decideix si el procediment finalitza amb sobreseïment o si es segueix endavant i es celebra el judici oral; i una tercera fase, de la que coneix el jutge o tribunal, que té per

finalitat principal celebrar el judici oral i dictar sentència.

El procés penal s'inicia per denúncia, querella, atestat o d'ofici. La diferència entre les dues primeres modalitats és la voluntat inicial de formar part o no del procés judicial. Així, mentre que el denunciant senzillament posa en coneixement de l'autoritat judicial, policial o del Ministeri Fiscal la *notitia criminis* (tot i que, posteriorment, en el moment d'oferiment d'accions, podrà manifestar la seva voluntat de ser part processal), el querellant mostra ja des de l'inici la seva voluntat de constituir-se com a part processal.

La fase d'instrucció (que s'anomena "diligències prèvies" en el cas del procediment abreujat i, "sumari" en el del procediment ordinari) té per finalitat preparar el judici oral, en concret, esbrinar els fets presumptament delictius i la seva autoria. A tal fi, l'autoritat judicial competent (el Jutge d'Instrucció) amb col·laboració amb la policia judicial i el Ministeri Fiscal practica les pertinents diligències d'investigació (per exemple, la declaració de l'investigat o d'un testimoni, una inspecció ocular, el cos del delicte, l'entrada i registre a un domicili privat o la intervenció de les comunicacions).

En aquest punt cal mencionar que, tot i que la prova es practica a la fase de judici oral, excepcionalment la seva pràctica es pot realitzar també amb anterioritat, en aquest moment processal, sota la denominació de prova preconstituïda, regulada als arts. 449 bis i ter LECrim per a la declaració dels testimonis. En concret, la prova es preconstitueix davant del jutge instructor en aquells casos en què la seva eficàcia es pugui veure afectada si es practica en el posterior judici oral. Per a que sigui vàlida cal que se segueixin totes les garanties requerides per a la pràctica de la prova en el judici oral i haurà d'introduir-se a la subsegüent fase d'enjudiciament d'acord amb el estableixen els arts. 730 i 703 bis LECrim.

Encara, durant la fase d'instrucció (de fet, durant tot el procediment) es poden adoptar mesures cautelars, que poden ser de naturalesa personal (la detenció, la presó provisional o la llibertat provisional amb o sense fiança), patrimonial (l'embargament i la fiança) o restrictives de drets (per exemple, la prohibició d'aproximació i comunicació amb la víctima o la suspensió o inhabilitació de la pàtria potestat), amb la finalitat essencial d'assegurar la presència al judici de l'acusat, protegir a la víctima i, en definitiva, garantir l'efectivitat de la sentència que s'acabi dictant.

Practicades totes les diligències, a la fase intermèdia es decideix si hi ha elements suficients per sostenir una acusació i, per tant, obrir la fase de judici

oral, o no fer-ho. En aquest segon supòsit la conseqüència serà la finalització o arxiu del procediment a través d'una interlocutòria de sobreseïment, que podrà ser provisional (art. 641 LECrim) o lliure (art. 637 LECrim); en aquest darrer cas, amb els mateixos efectes que una sentència absolutòria. En concret, s'acordarà el sobreseïment lliure quan no existeixin indicis racionals de la comissió del fet que hagués motivat la formació de la causa; quan el fet no sigui constitutiu de delicte; o quan els autors, còmplices o encobridors estiguin exempts de responsabilitat criminal. En el seu cas, procedirà el sobreseïment provisional quan no resulti degudament justificada la comissió del delicte o quan, tot i la comissió del delicte, no hi hagi suficients motius per sostenir l'acusació contra una determinada persona.

Si hi ha suficients indicis de criminalitat, i l'òrgan judicial considera que s'ha d'obrir la fase del judici oral, es traslladen les actuacions a les parts per a que realitzin els seus escrits de qualificació provisional (o d'acusació i defensa, per al procediment abreujat), regulats als arts. 650 i ss. LECrim.

La fase d'enjudiciament té com a objectiu celebrar el judici oral a través de la pràctica de la prova i la presentació de les conclusions definitives i informes finals de les parts. És rellevant destacar que, en cas d'haver-se preconstituït la prova durant la fase d'instrucció serà ara el moment processal oportú per introduir-la al judici oral, d'acord amb el que estableixen els arts. 730 i 703 bis LECrim. Això es farà a instància de part i implicarà la reproducció de la gravació audiovisual, sense que sigui necessària la presència del testimoni a la vista, com a regla general.

Així mateix, cal tenir en compte que abans d'iniciar-se la pràctica de la prova pot tenir lloc la conformitat (tot i no ser exclusiva d'aquest moment processal), que es dona quan l'acusat es conforma amb l'escrit d'acusació que contingui la pena de major gravetat o amb el que es presenti en aquell moment, que no podrà referir-se a un fet diferent, ni contenir una qualificació més greu que la de l'escrit d'acusació anterior. La conformitat tindrà com a conseqüència que l'òrgan dicti una sentència de conformitat sense que tingui lloc la pràctica de la prova. La sentència de conformitat sempre serà condemnatòria.

Finalitzada la fase d'enjudiciament, el judici quedarà vist per sentència essent, per a aquest propòsit de fonamental rellevància, la valoració de la prova (que serà lliure i en cap cas taxada) per part del jutge. En aquest punt, és d'interès destacar que en els casos en els que només es compta amb la declaració del testimoni de la presumpta víctima com a única prova de càrrec enfront de la paraula de l'acusat serà de gran rellevància l'informe de credibilitat (realitzat

pels mateixos tècnics que practiquen la prova preconstituïda) com element de corroboració extern, sempre preservant el dret fonamental a la presumpció d'innocència de l'acusat, que s'haurà de mantenir en tant no existeixi prova suficient que permeti enervar-la.

Per últim, la sentència que posi fi a la primera instància es podrà recórrer en una segona instància, en virtut de l'art. 846 ter LECrim.

> 3.1.2 *La tipificació dels delictes en el Codi penal*

Des del punt de vista del Dret Penal substantiu, l'objecte de la investigació que es presenta en aquest informe recau sobre els delictes d'abusos i agressions sexuals a víctimes menors de 16 anys. Es tracta dels delictes contra la llibertat sexual que el Codi penal espanyol regulava en la seva versió anterior a l'aprovació de la Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia de la llibertat sexual (LOGILS).

Atès que l'estudi recau sobre procediments incoats durant els anys 2018 a 2022, a cap dels procediments analitzats els era d'aplicació la reforma esmentada –una reforma que, val a dir, ha estat d'ampli abast en incloure mesures per a la prevenció i la protecció de les víctimes de delictes sexuals i que, en l'esfera penal, ha redefinit els delictes a partir de la supressió de la distinció entre agressió i abús sexual, en considerar com a agressió totes les conductes en les que falta el consentiment d'una persona. En tot cas però, com s'indicava, les reformes en l'àmbit penal de l'any 2022 no resulten d'aplicació als casos examinats en aquest treball, per la qual cosa l'exposició del marc jurídic penal se circumscriu a la revisió de la tipificació penal prevista a l'art. 183 CP, en la seva redacció per LO 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la LO 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal.

Cinc qüestions esdevenen d'especial interès en aquesta matèria en relació amb la recerca que s'ha efectuat.

En primer lloc, la reforma dels delictes sexuals que es va introduir amb la LO 1/2015, de 30 de març, va fixar en 16 anys l'edat mínima de consentiment sexual. En conseqüència, havien de considerar-se sempre delictives les activitats de naturalesa sexual dutes a terme amb una persona menor d'aquesta edat i així ho establí l'article 183 CP. En la mesura que Fiscalia categoritza els delictes sexuals amb víctimes menors d'edat a partir del tipus penal previst a l'art. 183 CP, s'ha circumscriu la mostra de procediments examinats a aquells que es varen incoar per la via de l'art. 183 CP. Això suposa que no s'han examinat

els procediments per delictes *d'online grooming* i *sexting* (art. 183 ter CP), ni tampoc als casos de prostitució de menors (art. 188 CP) i de pornografia (art. 189 CP).

En segon lloc, cal tenir present que fins a la reforma de la LOGILS es mantenia la distinció entre abusos i agressions sexuals, també per als delictes comesos contra infants i adolescents. En aquest sentit, l'art. 183 CP tipificava com a delicte d'abús sexual la realització d'actes de caràcter sexual amb un menor de 16 anys, i com a delicte d'agressió sexual la comissió dels fets emprant violència o intimidació. Tant en el cas de l'abús, com en el de l'agressió, l'art. 183.3 CP contemplava com a circumstàncies agreujants la penetració per via vaginal, anal o bucal o la introducció de membres corporals o d'objectes en el cos de la víctima. En l'estudi es manté subsistent la diferència entre abusos i agressions, doncs així regia legalment per als procediments analitzats.

En tercer lloc, amb la reforma de 2015 es varen preveure en l'art. 183.4 CP unes circumstàncies agreujants que permetien aplicar la pena en la seva meitat superior i que instaven a valorar:

- La situació d'especial vulnerabilitat de la víctima per raó d'edat, malaltia, discapacitat o altres circumstàncies i sempre que fos menor de quatre anys.
- L'actuació conjunta de dos o més persones.
- El caràcter particularment degradant o vexatori de la violència o la intimidació.
- La prevalença de la situació de convivència, o de la relació de superioritat o parentiu.
- La posada en perill de la vida o salut de la víctima.
- La comissió dels fets en el si d'una organització o grup criminal.

En quart lloc, l'elevació de l'edat de consentiment sexual que va aprovar-se l'any 2015 i que va suposar un canvi notable respecte de l'anterior regulació (que establí l'edat de consentiment en els 13 anys), va impulsar la introducció d'una clàusula a l'art. 183 *quater* CP destinada a excloure la responsabilitat penal quan la persona menor d'edat hagués consentit a participar en les conductes sexuals. La clàusula, de la qual se n'han trobat alguns exemples en els procediments revisats, estableix uns paràmetres per valorar en el cas concret si la conducta ha de ser o no enjudiciada i que atenen, a més de l'existència del consentiment de la persona menor, a la proximitat en

termes d'edat i de desenvolupament o maduresa física i psicològica entre els subjectes implicats. La consideració d'aquests elements ha portat a nivell jurisprudencial a apreciar aquesta exempció de responsabilitat, no només en els casos en que es veuen involucrats menors d'edat, sinó també en supòsits en els que una de les parts ja és major d'edat.

A més de la clàusula de l'art. 183 *quater* CP, una altra via relacionada amb l'edat del nen o nena que pot portar a eximir de responsabilitat a l'autor dels fets o a atenuar la seva responsabilitat és l'apreciació d'un error, ja sigui pel desconeixement de l'edat de la víctima (error de tipus) o per desconeixement de l'edat de consentiment sexual (error de prohibició).

Finalment, els casos enjudiciats i condemnats són generalment sancionats amb una pena de presó que fluctua entre els dos i sis anys en el cas dels abusos sexuals i dels cinc a deu anys en el cas de les agressions. A més, aquestes penes s'agreugen quan els actes perpetrats comportin penetració o introducció de membres corporals o objectes en el cos de la víctima (fins a 12 anys de presó en els abusos sexuals i fins a 15 anys en el cas de les agressions), i es preveu l'aplicació de la pena en la seva meitat superior si, a més, concorre alguna de les circumstàncies de l'art. 183.4 CP.

Cal tenir en compte que en alguns procediments el contacte sexual amb la persona menor d'edat no ha estat un fet aïllat, sinó que el que s'investiga i es jutja és una pauta de conducta que es repeteix en el temps sobre la mateixa víctima. La previsió del delicte continuat a l'art. 74 CP, en els seus apartats primer i tercer, permet aplicar la pena senyalada per la infracció més greu en la seva meitat superior i fins a la meitat inferior de la pena superior en grau.

Per altra banda, en el cas de delictes sexuals es possible aplicar altres penes i mesures a més de la presó. La prohibició d'aproximació i comunicació amb la víctima, regulada als arts. 48 i 57 CP és una pena accessòria que esdevé d'aplicació obligatòria quan els delictes sexuals s'han comès en l'àmbit intrafamiliar. A més, tal i com preveu l'apartat tercer del mateix precepte, tant en la redacció de 2015 com amb la reforma de la LOPIVI l'any 2021, en el cas de delictes sexuals comesos en l'àmbit intrafamiliar es podrà imposar també la pena de privació de la pàtria potestat o la pena d'inhabilitació especial per a l'exercici d'aquest dret. Per altra banda, l'art. 192 CP estableix l'aplicació de la mesura de llibertat vigilada a tots els condemnats per delictes sexuals, a excepció d'aquells delinqüents primaris que hagin comès un únic delicte per als que el tribunal podrà valorar l'aplicació o no d'una mesura que haurà de ser executada una vegada s'excarceri al condemnat i que implica la

imposició d'unes regles de conducta. Finalment, als condemnats per aquests delictes se'ls imposarà també una pena d'inhabilitació especial per qualsevol professió, ofici o activitats, retribuïdes o no, que comportin contacte regular i directe amb persones menors d'edat. En cas de ciutadans estranger, el Codi Penal preveu també a l'art. 89 la possibilitat d'expulsió del territori espanyol, que comporta, a més, la restricció del dret d'entrar durant un període de temps.

► 3.2. Objectius de la investigació

L'estudi efectuat té com a objectiu principal el desenvolupament d'una metodologia per avaluar l'impacte del model **Barnahus** en els processos penals pervictimització sexual d'infants i adolescents i la posada en pràctica d'aquesta metodologia a la Barnahus de Tarragona. Aquesta proposta metodològica basada en l'evidència científica ha de proporcionar indicadors per formular propostes de canvi efectives en els àmbits legal i pràctic que contribueixin a prevenir i reduir la victimització secundària dels infants víctimes.

Els objectius específics de l'estudi es concreten en:

- Crear una metodologia apta per a l'avaluació dels efectes del funcionament del model Barnahus en el sistema de justícia penal
- Provar la metodologia creada en la primera unitat de la Barnahus implementada a Tarragona (*case study*) en tant que primera experiència del model **Barnahus** a Catalunya i al sud d'Europa per tal d'avaluar si, després de la posada en marxa de la Unitat Barnahus, es detecten canvis que poden indicar una millor protecció dels drets dels infants a participar en el procediment penal i la reducció del risc de victimització secundària. En aquest sentit, els canvis que s'espera observar són els següents:
  - Reducció de la durada del procediment penal.
  - Reducció del nombre d'exploracions/declaracions en què ha d'intervenir l'infant víctima.
  - Increment de les taxes de persecució, sentència i condemna.
  - Reducció del nombre de sobreseïments.

► 3.3. Fases de la investigació

Amb l'objectiu de crear una proposta metodològica per a l'anàlisi de l'impacte del model *Barnahus* en l'àmbit judicial penal, el treball es va estructurar en tres fases que passaven per la creació d'una primera proposta de metodologia, el *testeig* o prova d'aquesta metodologia en el pilot de la Barnahus de Tarragona i, finalment, la valoració de la metodologia i, en el seu cas, la seva reformulació i adaptació per garantir-ne la possibilitat de rèplica en futures investigacions en el mateix territori o en altres indrets.

En els propers apartats s'exposen les diferents fases per les que ha transitat la recerca, des del moment en que es van iniciar les reunions amb representants del sistema de justícia penal a Tarragona per tal d'explorar la possibilitat d'accedir a les dades necessàries per a l'estudi i determinar la millor via d'accés a la informació, passant per la fase de definició de l'instrument, la revisió de procediments judicials i recopilació d'informació i anàlisi d'aquesta, i fins a la darrera fase de valoració dels resultats obtinguts.

> 3.3.1. Treballs preparatoris per a l'accés a la informació

Durant el mes de febrer del 2020, es van concertar diverses entrevistes amb el President de l'Audiència Provincial de Tarragona, el Fiscal en Cap de Tarragona, la direcció del Servei d'Atenció a la Infància i l'Adolescència a Tarragona, la direcció de l'Oficina d'Atenció a la Víctima, el Cap de servei de Justícia a Tarragona i representació de la Unitat d'Atenció a la Víctima de la Regió Policial del Camp de Tarragona. De les converses mantingudes es va concloure que l'accés a un registre dels procediments incoats per delictes sexuals només es podia garantir a través de la Fiscalia. Al seu torn, Fiscalia va confirmar que, malgrat que no era possible accedir a un llistat de les causes partint de la consideració de la víctima menor d'edat, el sistema informàtic de que disposa Fiscalia, denominat GIF, sí permetia accedir a un llistat de les causes a partir de la tipologia de delicte relatiu als abusos i agressions sexuals a menors de 16 anys.

Per aquest motiu, un cop superada la interrupció en el plantejament de la recerca, imposada per la crisi sanitària de la Covid19, ja durant el segon semestre de 2021 es van reprendre els contactes amb Fiscalia per endegar la investigació. En aquest sentit, es va promoure la signatura d'un Conveni de col·laboració entre la Fiscalia General de l'Estat i la Universitat Rovira i Virgili que, tot i diversos entrebancs en la seva tramitació, va assolir la signatura el 31

de gener de 2023. Al Conveni es van detallar les diferents activitats compreses en el marc de col·laboració pactat entre les parts signants per tal de dur a terme la investigació consistent en l'anàlisi d'expedients tancats per delictes d'abús i agressió sexual patits per víctimes menors d'edat des de l'any 2018. En el Conveni es va establir la finalitat estrictament científica de la recerca i el deure de garantia de l'anonimat i confidencialitat de les dades tractades. Per la seva banda, el Ministeri Fiscal es va comprometre a facilitar la informació dels procediments que s'havien incoat a la Fiscalia Provincial de Tarragona i de Lleida.

> 3.3.2. *Identificació dels indicadors*

En segon lloc, i paral·lelament a les tasques per a garantir l'accés a la informació, es va procedir a la identificació dels indicadors que havien de servir per a analitzar i valorar l'eventual impacte de la posada en funcionament del pilot de la Barnahus en el sistema de justícia penal. La revisió bibliogràfica sobre la victimització sexual d'infants, els estudis sobre victimització secundària i els objectius i estàndards del model Barnahus als que hem fet referència en la primera part d'aquest informe, van portar a identificar com a indicadors rellevants per a la investigació els següents:

- Duració temporal del procediment penal. L'estudi parteix de la idea que una reducció de la durada del procediment penal, des de la seva incoació fins a la seva conclusió, apunta a un canvi positiu en l'objectiu de reduir la victimització secundària. La possibilitat de reduir el temps en que la víctima està pendent de les decisions que adopten les diverses instàncies i els professionals del sistema penal en faciliten la seva recuperació psicosocial.
- Número d'exploracions a les que se sotmeten els infants. En particular la investigació s'interessa pels casos en que s'ha preconstituït l'exploració de la víctima a efectes de prova. L'exploració de la víctima per part de professionals qualificats i el seu enregistrament amb les garanties processals necessàries per a ser reproduïda en el judici oral hauria de contribuir a la reducció del número d'exploracions a les que se sotmet a la víctima i a la preservació del seu testimoni. La coordinació entre professionals per a la pràctica de la prova preconstituïda i l'evitació de les declaracions i exploracions redundaria en una menor revictimització.
- Intervenció de professionals amb formació especialitzada en infància. La participació de professionals especialitzats en les diferents exploracions

practicades a les víctimes al llarg del procediment penal apuntaria a una millora en el tracte rebut per la víctima en termes d'informació, escolta i confiança, i també en la qualitat del testimoni que la víctima pot prestar en el procediment penal.

- Conclusió del procediment penal després d'enjudiciar els fets denunciats. L'adequada investigació dels fets presumptament delictius que s'han posat en coneixement de les autoritats del sistema de justícia penal haurien de conduir al seu enjudiciament. Per aquest motiu, es considera un resultat positiu la disminució de la ràtio de casos que finalitzen amb una resolució de sobreseïment i l'increment dels casos que finalitzen amb una sentència.

> 3.3.3. Creació de l'instrument de recollida de dades

Definits els principals indicadors de l'estudi, es va procedir a la creació d'un instrument *ad hoc* de recollida de dades. Aquest instrument havia de facilitar la recopilació de la informació d'interès per als objectius de l'estudi i l'adequada consigna en una plantilla. La primera versió d'aquesta plantilla es va utilitzar en format paper durant les primeres setmanes de la recollida de dades, en mode de prova, i com a exercici per corregir la redacció de les qüestions o la ubicació sistemàtica d'algunes preguntes. Posteriorment, la plantilla es va traslladar a un format digital, mitjançant el recurs a l'eina *Forms*, disponible a l'entorn Microsoft i que la Universitat Rovira i Virgili facilita al seu personal docent i investigador.

Si bé, inicialment, es va crear una única plantilla en format *Forms*, aviat es va advertir que les casuístiques tan diverses amb les que es trobaven els investigadors requerien un nombre de preguntes i respostes tan elevat que, d'una banda, se superava el nombre de preguntes al que donava opció l'eina de *Forms* i, per altra banda, la consignació de les dades a l'eina esdevenia una tasca massa lenta i feixuga. Per aquest motiu, es va decidir parcel·lar el qüestionari en fins a cinc plantilles diferents, relatives cadascuna d'elles a un aspecte de l'*iter* processal de la causa. Aquestes plantilles foren les següents:

A) Plantilla principal

En la plantilla principal es consignava la major part de la informació de cada cas examinat i, en concret, la relativa a:

- Informació sobre la víctima i l'ofensor: sexe, nacionalitat, data de

naixement, discapacitat i relació entre autor i víctima.

- Fets delictius: data de comissió dels fets, lloc on es produïren i quan i a qui la víctima revelà aquests fets.
- Denúncia dels fets: la data en què s'interposà la denúncia, persona que denuncià i, si escau, nombre de vegades que el nen o nena va declarar a seu policial.
- Data d'incoació del procediment: rellevant a efectes d'analitzar els temps processals de cada procediment (des de que ocorren els fets, es denunciïn, s'incoïn diligències prèvies als jutjats i fins al resultat final, ja sigui amb una sentència, un sobreseïment o altres).
- Exploracions a la víctima, ja siguin físiques, psicològiques, o judicials: data en què s'efectuaren les exploracions, lloc i nombre de vegades en què cada professional va explorar a la víctima. També es van incloure dues preguntes destinades a consignar el contingut de l'informe de credibilitat de la víctima (és a dir, si la declaració era creïble o no) i si es va preconstituïr la prova consistent en la declaració de l'infant o adolescent.
- Mesures cautelars adoptades: eventual aplicació de les mesures de presó preventiva, prohibició d'aproximació i/o comunicació i inhabilitació o suspensió de la pàtria potestat.
- Sobreseïment: es consignava el sobreseïment, així com l'eventual reobertura del procés després d'un sobreseïment provisional. A més, la informació relativa als casos sobreseguts es consignava també en una plantilla específica (vid. *Infra*).
- Acusació particular: indicació relativa a la participació en el procediment de la figura corresponent a l'acusació particular, així com la persona que l'exerceix.
- Judici Oral: data del judici i informació relativa a la protecció de les víctimes durant el judici oral, l'eventual reproducció en judici de la prova preconstituïda i, en el cas que la víctima hagués de declarar a sala, la possible adopció de mesures per evitar la confrontació visual amb l'ofensor, com l'ús de mampares o la declaració des d'una altra sala.
- Qualificacions Definitives del Ministeri Fiscal: sol·licitud del Ministeri Fiscal relativa a la qualificació del delicte, circumstàncies agreujants o atenuants, eximents, causes d'inimputabilitat, la pena de presó o multa sol·licitada,

altres penes, la responsabilitat civil i l'eventual sol·licitud de condemna per altres delictes, siguin o no de naturalesa sexual.

- Sol·licitud de l'acusació particular i de la defensa a les qualificacions definitives: absolució o condemna.
- Apartat final d'observacions amb qualsevol informació rellevant no contemplada anteriorment.

B) Plantilla sobreseïment

Tot i que inicialment, es va consignar a la plantilla principal les dades relatives als procediments que acabaven amb una resolució de sobreseïment, aviat es va percebre la necessitat de disposar d'una plantilla dedicada només als casos de sobreseïment, i això, bàsicament per tres motius: l'escassa informació amb la que es comptava en moltes carpetes relatives a procediments tancats amb sobreseïment; l'elevat volum de casos tancats en fases molt inicials del procediment, en què pràcticament no s'havien dut a terme diligències de recerca; i el fet que en les fiscalies d'alguns jutjats on es comptava amb un espai molt limitat d'emmagatzematge les carpetes relatives a sobreseïments eren destruïdes un cop transcorregut un cert temps. Tot això va motivar la creació d'una plantilla específica de sobreseïment on es consignaven exclusivament les dades relatives a:

- Data i lloc dels fets.
- Data de la denúncia i incoació del procediment.
- Data del sobreseïment i la causa d'aquest.
- Informació sobre la víctima i ofensor: sexe, data de naixement, nacionalitat.
- Delicte.

Apartat final d'observacions amb qualsevol informació rellevant no contemplada anteriorment.

C) Plantilla qualificació provisional del Ministeri Fiscal

El contingut d'aquesta plantilla és pràcticament igual al bloc de preguntes de la plantilla principal relatives les qualificacions definitives del Ministeri Fiscal.

L'única diferència és que, en aquesta plantilla, es consignen les qualificacions provisionals del Fiscal, és a dir, aquelles que es presenten abans de la celebració del judici oral i que, el dia de la vista, el Ministeri Fiscal ha d'elevat a definitives o modificar. Això permet obtenir informació sobre el cas, encara que aquest no hagi estat enjudiciat i sentenciat i, en el seu cas, comparar les qualificacions provisionals amb les qualificacions definitives consignades a la plantilla principal. La informació que es plasma en aquesta plantilla és la relativa a la petició del Ministeri Fiscal en relació amb:

- Tipus de delictes.
- Circumstàncies agreujants o atenuants, eximents, causes d'inimputabilitat.
- Pena de presó o multa, i altres penes sol·licitades.
- Responsabilitat civil.
- Petició de condemna per altres delictes, ja siguin de naturalesa sexual o no.

D) Plantilla sentència en primera instància

El dictat de la sentència és crucial per determinar la finalització de la causa, conèixer el sentit de la decisió judicial que posa fi al procés. En aquesta plantilla corresponent a la sentència, es consignen dades tan rellevants com:

- Data de la celebració del judici i data del dictat de la sentència.
- Si es dicta sentència després de la celebració de judici o per conformitat de les parts.
- Si hi ha hagut absolució o condemna pels delictes d'abús o agressió sexual.
- En cas de sentència absolutòria, es consignen les raons que porten al dictat de la decisió, i s'indiquen els motius que fonamenten jurídicament l'absolució.
- En cas de sentència condemnatòria, es consignen els delictes pels quals es condemna, el grau d'execució, la pena o penes imposades, i la concurrència o no de circumstàncies que eximeixin, atenuïn o agreugin la pena.
- En el cas de sentència condemnatòria, es fa constar la quantia de la responsabilitat civil imposada al reu.

- Finalment, s'indica si el subjecte ha estat condemnat per altres delictes sexuals o de qualsevol altre tipus, que també s'especifiquen dins la plantilla.

E) Plantilla sentència en segona instància

La plantilla dedicada a la interposició de recurs confirma si, en el cas analitzat, el procediment es va tancar definitivament després de la sentència d'instància o si podia variar el sentit de la sentència inicial, per estar pendent de recurs. Per al cas en què es constatés que s'havia interposat recurs, la plantilla recull les dades relatives a:

- Quina de les parts interposa el recurs: Ministeri Fiscal, acusació particular o defensa.
- Data d'interposició.
- Data i sentit de la decisió en les sentències dictades en segona instància, indicant si es confirmen les sentències anteriors o si, per contra, aquestes instàncies superiors entenen que la totalitat o part de la decisió de la sentència de primera instància o, si escau, apel·lació, s'hauria de modificar. A la plantilla es consignen totes les dades corresponents a les modificacions relatives als delictes, les seves penes i responsabilitat civil aparellades a aquests.

F) Plantilla assistència Barnahus

Recull la informació dels casos en què la víctima ha tingut contacte i ha estat assistida per la Barnahus. En concret:

- Si la víctima ha acudit a la Barnahus abans del procediment penal o durant el mateix.
- Data d'inici del contacte i data de finalització.
- Qui acompanya el nen o nena durant aquest procés.
- Apartat final d'observacions amb qualsevol informació rellevant no contemplada anteriorment.

G) Plantilla incidències

Destinada exclusivament a consignar les incidències detectades durant el procediment de recollida de dades, ja es tractés d'errades detectades o de canvis en l'estadi els procediments treballats (per exemple, en el cas d'un procediment que constés com a sobresegut, i respecte del qual després se'n comprovés la reobertura).

Aquest sistema de recopilació de la informació continguda en l'expedient judicial en diverses plantilles suposava que, per a cadascun dels expedients analitzats, calia decidir, a partir de la informació disponible, quina o quines plantilles de recollida de dades eren les més adequades per a la recopilació de tota la informació. Així, per exemple, en el cas d'un procediment finalitzat amb un sobreseïment provisional respecte del qual es comptava amb poca informació, es plasmava aquesta directament a la "plantilla sobreseïment", mentre que en cas d'haver-se arribat a enjudiciar el supòsit i comptar amb una sentència en primera i, fins i tot, en segona instància, es consignaven les dades a la "plantilla principal", la de "sentència en primera instància" i, en el seu cas, també a la "plantilla de sentència en segona instància". La "plantilla assistència Barnahus" va ser emprada quan a l'expedient hi constava alguna intervenció per part dels professionals a la unitat Barnahus de Tarragona.

> 3.3.4. Configuració de la mostra i dels grups de control

La configuració de la mostra es va efectuar a partir de la informació disponible a Fiscalia. Aquesta opció es va considerar adequada perquè el registre de casos de Fiscalia permetia la seva traçabilitat al llarg de tot el procés penal fins a la seva terminació, ja fos mitjançant una resolució de sobreseïment o mitjançant una sentència absolutòria o condemnatòria.

En aquest sentit, es va tenir en compte que el registre dels casos coneguts en l'àmbit policial a partir de les denúncies interposades a Comissaria no permetria vincular-lo amb la trajectòria judicial, ja que el número assignat a l'àmbit policial no es correspon amb el número d'expedient que posteriorment s'assigna en seu judicial. A més, malgrat que la major part dels casos de delictes sexuals arriben a coneixement del sistema penal per les denúncies interposades a Comissaria, hi ha també supòsits en que les víctimes acudeixen directament al jutjat de guàrdia o a Fiscalia i en ocasions el procediment s'inicia per l'informe de Serveis Socials, l'escola o el comunicat facultatiu enviat des d'un hospital o centre d'atenció mèdica, directament al jutjat, per la qual cosa

no queda constància d'aquests procediments als registres policials. D'altra banda, també hi ha casos coneguts en l'àmbit policial que es tanquen sense que el Jutjat en tingui coneixement. Per tots aquests motius, i per la dificultat per garantir la traçabilitat dels casos en seu policial fins a la resolució judicial, es va descartar l'opció d'acudir als registres policials.

En conseqüència, la mostra es va configurar a partir de les causes registrades a Fiscalia i atenent a la classificació segons la nomenclatura "Abús sexual a menor de 16 anys" i "Agressió sexual a menor de 16 anys" amb la que Fiscalia registra els delictes sexuals segons la previsió del tipus penal de l'art. 183 CP en la redacció prèvia a l'entrada en vigor de la LOGILS.

L'edat de la víctima que ha determinat la seva inclusió a la mostra és la relativa al moment en què es van produir els fets, raó per la qual s'han tingut també en compte els casos en què la víctima denuncia els fets quan ja ha sobrepassat l'edat de 16 anys per haver transcorregut un temps des què es van perpetrar els fets.

No han estat objecte d'examen les causes relatives a la següent tipologia de casos:

- Supòsits que involucren menors d'edat que en el moment dels fets ja superaven l'edat de consentiment sexual. Per tant, tot i que es va tenir accés a alguns procediments en que les víctimes tenien entre 16 i 18 anys en el moment dels fets, es va optar per excloure aquests casos per tal de garantir l'homogeneïtat de la mostra i la coherència amb el criteri establert.
- Delictes sexuals que no impliquen contacte físic com el *sexting*, el *child online grooming*. Malgrat l'interès científic que plantegen aquests casos i també la seva creixent presència en la praxis judicial, la mostra es va mantenir circumscribida en la nomenclatura del que des de Fiscalia es designava com a abusos i agressions sexuals a menors de 16 anys.
- Delictes de pornografia infantil, de prostitució infantil o tracta de nens i nenes amb fins d'explotació sexual. Per les mateixes raons esmentades en l'anterior punt.
- Delictes sexuals amb víctimes menors de 16 anys perpetrats per autors menors d'edat, ja que aquests casos han estat investigats i, en el seu cas, enjudiciats des de la jurisdicció de menors.

D'aquesta manera, la mostra es va configurar a partir de totes les diligències

prèvies obertes i els sumaris incoats per delictes d'abús i d'agressió sexual a menors de 16 anys comesos per persones adultes.

Partir del registre de diligències prèvies va permetre accedir a tots els procediments penals incoats i fer-ne el seguiment de les actuacions judicials des de l'inici del procediment.

Atès que la finalitat de la investigació no era només descriptiva sinó també analítica i comparativa, en el disseny de la mostra es varen crear uns grups de control que responien a la voluntat de poder detectar l'eventual impacte de la unitat Barnahus de Tarragona en una anàlisi que tingués en compte, tant el factor temporal, com l'àmbit geogràfic d'operativitat d'aquesta unitat. A més, es pretenia aïllar també l'efecte de la Barnahus d'altres elements que podrien haver influït en canvis en l'evolució de les actuacions judicials. La mateixa aprovació de la LOPIVI l'any 2021, podia actuar en aquest sentit, donat que preveu mesures per a reduir la victimització secundària dels infants en el procés penal, actuar d'acord amb l'interès superior de l'infant, i fomentar l'ús de la prova preconstituïda i l'especialització dels professionals.

Per tant, el grup d'anàlisi va quedar integrat per la mostra relativa a causes judicials incoades als jutjats d'instrucció de la província de Tarragona, en què operava la Barnahus (Tarragona, Reus, Valls i el Vendrell) i que s'integren en el territori conegut com a Camp de Tarragona. A més, es van dissenyar dos grups de control que havien d'operar amb una perspectiva temporal i també geogràfica, de tal manera que fos possible l'anàlisi dels resultats de l'actuació judicial en casos de victimització sexual d'infants en un examen pre i post test en el territori del Camp de Tarragona, així com, l'examen en altres territoris que no disposaven de la Barnahus, ja fos dins de la mateixa província i dependents de la Fiscalia de Tarragona (jutjats de Tortosa, Amposta i Gandesa) o als jutjats dependents d'una altra Fiscalia (Fiscalia Provincial de Lleida).

Pel que fa al període temporal d'estudi, es va accedir a tots els procediments penals incoats per delictes sexuals contra menors de 16 anys durant un període de cinc anys comprès entre els anys 2018 i 2022, ambdós inclosos. Com que la unitat integral de la Barnahus de Tarragona va començar a funcionar el mes de juliol del 2020, es va decidir incorporar a l'estudi, tant les diligències prèvies incoades durant els dos anys previs a l'obertura de la unitat (2018-2019), com les incoades durant els dos anys posteriors (2021-2022), així com també totes aquelles incoades durant l'any 2020. Els cinc anys que abasten el període temporal de referència de l'anàlisi permetrien obtenir una imatge fidedigna de les característiques dels casos d'abús i d'agressió sexual coneguts

pels tribunals a la província de Tarragona. Accedir a les causes incoades abans i després de la posada en funcionament del servei Barnahus havia de permetre una comparativa de l'*iter* judicial pel qual transiten les causes i del resultat d'aquest procediment. D'aquesta manera es possibilitava comparar els resultats obtinguts durant el funcionament inicial de la Barnahus de Tarragona (2021 i 2022) amb els obtinguts durant els anys previs a la seva posada en funcionament (2018-2020).

Pel que fa a l'àmbit territorial de l'estudi, la incorporació a la mostra de totes les diligències prèvies incoades a tots els jutjats de la província de Tarragona garantia l'estudi de tots els casos arribats a coneixement dels jutjats d'instrucció de tota la província. Tanmateix, atès que la Unitat Barnahus operava únicament en una part del territori de la província de Tarragona i en relació amb determinats jutjats del territori del Camp de Tarragona (Tarragona, Reus, Valls, el Vendrell), això permetia la comparativa amb altres jutjats igualment adscrits a la mateixa Audiència provincial i la mateixa Fiscalia territorial, però ubicats en el territori de Terres de l'Ebre que no havien participat al projecte pilot de la Barnahus (Tortosa, Amposta i Gandesa). Els procediments incoats als jutjats de Terres de l'Ebre es van incorporar a la mostra com a grup de control.

Així mateix, amb l'objectiu d'ampliar la mostra disponible i els grups de control, es va decidir incorporar les diligències incoades per abusos i agressions sexuals a menors de 16 anys als jutjats d'un territori independent de la Fiscalia de Tarragona. En aquest sentit, gràcies al Conveni subscrit amb la Fiscalia General de l'Estat, es va accedir a les diligències prèvies incoades als jutjats de la província de Lleida durant el mateix període temporal (2018-2022) i en relació amb la mateixa tipologia delictiva (delictes abús i agressió sexual a menors de 16 anys). Es varen analitzar les diligències incoades per aquests delictes als jutjats de Lleida, Balaguer, Cervera, Tremp, Solsona i la Seu d'Urgell. En tant que, en el període temporal d'estudi no s'havia creat encara a Lleida una unitat Barnahus, les dades obtingudes en aquest territori havien de funcionar també com a grup de control per a la comparativa de les dades recopilades a Tarragona, tant en els dos anys previs, com en els dos anys posteriors a la creació de la unitat Barnahus.

> 3.3.5. Codi intern identificador dels casos

En tots els casos, la informació es va consignar a la plantilla assignant un

número identificador creat *ad hoc* per a aquesta investigació i format per una combinació de tres elements. En primer lloc, un nombre de tres o quatre xifres que es va assignar a cada investigador participant en la recollida de la informació i que avançava consecutivament cada nou expedient revisat; en segon lloc, la xifra corresponent a l'any d'incoació del procediment i, finalment, en lletres la designació TGN, TER o LLE segons l'expedient pertanyés a la Jurisdicció de Tarragona, de Terres de l'Ebre o de Lleida (per exemple, 214/2018/TGN, 412/2022/TER, 216/2021/LLE). Totes les plantilles relacionades amb la mateixa víctima rebien el mateix nombre de codificació interna, cosa que en garantia la traçabilitat encara que per a la recopilació de les dades s'haguessin utilitzat diferents plantilles.

A més, en les causes judicials en què s'enjudiciava la conducta delictiva d'un subjecte sobre diverses víctimes es van consignar les dades de cada víctima en una plantilla diferent, si bé assenyalant que totes compartien el nexa d'un mateix agressor en identificar cada víctima amb una lletra (A, B, C...). Seguint amb l'exemple anterior, si en l'expedient hi constaven les dades de tres víctimes s'identificaria cadascuna d'elles de la següent manera: 214/A/2018/TGN, 214/B/2018/TGN, 214/C/2018/TGN.

La creació d'aquest número identificador va permetre prescindir de tota referència a les dades personals i identificadores del presumpte ofensor, de la o les víctimes, així com de tots els professionals intervinents en el cas, garantint d'aquesta manera el seu anonimat. Si bé a la plantilla principal es van recollir les dades relatives a sexe, edat, nacionalitat, discapacitat d'autor i víctima, i la relació entre aquest dos, es va obviar expressament qualsevol element que pogués conduir a la identificació de les persones.

> 3.3.6. *Procés de recollida de dades*

El procés de recollida de la informació es va començar a finals de gener de 2022 quan, des de Fiscalia es va donar accés a algunes carpetes que es trobaven en aquell moment físicament a la Fiscalia Provincial de Tarragona. Això va possibilitar un primer contacte amb el contingut de les carpetes i la labor de verificació de l'accés a la informació d'interès per al projecte.

Amb la informació proporcionada per Fiscalia, es va sol·licitar col·laboració per tal que una funcionària de Fiscalia amb accés al sistema informàtic pogués comprovar l'estat de cada procediment i detectar possibles duplicacions i inhibicions. Això va permetre l'accés de forma més sistematitzada a les

carpetes físiques que contenien la informació relativa a les causes en què:

- a) *s'hagués donat per conclosa la instrucció mitjançant resolució de sobreseïment;*
- b) *es comptés amb la qualificació provisional del Ministeri Fiscal, cosa que hauria de conduir a l'obertura del judici oral o;*
- c) *s'hagués celebrat judici i es comptés amb sentència que posés fi al procediment, inclosos els casos en que constés la interposició de recurs.*

La recopilació de la informació a la Fiscalia de Tarragona es va efectuar durant els mesos de febrer a juny de 2023, moment en què es va acudir a altres seus de la Fiscalia a la província de Tarragona (El Vendrell, a Reus i, finalment, també a l'agost, a Tortosa).

Atès que la investigació incloïa no només els casos de Fiscalia de Tarragona, sinó també els expedients del territori de Lleida, es va acudir també a aquesta Fiscalia Provincial per tal d'accedir al llistat de procediments incoats a cada jutjat durant el període d'estudi amb indicació del tràmit processal en què es trobaven. Durant els mesos de juliol a octubre de 2023, es van revisar les carpetes físiques disponibles a la Fiscalia de Lleida.

> 3.3.7. *Trasllat de la informació a la plantilla*

Per tal de garantir que la informació continguda en els expedients es traslladava adequadament a les diverses plantilles es van consensuar uns criteris per a ús intern, entre els quals detaquem els següents:

- En cas d'intervenció de més de dos persones en els fets, es va decidir consignar únicament la informació relativa als dos ofensors condemnats, i en cas de ser més de dos, aquells que ho fossin pels delictes més greus i amb pena més severa.
- En relació amb la discapacitat de la víctima o de l'ofensor, es va adoptar un criteri ampli no subjecte a l'existència d'un certificat sobre el grau de discapacitat. En aquest sentit, es va tenir en compte que a l'expedient constés que la persona, víctima o ofensora, estava afectada, amb caràcter previ als fets, per algun tipus de discapacitat física o psicològica. Es va tenir així en compte la referència a un diagnòstic d'alguna patologia psicològica o física en els informes dels facultatius i en els de la Barnahus, així com que

el Fiscal declarés que existia una vulnerabilitat per aquest motiu, encara que a l'expedient no hi constés un certificat.

- L'exploració psicològica i l'informe de credibilitat es varen computar conjuntament com a resultants d'una exploració única, excepte en els casos en què constés clarament més d'una exploració. De la mateixa manera, no es van computar com a exploracions psicològiques les visites terapèutiques, ni els tractaments psicològics que la víctima seguís a resultes dels fets. En cas d'acreditar-se la presència de dos professionals en l'exploració del nen o nena, es va acordar computar una única intervenció.
- Quan constava un informe psicològic per valorar l'estat del menor d'edat per declarar en judici només es va computar com a exploració psicològica si realment s'explorava el nen o nena, però no si l'informe s'havia elaborat a partir de la consulta d'informes emesos per d'altres professionals.
- En cas de constar diversos episodis delictius, a la pregunta sobre la petició del Ministeri Fiscal només es va fer constar la petició de pena pel delicte més greu, sense perjudici de poder consignar també la petició de condemna per altres delictes.
- La durada de la pena de presó s'expressava en mesos.

> 3.3.8. Explotació estadística de la informació

Finalitzada la fase de recollida de dades, i amb caràcter previ a l'explotació estadística de resultats, es va procedir a la revisió de la base de dades que es va extreure en format Excel a partir de les plantilles digitals i que va ser preparat per a la base en format SPSS i en format STATA. Per tal de procedir a endreçar el còmput global dels casos analitzats es varen realitzar les següents accions:

- Detecció i eliminació de casos duplicats. L'accés a una mateixa carpeta física, localitzada primer mitjançant un nombre de diligències prèvies i, posteriorment, mitjançant el número de procediment abreujat o de sumari, no va ser un fet excepcional, atès que en la revisió de casos hi varen participar diversos investigadors. Quan a través de la col·laboració de les funcionàries de Fiscalia es va aconseguir traçar l'*iter* dels procediments es van poder detectar els casos duplicats i es va procedir a la seva supressió de la base.
- Revisió de dades desconegudes. Algunes dades no consignades en les

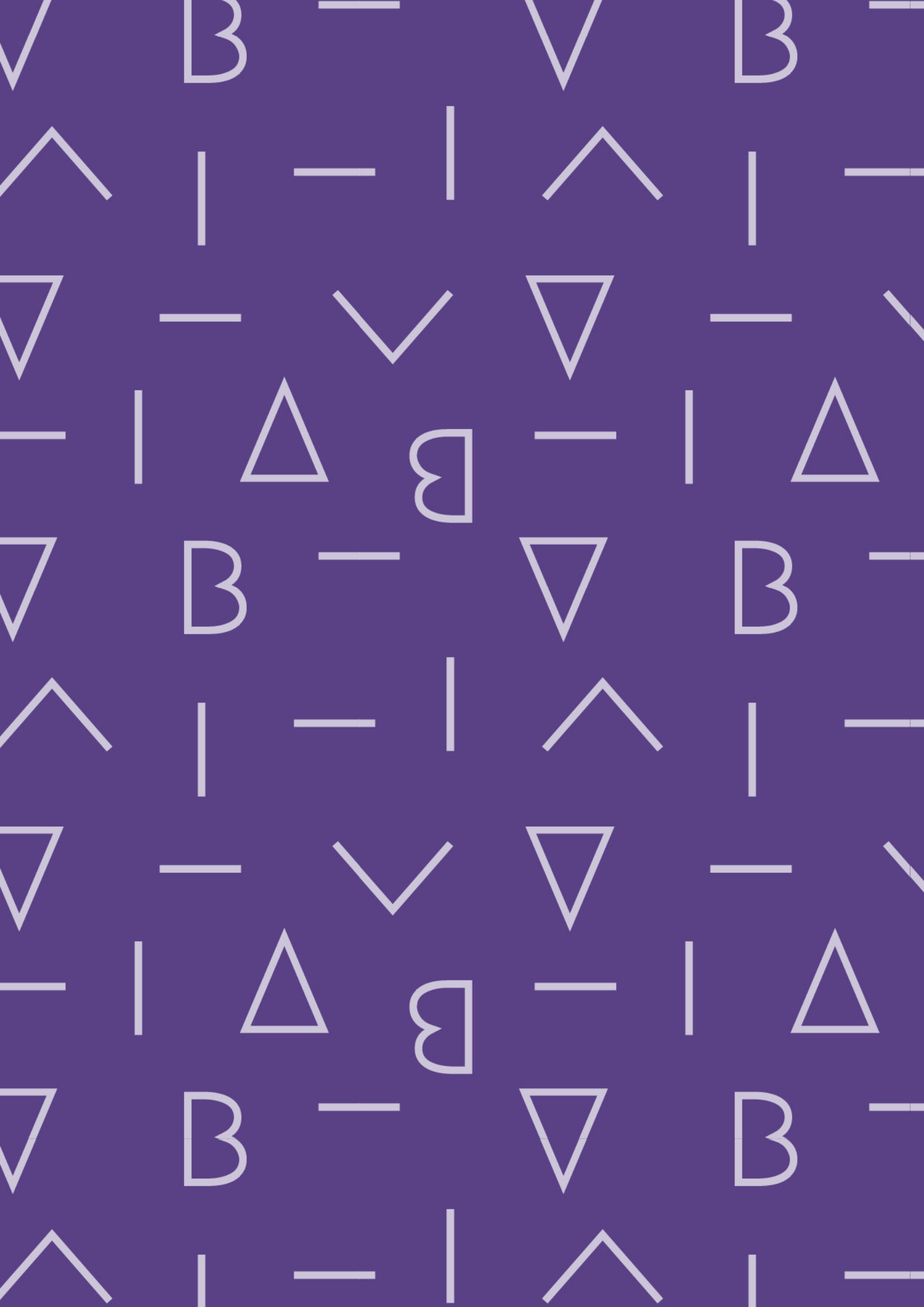
carpetes físiques van poder ser completades amb la col·laboració de les funcionàries de Fiscalia a través de la informació continguda en l'aplicació informàtica de Fiscalia.

- Incorporació d'informació consignada en preguntes obertes. Es va revisar, homogeneïtzar i incorporar la informació consignada en preguntes obertes de l'instrument de recollida de dades, així com, en l'apartat d'observacions que s'havia inclòs en cadascuna de les plantilles.
- Clarificació de les dades consignades inicialment com a “No consta”, “No aplica” i “Dades insuficients”. Es van revisar i sistematitzar les respostes relatives a la informació no disponible en el moment de recollida de dades.
- Revisió de l'estat processal de procediments no conclusos. El mes de gener de 2024, es va efectuar una darrera revisió de l'estat processal de tots aquells casos que constaven en fase d'instrucció, aquells qualificats pel Ministeri Fiscal i aquells que s'havien sobresegut provisionalment per tal de corroborar si calia mantenir-los en el mateix estatus o si s'observaven canvis. Els canvis podien venir determinats per la celebració de judici i dictat de sentència, així com, en el cas dels sobreseguts, si havien estat reoberts. En aquest sentit, resulta molt rellevant indicar que es van identificar fins a cinc casos que, tot i que en un moment inicial es van consignar com a sobreseguts, es va comprovar que s'havien reobert i havien continuat la seva tramitació, de tal manera que, tres d'ells ja comptaven amb una sentència i els altres dos havien estat qualificats provisionalment pel Ministeri Fiscal.

L'explotació estadística de les dades es va efectuar durant els mesos d'abril i juliol de 2024 a través de les eines disponibles a STATA i SPSS. Es van utilitzar estadístiques descriptives per explorar les variables de l'estudi. Les dades qualitatives es van expressar com a freqüències i percentatges, mentre que les dades quantitatives es van expressar com a mitjanes i desviacions estàndard. Es van utilitzar els següents mètodes per analitzar les variables:

Les proves de chi-quadrat de Pearson es van utilitzar per a la comparació entre variables qualitatives; la prova t de Student o les proves ANOVA per a la comparació de dues i tres mitjanes independents, respectivament; i les anàlisis de regressió logística simple es van emprar per determinar l'associació entre variables categòriques. Els resultats es van informar com a raons de probabilitats (ORs) i intervals de confiança del 95% (IC del 95%). El nivell de significació es va establir en $< 0,05$. Les anàlisis es van realitzar utilitzant el programari estadístic Stata versió 15.1 (Stata Corp, College Station, TX, EUA) i

IBM SPSS Statistics v.29.0.0.0.

4. Resultats del pilot de la metodologia creada a la Barnahus de Tarragona

Una vegada exposats els objectius i la metodologia de l'estudi, es mostraran els principals resultats assolits en l'aplicació de la metodologia als procediments penals incoats per delictes sexuals amb infants i adolescents a Tarragona.

► 4.1. Total de casos analitzats i fases processals

El número de procediments revisats en les dues Fiscalies on es va desenvolupar l'estudi (Tarragona i Lleida) va ascendir a un total de 1.121 causes penals incoades per delictes d'abús i agressió sexual a víctimes menors de 16 anys durant el període comprès entre els anys 2018 i 2022. En la comprovació de l'estat processal de cadascun d'aquests procediments es va detectar que 417 havien estat inhibits a altres jutjats i 111 es referien a casos que no complien amb els criteris de la recerca. Aquestes 528 causes es varen excloure de la mostra, quedant aquesta provisionalment fixada en 593 procediments.

En relació amb els procediments exclosos cal precisar que algunes causes penals inhibides sí van acabar formant part de l'estudi quan la inhibició comportava el seu trasllat a un altre jutjat comprès en algun dels territoris que formen part de l'estudi (per exemple, en el cas d'una inhibició d'un jutjat de Valls a un de Reus, o bé una inhibició interna entre els jutjats de Tarragona). Les causes inhibides a altres jutjats del mateix territori objecte d'estudi es varen incorporar a la mostra, però comptabilitzant només la numeració atorgada pel jutjat que va resultar-ne competent. Per contra, no es varen incorporar a la mostra els procediments assumits per jutjats ubicats fora dels territoris

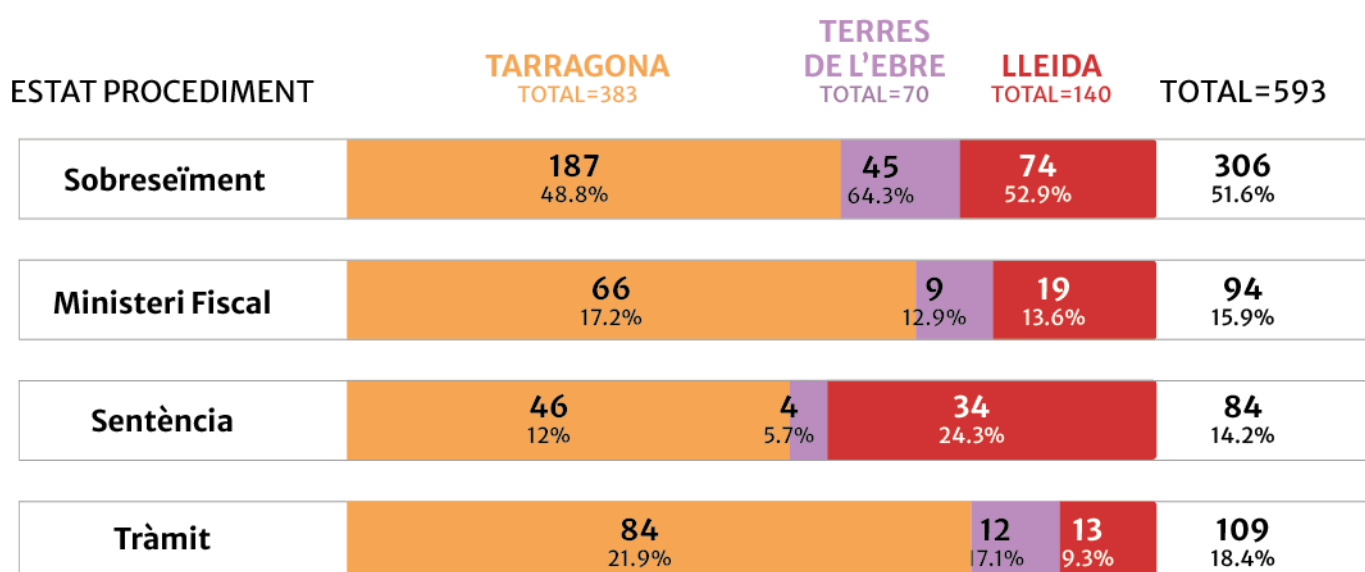
objecte d'estudi, és a dir, fora de les províncies de Tarragona i de Lleida.

Per altra banda, respecte dels 111 casos que no resultaven d'aplicació per no complir amb els criteris de la recerca, els motius de l'exclusió responien al fet d'haver estat incoats fora del període temporal objecte d'estudi (abans de l'any 2018 o a partir de 2023); per comptar la víctima (tot i ser menor d'edat) amb 16 anys o més al moment dels fets; per referir-se el procediment a delictes sexuals no consistents en abusos o agressions sexuals.

Descomptats els 528 procediments que, per les raons esmentades, quedaven fora de l'estudi, la mostra inicial fou de 593 procediments que sí complien amb els criteris.

En el Gràfic 1 es mostra la distribució d'aquests 593 procediments per territoris i segons l'estat del procediment en el moment de ser examinats. Al respecte, poden efectuar-se les següents consideracions.

Gràfic 1. Nombre de procediments per territori i estat del procediment

Font: Elaboració pròpia

S'observa en primer lloc que, en nombres absoluts, Tarragona és el territori on s'inicien més procediments per violència sexual a menors d'edat. Si atenem, a més, al fet que tant els procediments incoats a Tarragona, com els incoats a Terres de l'Ebre els rep la mateixa Fiscalia provincial de Tarragona, el volum de

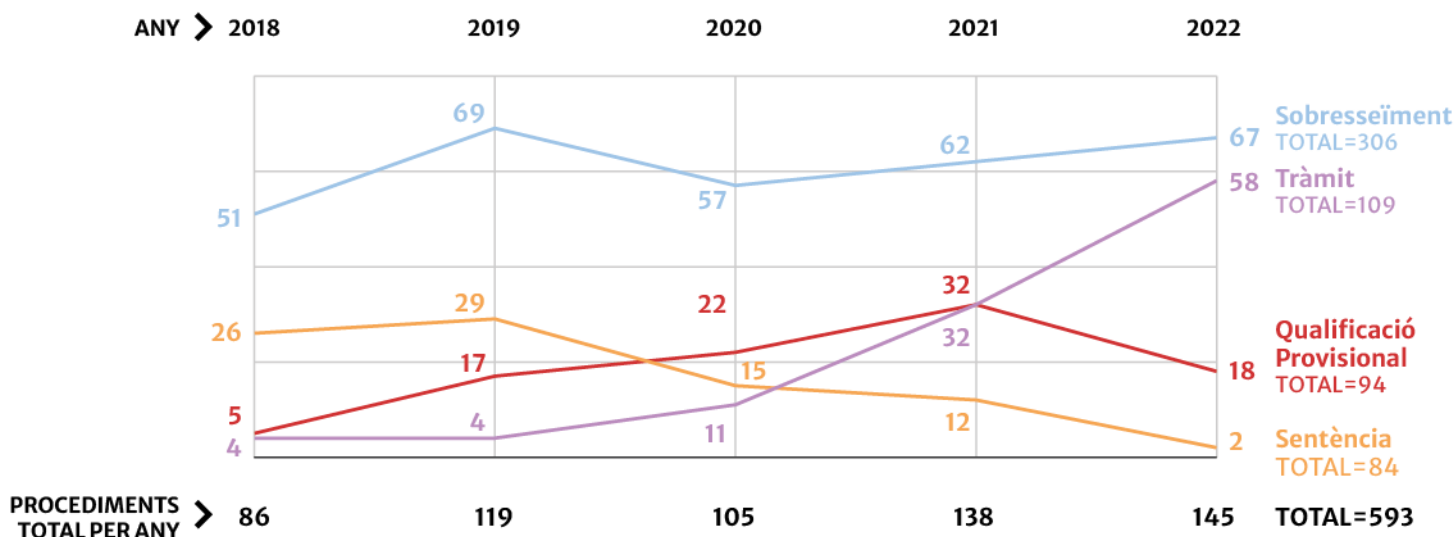
casos que depenen d'aquesta Fiscalia pràcticament triplica els que s'observa en el grup de control corresponent a la Fiscalia provincial de Lleida.

En segon lloc, destaca que del total de procediments incoats en els tres territoris, més del meitat (51.6%) havien rebut una resolució de sobreseïment i un 18,4% estaven encara en fase de tràmit d'instrucció, sense comptar encara amb la qualificació provisional del Ministeri Fiscal. Només el 30% restant havien arribat a superar la fase d'instrucció i comptaven amb la qualificació provisional del Ministeri Fiscal o bé la resolució per sentència.

Atenent als diferents territoris, s'observa que la taxa de sobreseïments més elevada es troba a les Terres de l'Ebre; la de procediments sentenciats, a Lleida; i la de procediments en tràmit d'instrucció a Tarragona.

La distribució de procediments incoats per any es mostra en el Gràfic 2. S'observa, en aquest sentit, un increment progressiu en el número de procediments incoats en el conjunt dels tres territoris i que es fa més evident en els anys 2021 i 2022.

Gràfic 2. Nombre de procediments per any i per estat del procediment

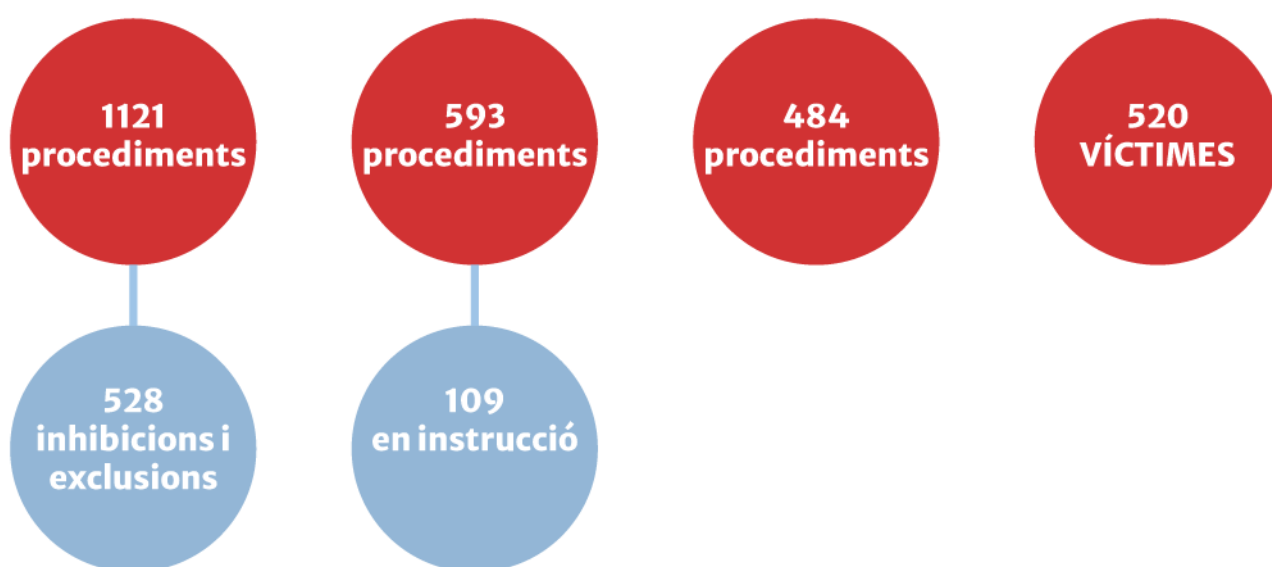
Font: Elaboració pròpia

Atès que fins a 109 procediments estaven encara en tramitació en una fase inicial del procés d'instrucció en el moment de concloure la recopilació de les dades per al projecte (febrer de 2024), sense que el Ministeri Fiscal hagués

procedit a emetre'n la seva qualificació provisional, no resultava viable analitzar un possible impacte de la Barnahus en aquests procediments i es va optar per excloure'ls de la mostra i de les anàlisis.

En conseqüència, el número total de procediments respecte dels quals es va recopilar i analitzar la informació fou de 484. Donat que alguns d'aquests procediments afectaven a més d'una víctima, i essent que el focus de la investigació s'havia posat precisament en la figura de la víctima, les anàlisis s'efectuaren en relació amb aquest total de 520 víctimes, totes elles menors de 16 anys i per delictes d'abús i agressió sexual. Aquestes 520 víctimes constitueixen la mostra final de l'estudi. Tal i com es mostra en el Gràfic 3.

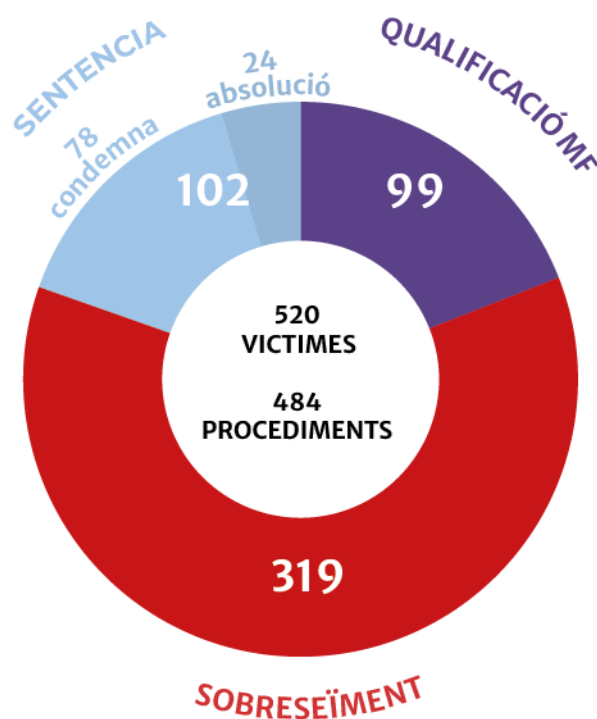
Gràfic 3. Evolució dels procediments de la mostra

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa a la fase processal en que es trobaven els procediments judicials per a les 520 víctimes que integren la mostra, destaca, per una banda, que fins a 99 casos comptaven només amb la qualificació provisional del Ministeri Fiscal amb la que s'havia conclòs la fase d'instrucció del procediment. Per a les altres 421 víctimes es comptava ja amb una resolució judicial de conclusió del procediment, ja fos una resolució de sobreseïment (n=319), bé una sentència (n=102). En el cas de les sentències, val a dir que aquestes foren condemnatòries en 78 casos i absolutòries en els 24 restants. (Gràfic 4)

Gràfic 4. Fase processal dels procediments per a les víctimes detectades

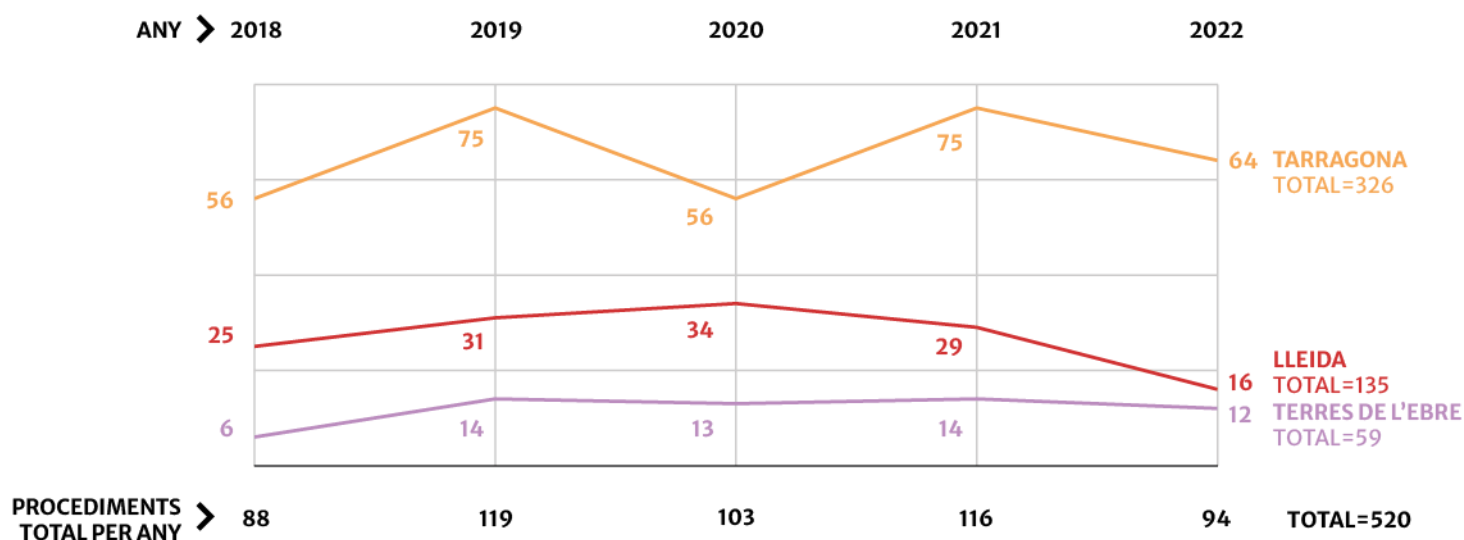

Font: Elaboració pròpia

Com veurem més endavant, entre els casos de sobreseïment s'hi inclouen els de prescripció del delictes, aquells en què l'autor va ser declarat en rebel·lia i aquells on s'havia previst el "tancament estadístic" per haver quedat paralytitzat el procediment durant molt de temps.

Pel que fa a la distribució de les 520 víctimes en els procediments conclusos amb una resolució de sobreseïment o per sentència, o respecte dels quals es comptava, com a mínim, amb una qualificació provisional del Ministeri Fiscal en els tres territoris analitzats i durant els cinc anys que comprèn l'estudi, aquesta es mostra en el Gràfic 5.

Gràfic 5. Número de procediments incoats per anys i territoris

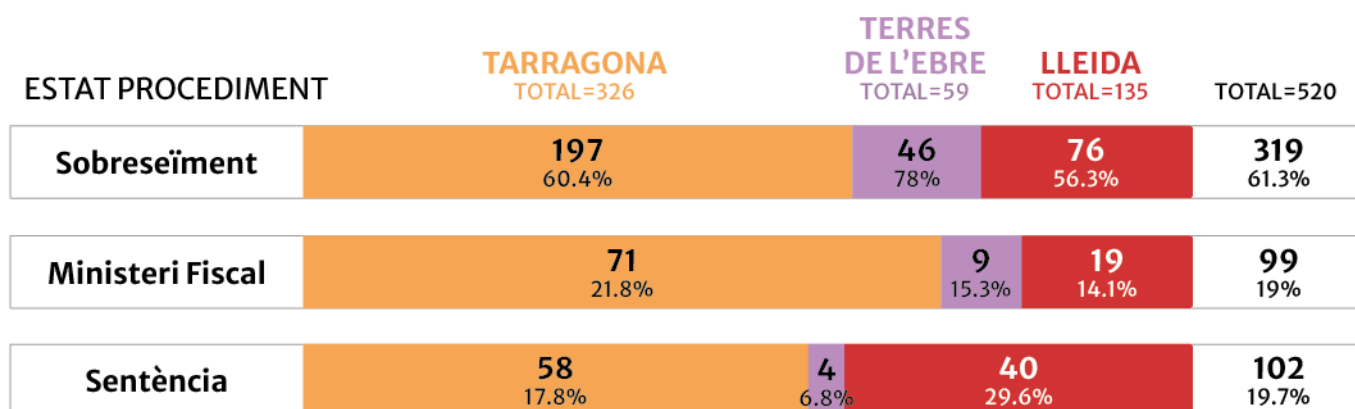

Font: Elaboració pròpia

S'observa per als tres territoris que les xifres dels anys 2019 i 2021 són molt similars i lleugerament inferiors l'any 2022. En tot cas, el major número de víctimes es concentra al territori de Tarragona.

En relació amb la distribució de les 520 víctimes en el tres territoris analitzats, i atenent a l'estat del procediment en el moment de recollir-se les dades, s'observa que més d'un 60% de les víctimes havien rebut una resolució de sobreseïment. La resta de casos, a parts pràcticament iguals, havien conclòs la instrucció i comptaven amb una qualificació provisional del Ministeri Fiscal (19%) o havien estat ja resolts amb sentència (19,7%). De nou, tal i com s'ha indicat anteriorment, la taxa de sobreseïments més elevada s'observa a les Terres de l'Ebre, la de procediments sentenciats a Lleida i la de procediments en tràmit a Tarragona (Gràfic 6).

Gràfic 6. Víctimes per territoris i estat del procediment

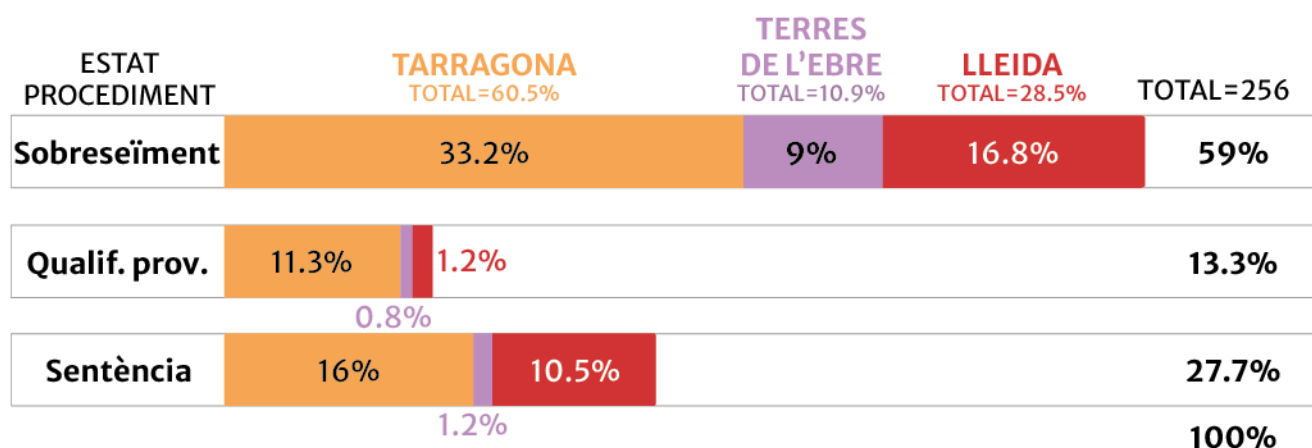

Font: Elaboració pròpia

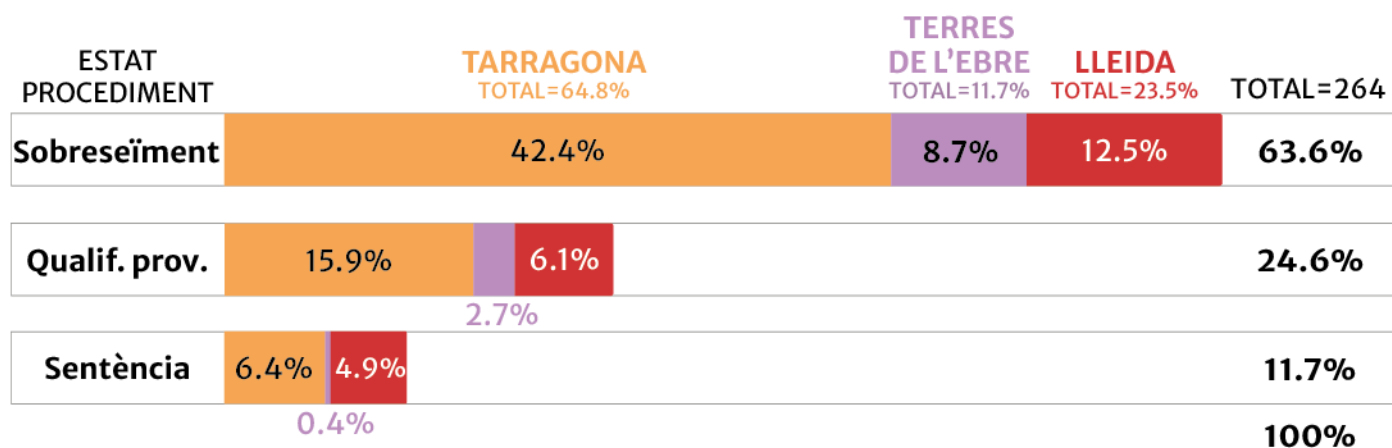
Pel que fa a la distribució de les víctimes en cadascun dels territoris i atenent a l'estat processal en que es trobava cada causa, diferenciant el període temporal segons fos previ (2018–2020) o posterior (2020–2022) a la creació de la Barnahus, els resultats es mostren en el Gràfic 7. Malgrat que el número total de víctimes en els dos períodes temporals de referència és força similar, destaca que en el segon període temporal (post Barnahus) hi ha un increment en la ràtio de causes instruídes i qualificades pel Ministeri Fiscal i en la ràtio de causes sobresegudes. Aquest increment es relaciona amb la menor ràtio de causes en les que ha recaigut sentència en els tres territoris, cosa que ha d'atribuir-se al marge temporal més breu del que s'ha disposat en aquest segon període per a la finalització del procediment per sentència. Per altra banda, s'observa un lleuger increment en la ràtio de causes sobresegudes al territori de Tarragona en el període temporal Barnahus.

Gràfic 7. Ràtio de víctimes per territori i període temporal atenent a l'estat del procediment

Període PreBarnahus: Fins el 31 de juliol de 2020 (N=256)

Període PostBarnahus: Des del 1 d'agost de 2020 (N=264)

Font: Elaboració pròpia

Atenent a la tipologia delictiva en cadascun d'aquests estadis processals, el 84% responien a procediments seguits per delictes d'abús sexual i el 16% restant a delictes d'agressió sexual. No s'observen diferències en la ràtio de sobreseïments dictats per abusos i per agressions sexuals i tampoc en els casos amb qualificació provisional del Ministeri Fiscal, però sí un volum de

casos amb sentència lleugerament superior per als supòsits d'abús sexual que per agressió sexual (20.4% i 14.6%, respectivament). (Gràfic 8)

Gràfic 8. Estat del procediment segons la tipologia delictiva

ESTAT PROCEDIMENT	ABÚS SEXUAL TOTAL=436		AGRESSIÓ SEXUAL TOTAL=82		TOTAL=518
	Quantitat	Percentatge	Quantitat	Percentatge	
Sobreseïment	268	61.5%	51	62.2%	319 61.6%
Qualif. Prov.	79	18.1%	19	23.2%	98 18.9%
Sentència	89	20.4%	12	14.6%	101 19.5%

Font: Elaboració pròpia

► 4.2. Descripció dels casos analitzats

> 4.2.1. Les víctimes

El número total de víctimes que integren la mostra (520) és superior al número total de procediments examinats (484), donat que, tal i com s'ha indicat anteriorment, si bé en 456 procediments constava una única víctima, en 21 n'hi havia dues, en 6 hi havia tres víctimes i en un únic procediment es varen localitzar fins a 4 víctimes.

Atenent a les característiques personals de les víctimes, pel que fa al sexe (n=496) el 84.7% eren dones i el 15.3% restant es correspon a víctimes homes.

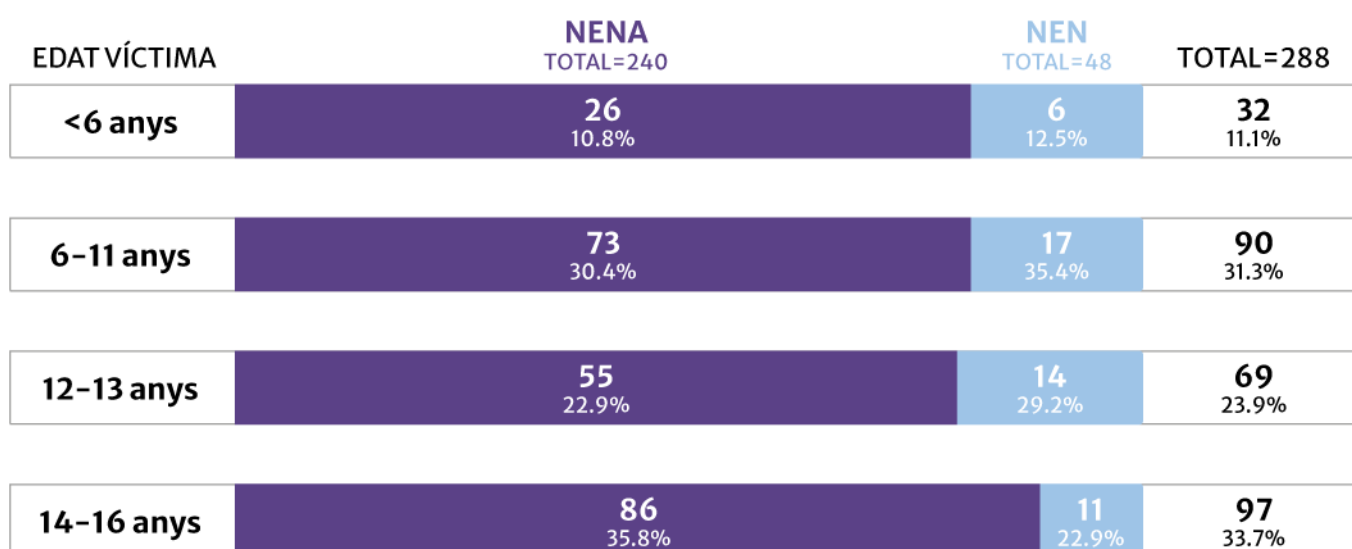
En relació amb l'edat de les víctimes en el moment de comissió dels fets (n=288), els resultats mostren que les víctimes tenien entre 1,8 i 16 anys i que la mitjana aritmètica de l'edat en el primer episodi delictiu era d'11.6 anys.

En l'estudi s'ha optat per distribuir la mostra de les víctimes en quatre franges que es corresponen a la primera infància i l'etapa prèvia a l'escolarització primària (víctimes menors de 6 anys); l'etapa d'escolarització primària (franja dels 6 als 11 anys inclosos); l'etapa d'inici de la pubertat, en la qual la legislació

civil reconeix un cert grau de maduresa, i en que la LOPIVI manté l'obligatorietat de preconstitució de la prova (franja dels 12 i 13 anys) i; finalment, la darrera etapa que comprèn dels 14 als 16 anys.

La distribució de la mostra per edats posa de manifest que la franja on es concentra el major volum de víctimes per a les que s'incoa un procediment penal és a partir dels 14 anys (33.7%), si bé molt similar a la que s'observa en la franja d'entre 6 i 11 anys (31.3%). (Gràfic 9).

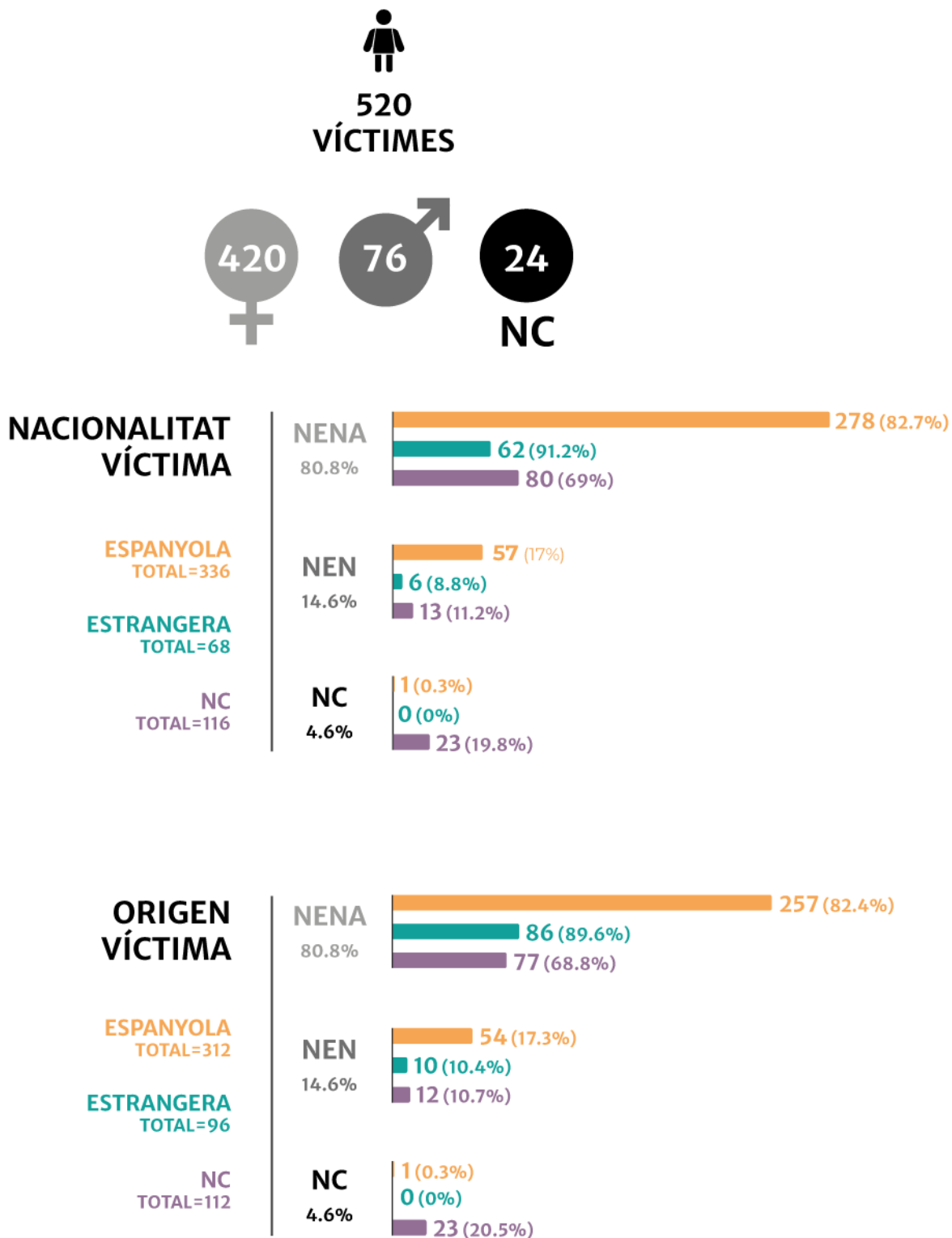
Gràfic 9. Edat víctimes

Font: Elaboració pròpia

Es va recopilar informació relativa tant a la nacionalitat com a l'origen de les víctimes, de tal manera que la primera dada depenia del fet que l'individu disposés d'un número de DNI i la segona recollia el seu naixement fora d'Espanya o de progenitors estrangers. Un 83.2% de víctimes tenien nacionalitat espanyola i un 76,5% eren d'origen espanyol.

Gràfic 10. Característiques de les víctimes

Font: Elaboració pròpia

La ràtio de víctimes amb algun tipus de discapacitat és del 6,3% (n=33). D'aquestes, un 84.8% tenia una discapacitat intel·lectual i un 21.2% tenia una discapacitat física. Dues de les víctimes tenien discapacitat física i intel·lectual.

> 4.2.2. *Els ofensors*

Els casos analitzats corresponien a 495 ofensors. Del total de casos analitzats, un 97.9% foren perpetrats per un únic ofensor (n=474), si bé en un 1.9% dels casos (n=9) es va constatar la participació de dos ofensors i, en un únic cas, hi participaren tres ofensors. En els casos on la conducta delictiva la van cometre dos o més ofensors, es va considerar ofensor principal, aquell que estava acusat per un delicte més greu, la tramitació del procediment estava més avançada o, en cas d'haver-se dictat sentència, havia rebut una pena més severa. S'exposen primer les dades relatives a l'ofensor principal i en un ulterior epígraf les relatives a l'ofensor secundari.

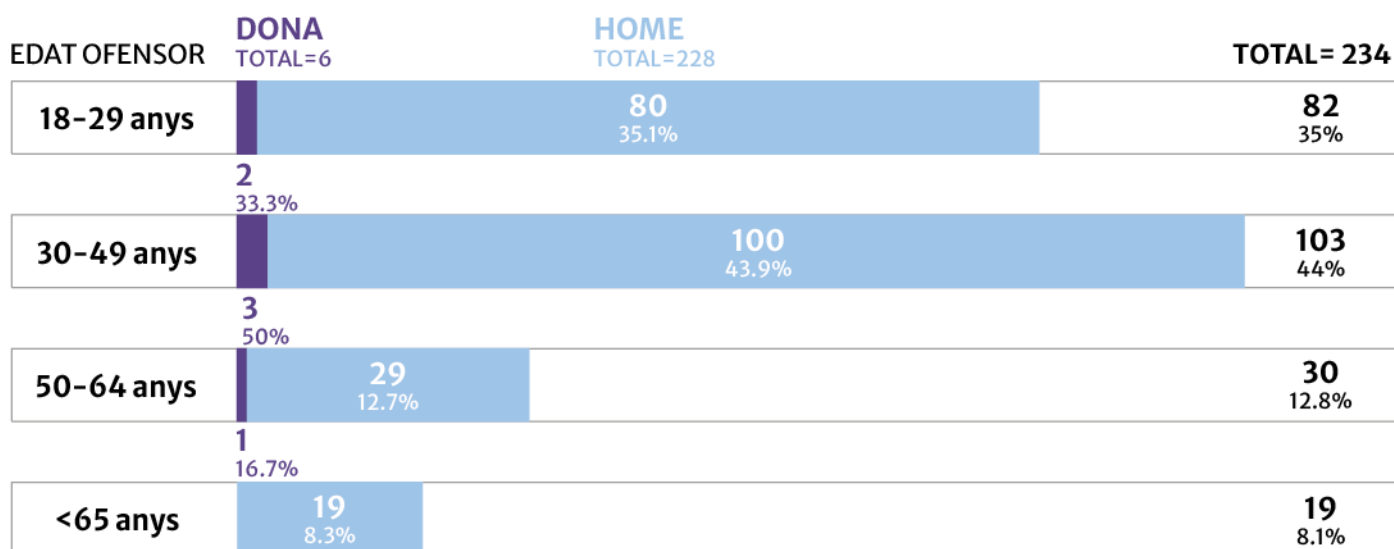
A) Ofensor principal

En la descripció de l'ofensor principal s'ha comptabilitzat només una vegada aquells ofensors que havien atemptat contra més d'una víctima, amb la finalitat d'evitar duplicitats en els resultats.

En la mostra d'ofensors principals que integren l'estudi, s'ha pogut determinar el sexe d'aquests individus per a un total de 407 ofensors, essent homes en un 98% dels casos i dones en només un 2%.

Per edats, l'edat mínima i màxima d'aquests ofensors en el moment dels fets oscil·la entre els 18 i els 94 anys. La majoria d'aquests ofensors tenen entre 30 i 49 anys (44.02%).

Gràfic 11. Edat ofensor principal

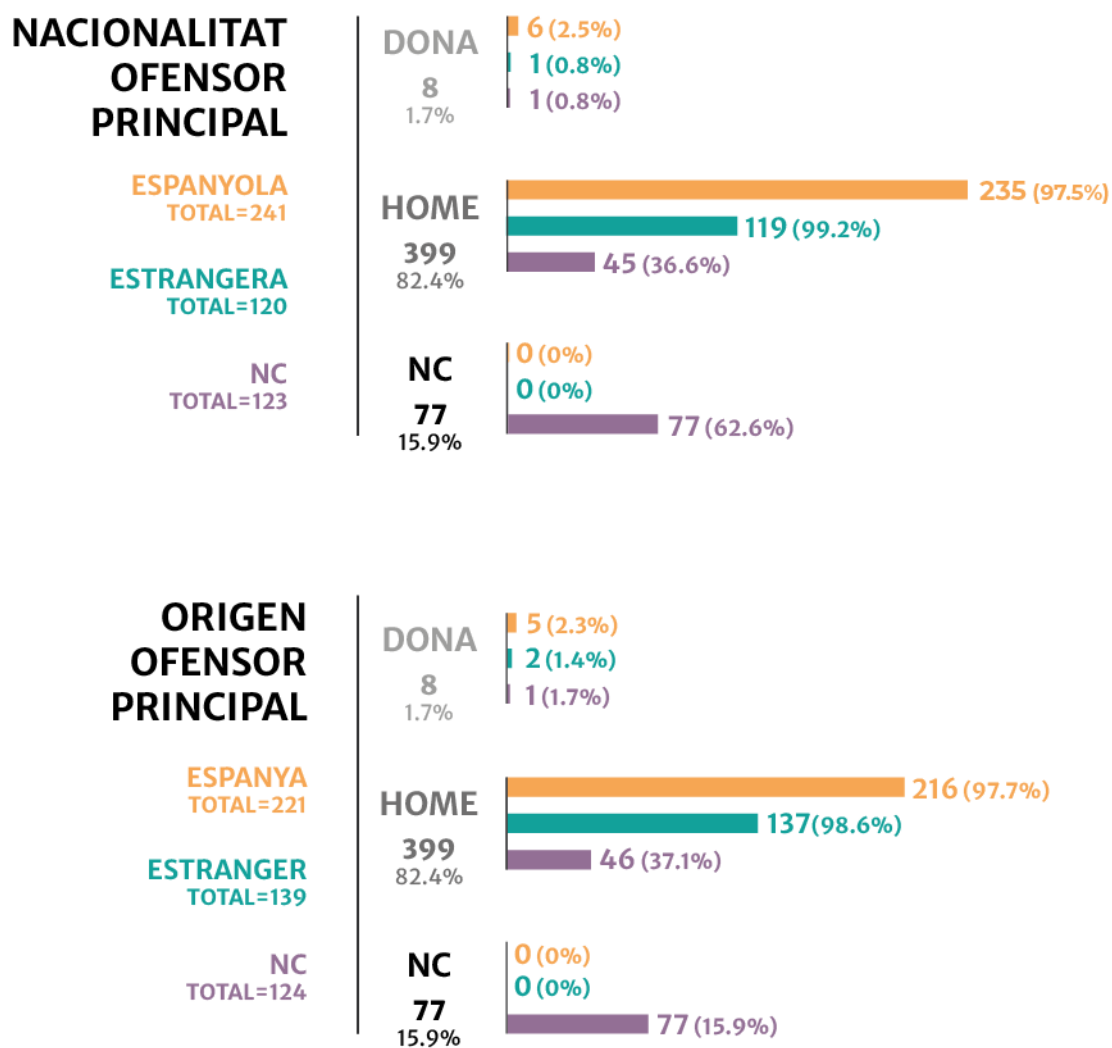

Font: Elaboració pròpia

En relació amb la nacionalitat es disposa d'informació respecte de 361 individus, dels quals un 66.8% eren nacionals espanyols i un 33.2 % nacionals estrangers. Pel que fa a l'origen (n=360), un 61.4% dels ofensors eren d'origen espanyol i un 38.6% d'origen estranger.

Es va constatar la concurrència d'una discapacitat en un 3.5% dels autors (n=17), majoritàriament de caràcter intel·lectual (94.1%), si bé en alguns casos concorria una discapacitat de caràcter físic (23.5%), essent que en un 17.6% d'aquests individus concorrien ambdues modalitats de discapacitat.

Gràfic 12. Característiques ofensor principal

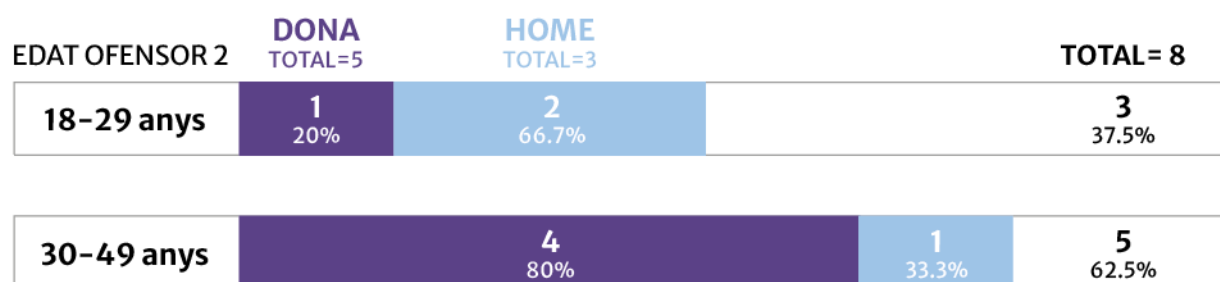
Font: Elaboració pròpia

B) Ofensor secundari

S'ha considerat com a ofensor secundari aquell que apareix en el procediment acusat juntament amb un ofensor principal.

Del total de casos estudiats, només en 18 supòsits (3,7%) es va detectar la participació de més d'un ofensor. En aquests casos, destaca que un 61.1% dels subjectes que es van analitzar com a segon ofensor eren dones, mentre que el 38.9% eren homes. Hi ha un cas en el que no constava el sexe del segon ofensor. Pel que fa a les edats d'aquests ofensors secundaris, tenen entre un mínim de 18 i un màxim de 44 anys.

Gràfic 13. Edat ofensor principal

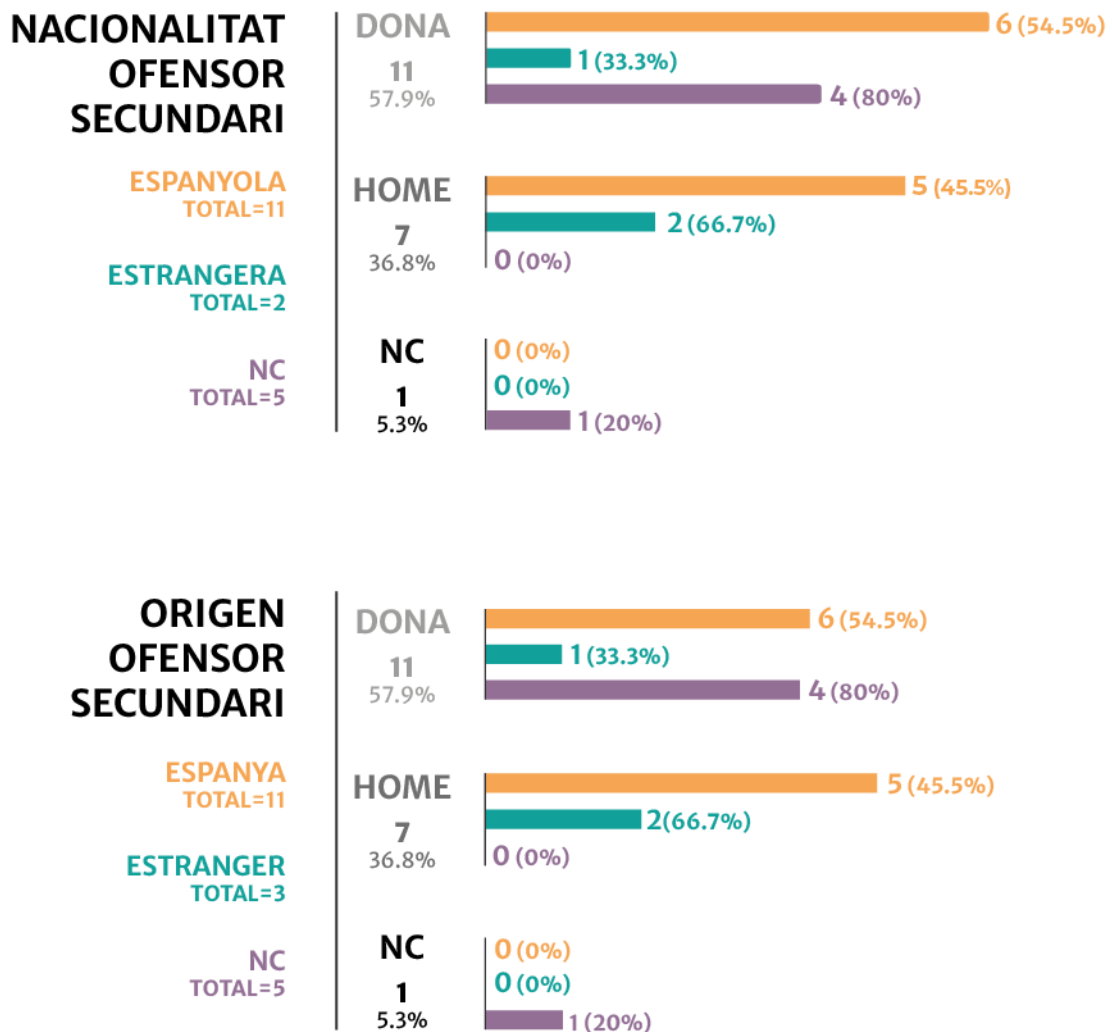

Font: Elaboració pròpia

En relació amb la nacionalitat d'aquests segons ofensors, un 78.6% eren nacionals espanyols i un 21.4% tenien nacionalitat estrangera. Pel que fa a l'origen o lloc de naixement, es constata que un 78.6% d'aquests ofensors tenien origen espanyol i un 21.4 % origen estranger.

De les dades obtingudes no consta cap cas en el que el segon ofensor estés afectat per alguna discapacitat.

Gràfic 14. Característiques ofensor secundari

Font: Elaboració pròpia

> 4.2.3 Relació entre ofensor i víctima

Per a l'estudi relatiu a la relació entre ofensor i víctima es varen incorporar a l'anàlisi els ofensors de cadascuna de les víctimes, encara que això suposés computar un mateix ofensor en més d'una ocasió si havia atemptat contra més d'una víctima, doncs calia establir per a cadascuna d'elles el perfil de l'ofensor i la relació entre ambdós individus.

Per als casos on es va poder confirmar la relació entre ofensor i víctima (n=309), els resultats mostren que en un 52.1% l'ofensor era un familiar, en un 36.6% era un conegut i en 11.3% es tractava d'un desconegut. Per tant, per

a les víctimes del nostre estudi, la relació més freqüent entre elles i l'ofensor era la de familiars.

En aquesta categoria de "familiars" (n=161) s'hi inclouen les següents relacions segons qui sigui l'ofensor: pare (33.5%), parella de la mare (25.5%), avi (13%), tiet (11.2%), altres familiars (9.9%), germà/na (4.3%) i la parella de la víctima (2.5%). No hi ha cap supòsit en el que la mare de la víctima constés com a primer ofensor. En la categoria "d'altres familiars" hi ha una casuística diversa que inclou les següents relacions de parentiu: cosins (4), cunyats (3), germanastres (3), parella o ex-parella de l'àvia (2), cunyat de l'avi (1), cosí del padrastre (1), familiar polític d'una relació anterior del pare (1) i el guardador designat per la DGAIA (1).

En la categoria de "coneguts" (n=113), s'hi integren els coneguts en l'àmbit institucional (15.9%), els coneguts per xarxes socials (12.4%), els amic/a (6.2%) i els monitors de colònies (0.9%). Amb tot, la casuística variada dels "altres coneguts" és on es concentra la major part d'individus (64.6%), essent els més rellevants d'aquesta categoria els amics de la família (14), veïns (13), coneguts "de vista" (10), companys de pis, cangur, etc.

Pel que fa a la relació entre l'ofensor secundari i la víctima, es disposa d'informació respecte a 12 casos. Els resultats mostren que la relació era entre familiars en un 66.7% dels casos i que la relació era de coneguts en un 33.3% dels casos. Entre els familiars s'hi incloïen la mare de la víctima (4), cosí/na (2), parella de la mare/pare (1), tiet/a (1). Entre els coneguts s'hi incloïen un amic de l'ofensor 1, un amic de la família de la víctima i una parella sexual ocasional.

> 4.2.4. Lloc de comissió dels fets

Del total de casos en que es va poder recollir aquesta informació (n=237 casos) sabem que majoritàriament els fets es varen cometre al domicili de la víctima (36.7%), al domicili del propi autor (26.2%) o en un altre domicili (5,1%) entre els quals el domicili dels avis, de l'amic d'un familiar, etc. Fora del domicili, alguns dels fets enjudiciats es varen cometre a la via pública (18.1%) i en "altres llocs" (13.9%) entre els quals un portal, un ascensor, l'interior d'un vehicle, un bar, un càmping o un hotel, entre d'altres. Per altra banda, un 5.5% dels casos es van perpetrar a l'àmbit institucional (hospital, centre religiós, escola, esplai, etc.) i en un 5.5% els fets es varen cometre en més d'un lloc.

> 4.2.5. *Persona a qui la víctima revela els fets*

Del total de 520 víctimes que integren la mostra, en 171 casos (un 32.9% del total) va ser possible accedir a la informació relativa a la persona a qui la víctima va revelar els fets.

Els resultats mostren que les víctimes revelen primordialment a la mare (42.1%) i, en segon lloc, a professionals de l'àmbit escolar o extraescolar (professores, infermeres d'institut, etc.) (14%). En menor mesura, la revelació es dirigeix a "altres familiars" (7.6%) entre els quals hi ha el cosí/na, madrastra, tiet/a, etc. i en un del 7%, respectivament, a amics, el pare o a ambdós progenitors. En un 5.3% dels casos la revelació es va fer a la policia, a educadors, monitors, a l'EATP. Es va constatar també la revelació a germans o germanes (4.1%), a professionals dels serveis socials (1.8%), a l'àvia (1.8%) i a professionals sanitaris (1.8%).

En síntesi, a partir dels resultats obtinguts, les víctimes menors d'edat decidiren revelar les violències sofertes en un 69.6% dels casos a un familiar, mentre que el 30.4% restant ho va revelar a una persona que no era familiar.

Taula 1. Persona a qui la víctima revela els fets

A qui revela	N	%
Mare	72	42,1
Professional de l'àmbit escolar o extraescolar	24	14,0
Altres familiars	13	7,6
Amic, amiga o amics	12	7,0
Pare	12	7,0
Progenitors	12	7,0
Altres	9	5,3
Germana	4	2,3
Professional de serveis socials	4	2,3
Germà	3	1,8
Professional de l'àmbit sanitari	3	1,8
Àvia	3	1,8
Total	171	100,0

Font: elaboració pròpia

> 4.2.6. Persona que denuncia

La informació relativa a la persona que ha denunciat els fets ha pogut recopilar-se en 185 casos (35.6% del total). Consta, en aquest sentit, que en un 55.1% dels procediments la persona que va interposar la denuncia va ser la mare de la víctima. Els fets van ser denunciats pel pare (10.8%), per ambdós progenitors conjuntament (5.4%), i pel Ministeri Fiscal i el tutor del menor (2.7% i 1.6%, respectivament) en una menor proporció. Més rellevant és la categoria que inclou casos diversos i que assoleix el 24.3% del total. En aquesta categoria s'hi ha inclòs la pròpia víctima (26.7%), els professionals de l'àmbit educatiu (26.7%), la DGAIA (11.1%), la direcció del CRAE (6.7%), educadors socials (6.7%) i l'àvia de la víctima (6.7%) i encara, en casos puntuals, una amiga de l'agressor, la tieta-àvia, la mare d'acollida, la mare d'altres víctimes, el president d'una associació, un testimoni dels fets i un jutjat actuant d'ofici.

> 4.2.7. Exploracions a la víctima

Les víctimes d'abús o agressió sexual ordinàriament passen per quatre tipus d'exploracions: policial, física, psicològica i judicial. Atès que una de les finalitats del model Barnahus és garantir que la víctima sigui explorada i hagi de declarar el menor número de vegades, i sempre en un espai adaptat i per professionals especialitzats, és interessant conèixer com s'han plasmat en els documents judicials examinats a Fiscalia les exploracions a les que han estat sotmeses les víctimes que integren la mostra.

En aquest sentit, es va poder obtenir informació respecte de les exploracions que s'havien realitzat per a un total de 224 víctimes. En la mesura que algunes víctimes van ser explorades per professionals d'àmbits diversos, les dades mostren que l'exploració més freqüent va ser la judicial, per la que van passar el 81.7% de les víctimes, seguida per l'exploració psicològica, que es va realitzar al 74.1% d'aquelles i l'exploració en seu policial que referia un 46% de les víctimes; per contra només es va trobar registre de l'exploració física per a un 28.6% de les víctimes.

Les dades recopilades mostren que 28 víctimes van passar per tots quatre tipus d'exploració, essent que cadascuna d'aquestes exploracions es va efectuar en un lloc diferent. Les exploracions policials majoritàriament havien tingut lloc a comissaria, les físiques a l'hospital, les psicològiques a les dependències de l'Equip d'assessorament tècnic penal (EATP), i les judicials al jutjat d'instrucció.

Tanmateix, són majoria els casos en que només es va practicar alguna de les exploracions o en que no se'n va practicar cap. De fet, els resultats mostren que és freqüent que es dicti resolució de sobreseïment abans d'haver practicat alguna d'aquestes exploracions: dels 319 casos que van acabar en sobreseïment només respecte de 52 constava la realització d'algun tipus d'exploració.

La major part de les víctimes van passar per dos tipus d'exploracions diferents (82 víctimes), seguides de les que van passar per tres tipus d'exploracions diferents (63 víctimes), sent l'exploració judicial una constant d'aquestes últimes. Per altra banda, per 51 víctimes constava que només havien realitzat un tipus d'exploració, que normalment coincidia amb l'exploració de caràcter psicològic.

Taula 2. Per quant tipus d'exploracions ha passat la víctima?

Tipus exploracions	N	%
1	51	22,8%
2	82	36,6%
3	63	28,1%
4	28	12,5%
Total	224	100,0%

Font: elaboració pròpia

Pel que fa a la reiteració de les exploracions, es va comprovar que algunes de les víctimes havien hagut de repetir el mateix tipus d'exploració varies vegades.

L'exploració psicològica és la prova que apareix com a més reiterada. En un dels casos analitzats la víctima va ser sotmesa a exploració psicològica en quatre ocasions diferents. A més, a altres 16 víctimes se'ls van fer dues exploracions psicològiques. D'entre les víctimes a les que es van fer diverses exploracions psicològiques, sis se situaven en el territori i període en que estava operativa la Barnahus.

També en les declaracions policials hi ha reiteracions. Aquest és el cas de vuit menors que van fer dues declaracions a la policia (quatre d'elles en el període previ a la posada en marxa de la Barnahus, i les altres quatre durant el temps i territori en el que ja estava operativa la Barnahus).

Igualment, cinc víctimes van passar per més d'una exploració física, però només una d'elles en el període i territori en el que estava operativa la Barnahus.

Respecte a les exploracions judicials tenim una víctima a qui es van fer tres exploracions judicials i vuit víctimes amb dues exploracions (d'aquestes darreres, dues corresponen al període i territori Barnahus).

La relació de la quantitat de víctimes a qui es van practicar diverses exploracions és la següent:

Taula 3. Nombre d'exploracions

Nº exploracions	N	%
1	36	18,7%
2	60	31,1%
3	51	26,4%
4	29	15,0%
5	12	6,2%
6	4	2,1%
7	1	0,5%
Total	193	100,0%

Font: elaboració pròpia

> 4.2.8. Preconstituïció de la prova i valoració de la credibilitat del testimoni de la víctima

Dels 183 casos en què es va realitzar exploració judicial, en un 75% es va fer prova preconstituïda (n=138), ja fos en la primera declaració de l'infant davant del jutge (94.2%), ja fos en una segona o ulterior exploració judicial (7.8%), tenint present que per a tres víctimes constava que s'havia efectuat l'enregistrament de la prova en més d'una ocasió.

De les 166 víctimes a qui s'havia fet exploració psicològica, es disposa de la informació relativa a si s'havia fet una avaluació sobre la credibilitat del seu testimoni respecte de 139 víctimes. D'aquests casos, en 123 constava el corresponent informe de credibilitat en l'expedient judicial (88,5%).

De les 123 víctimes que comptaven amb informe de credibilitat, el contingut de l'informe conclouia en un 80.5% dels casos (n=99) que la declaració de la víctima era creïble, mentre que en un 8.1% (n=19) considerava que no ho era. Per altra banda, en un 9,8% dels casos els professionals van concloure que no era possible valorar la credibilitat de la víctima per motius diversos, entre els quals, per exemple, considerar que els menors d'edat no prestaven un relat complet, influïts per factors ambientals, l'escassa edat i el temps d'espera a

ser entrevistats; considerar que no es podia fer un peritatge adequat en el cas d'un infant menor de 4 anys que es negava a deixar a la mare per anar amb els professionals; considerar que l'infant presentava un relat limitat; així com considerar el testimoni vàlid però confús, ambigu i generalista.

Pel que fa a la relació entre la tipologia delictiva i el resultat de l'informe de credibilitat, sabem que dels 123 informes de credibilitat, es va emetre valoració positiva de credibilitat en 99 casos, dels quals 80 per delicte d'abús i 19 per agressions; i dels 24 casos on es va considerar a la víctima no creïble, 21 eren per delicte d'abús i 3 per delicte d'agressió.

> 4.2.9. *Intervenció de la Barnahus*

En només 59 dels procediments examinats es va obtenir informació relativa a la intervenció de la Barnahus. En concret, per a 33 víctimes es va constatar la intervenció efectiva de Barnahus, tots ells corresponien, òbviament, al període comprès entre agost de 2020 i desembre de 2022, en el que Barnahus estava activa a Tarragona. Donat que segons els resultats obtinguts, en aquest període es varen incoar a la Fiscalia de Tarragona diligències respecte de 171 víctimes, les 33 víctimes ateses per Barnahus suposarien un 19.3% dels casos.

Respecte d'aquestes víctimes, es coneix que 27 eren nenes i 6 nens. Per nacionalitat, 24 eren espanyoles i 6 estrangeres. Tenien discapacitat psíquica 4 de 26 víctimes i discapacitat física 2 de 27 víctimes. Pel que fa a les edats, la més petita tenia 2,9 anys i la més gran 15,5 anys. La distribució per franges d'edat és la que consta a la taula següent:

Taula 4. Edat víctima assistida a Barnahus

Edat víctima assistida a Barnahus (N=30)		
Interval	N	%
<6 anys	8	24,2%
6 - 8 anys	2	6,1%
8-10 anys	6	18,2%
10-12 anys	3	9,1%
12-14 anys	4	12,1%
14-16 anys	7	21,2%
Total	30	100,0%

Font: elaboració pròpia

Taula 5. Víctimes assistides a Barnahus

Variable		N	Nena	Nen	Total
Nacionalitat (N=30)	Espanyola	24	60%	20%	80%
	Estrangera	6	20%	0%	20%
Origen (N=30)	Espanyol	25	63,3%	20%	83,3%
	Estranger	5	17,3%	0%	17,3%
Discapacitat (N=26)	Sí	4	7,69%	7,69%	15,38%
	No	22	69,23%	15,38%	84,62%

El 81.8% de les víctimes que han assistit a la Barnahus eren nenes vs. el 18.2% que van ser nens

Font: elaboració pròpia

Es va tenir en compte en quants dels casos on havia intervingut Barnahus la víctima havia estat atesa abans del procediment judicial i en quants casos havia estat assistida durant el procediment. Atès que per a 4 de les víctimes no es va poder accedir a aquesta informació concreta, els resultats obtinguts (n=29) mostren que es va atendre a la víctima amb anterioritat en el 38,5% dels casos i que se la va atendre durant el procediment judicial en un 61.5% dels casos. Per tant, en els casos examinats, la Barnahus havia intervingut fonamentalment durant el procediment judicial. Per altra banda, es va observar quina persona va acompanyar la víctima a la Barnahus. En els casos on es disposa d'aquesta dada (n=18), s'observa que va ser majoritàriament la mare (55.6%), seguida dels casos on van acudir conjuntament els dos progenitors (16,6%), el pare (11,1) i, finalment, en un mateix percentatge la Generalitat, el tutor/a del menor i l'educador del CRAE (5.6%).

> 4.2.10. *Mesures cautelars*

Els resultats obtinguts mostren que es va acordar l'aplicació d'una mesura cautelar en un 24.8% del total de procediments (n=129). Tenint en compte que en alguns procediments es va imposar més d'una mesura cautelar, les més freqüentment imposades foren la prohibició d'aproximació i comunicació amb la víctima (63.6%), la presó preventiva (42.6%) i la suspensió o inhabilitació de la pàtria potestat (2.3%).

> 4.2.11. *Sobreseïments*

Del total de casos analitzats, es va dictar resolució de sobreseïment en 319 procediments (61.3%). Aquests casos de sobreseïment inclouen el sobreseïment provisional per falta de proves, per desconeixement de l'autor, el sobreseïment lliure, la prescripció del delicte, la rebel·lia de l'autor, els casos en que l'autor no estava en disposició de declarar, i també aquells que Fiscalia consignava com de "tancament estadístic" per haver quedat paralitzat el procediment durant un període temporal extens, malgrat no existir una resolució judicial de sobreseïment.

Pel que fa a la tipologia delictiva per la que s'havien incoat aquests casos sobreseguts, un 84% s'havien iniciat per un delicte d'abús sexual, mentre que en un 16% s'havien iniciat per agressió sexual.

Els motius al·legats per tancar el procediment amb una resolució de sobreseïment foren en un 63.3% dels casos, la falta de proves (ja fos per falta

d'indicis, per falta de credibilitat de la víctima, per la no col·laboració de la víctima, etc.). En un 10.3% es van sobreseure perquè la persona investigada no es va poder sotmetre al procediment (per defunció, per demència sobrevinguda, parador desconegut de l'ofensor o rebel·lia) i en un 10.7% va ser impossible conèixer la identitat de l'autor.

Adicionalment, en un 15% dels casos es va determinar que el motiu de sobreseïment era un altre diferent als esmentats, entre els quals: la prescripció del delictes; l'apreciació d'atipicitat dels fets; la concurrència de la clàusula d'exempció de responsabilitat de l'art. 183.4 CP (altrament coneguda com a clàusula Romeu i Julieta); l'error de tipus; el transcurs de sis mesos d'instrucció sense haver-se practicat cap diligència; el tancament estadístic; la pretensió de facilitar la pràctica de diligències evitant el tancament de la instrucció pel transcurs del temps i, fins i tot, la d'esperar que la víctima es trobés en condicions de poder declarar. En un 0,6% dels casos no constava el motiu de sobreseïment.

Taula 6. Motiu de l'arxiu/sobreseïment

Motiu Sobreseïment	N	%
Falta de proves	202	63,3
Altres	48	15,0
Desconeixement de l'autor/a	34	10,7
No es pot jutjar l'investigat	33	10,3
Dades insuficients	2	0,6
Total	319	100,0

Font: elaboració pròpia

> 4.2.12 Conclusions provisionals del Ministeri Fiscal

S'exposa en aquest apartat la informació relativa als procediments que, si bé

estaven encara en tràmit en el moment de finalitzar la fase de recopilació de dades de la recerca, havien conclòs la fase d'instrucció i comptaven amb una qualificació provisional del Ministeri Fiscal. Es tracta de 99 casos respecte dels quals no s'havia celebrat encara judici ni es disposava de sentència i per als que l'impacte de la Barnahus només podrà ser valorat atenent a la qualificació efectuada pel Ministeri Fiscal.

Respecte de la tipologia delictiva, el Ministeri Fiscal havia formulat acusació per delictes d'abús sexual sense penetració (60.2%), per abús sexual amb penetració (20.4%), per agressió sexual amb penetració (11.2%) i per delictes d'agressió sexual sense penetració (8.2%).

En relació amb el sentit de la qualificació provisional, destaca que en un 99% dels casos el Ministeri Fiscal sol·licitava la condemna de l'acusat. En un 98% dels casos el Ministeri Fiscal havia qualificat per delictes consumats i només en un 2% com a temptativa. A més, en un 41.2% qualificava com a delictes continuats. Respecte de les circumstàncies agreujants del tipus qualificat de l'art. 183.4 CP, el Fiscal n'apreciava la concurrència en un 43.9%, no apreciava en un 56.1% dels casos analitzats. En concret, les circumstàncies que sí s'apreciaven en la qualificació provisional (n= 43) eren l'agreujant de parentiu (41.9%), la d'abús de superioritat (34.9%), l'abús per convivència (18.6%), l'abús per discapacitat (14%) i l'abús per edat de la víctima (7%), i l'agreujant per actuació conjunta (9,3%). En un 44.2% d'aquest casos el Ministeri Fiscal sol·licitava que s'apreciés més d'una agreujant del article 183.4 CP.

Per altra banda, en dos dels casos examinats el Ministeri Fiscal valorava l'eximent per la inimputabilitat de l'ofensor per trastorn mental i en un cas se sol·licitava l'eximent completa.

Pel que fa a l'apreciació d'agreujants i atenuants genèriques en l'escrit de qualificació provisional (n=98), en un 7.1% dels casos el Ministeri Fiscal apreciava la concurrència només d'atenuants i en un 3.1% dels casos només d'agreujants. Respecte de les atenuants, les més freqüents eren l'alteració psíquica (75%) i les dilacions indegudes (25%).

En relació amb la pena sol·licitada pel Ministeri Fiscal en aquest escrit de conclusions provisionals, la petició majoritària era la de presó (99% dels casos en els que demana condemna (n=98)). A més, en la petició de pena s'hi incloïa també altres penes i mesures com la llibertat vigilada (89.8%), la prohibició de comunicació i aproximació (87.8%), la inhabilitació de treball amb menors (85.7%) i altres penes (23.5%) com l'expulsió del territori i la

prohibició d'entrada, l'assistència a cursos d'educació sexual, la prohibició de la pàtria potestat o l'internament en un centre psiquiàtric.

Dins del disseny de l'estudi, va semblar rellevant poder observar si Fiscalia formalitzava una sol·licitud de pena addicional per algun altre delictes. En 20 casos, el Ministeri Fiscal va demanar la condemna per altres delictes, entre els quals: altres delictes sexuals (85%), maltractament habitual (10%) i encara altres com amenaces, coaccions, corrupció i prostitució de menors, detenció il·legal, furt, elaboració de material pornogràfic i revelació de secrets.

En la majoria dels casos (94.8%), el Ministeri Fiscal sol·licitava responsabilitat civil derivada del delictes que concretava en una petició d'indemnització per danys i perjudicis en benefici de la víctima.

> 4.2.13. *Acusació particular*

Es va constatar la intervenció de l'acusació particular en 84 supòsits (16.2%). En relació amb la persona que exercia l'acusació particular (n=75), es va observar que aquesta era majoritàriament la mare (40%), la Generalitat (28%), la pròpia víctima (10.7%) i el pare de la víctima (10.7%) i els dos progenitors (6.7%). Puntualment, en un cas l'exercia la germana de la víctima, en un altre ho feia el tutor legal, i encara en un altre cas va ser exercida inicialment per la mare i més tard va passar a mans de la Generalitat.

> 4.2.14. *Judici Oral: judicis celebrats i reproducció de la prova preconstituïda*

La celebració del judici oral és un moment processal important per observar l'adopció de mesures de protecció per evitar la victimització secundària a la que estan exposades les víctimes.

Del total de casos que integren la mostra, el judici oral s'havia celebrat en 104. Es disposa de 102 sentències, ja que dos casos estaven pendents de la resolució en el moment de tancament de la recopilació de les dades.

En primer lloc, s'ha analitzat en quina mesura els infants víctimes van haver de declarar durant el judici oral o es va acceptar la reproducció de l'enregistrament de la prova preconstituïda. Les dades mostren resultats molt similars doncs, de les 57 víctimes respecte de les que es disposa d'aquesta informació, en un 43.9% dels casos (n=25) es va reproduir la prova el dia del judici oral, mentre que en el 42.1% la víctima va ser cridada a declarar (n=24), i encara en el

14% restant (n=8) es va decidir reproduir la prova preconstituïda i també fer declarar a la víctima.

Fins a set víctimes per a les que es disposava de prova preconstituïda varen ser cridades a declarar sense que es reproduís la gravació durant el judici oral. En tres d'aquests casos no es va reproduir l'enregistrament donat que la víctima era major d'edat al moment de celebració del judici, en un cas degut a les errades en la gravació o reproducció de la prova preconstituïda, en un altre cas per sol·licitud del Ministeri Fiscal, i en dos casos més se'n desconeix el motiu. Val a dir que en aquestes dades esmentades no s'hi inclouen els supòsits de judici per conformitat (n=37) perquè en aquests casos no s'arriba a celebrar com a tal l'acte de judici oral doncs l'acusat es conforma amb la pena més greu sol·licitada pel Ministeri Fiscal i/o l'acusació particular, sense que arribi a practicar-se la prova (ni la reproducció de la prova preconstituïda, ni declaració de la víctima).

De les 32 víctimes que van haver de declarar el dia del judici oral es van adoptar mesures per evitar la confrontació visual amb l'ofensor en un 56.3% dels casos, en un 6.3% no van adoptar-se aquestes mesures i en el 37,5% de casos restant no es va poder accedir a aquesta informació. Les mesures per evitar la confrontació visual en els 18 casos en què consta la seva adopció van ser l'ús de mampares (66.7%), la declaració de la víctima en una sala diferent (16.7%) i la declaració de la víctima des de dependències no judicials (11.1%).

Pel que fa a la intervenció d'un professional especialitzat per formular les preguntes a la víctima en el judici oral es disposa d'informació només respecte de 15 casos, essent que en un 53.30% dels supòsits sí va intervenir un professional per fer les preguntes a la víctima i en 46.70% no.

Pel que fa a la intervenció de professionals de la Barnahus durant el procediment judicial per informar a l'òrgan judicial sobre l'evolució de la víctima i/o sobre les seqüeles derivades dels fets es va observar aquesta actuació en dos casos.

> 4.2.15. *Conclusions definitives del Ministeri Fiscal al Judici Oral*

La qualificació dels fets per part del Ministeri Fiscal durant la celebració del judici oral es va poder recopilar per a un total de 100 casos, dels quals en 98 es va sol·licitar la condemna de l'acusat i en dos la seva absolució.

En cas de petició de condemna, l'acusació es formulava en les conclusions pels següents delictes: abús sexual amb penetració (26.5%); abús sexual sense

penetració (57.1%); agressió sexual amb penetració (12.2%) i; agressió sexual sense penetració (4.1%). Per tant, en el cas de l'abús sexual, majoritàriament sense penetració, i en el cas de les agressions, majoritàriament amb penetració.

El Ministeri Fiscal va qualificar (n=99) com a consumat el delicte un 94.9% dels casos i com a delicte intentat en un 5.1%. Per altra banda, apreciava la continuïtat delictiva en un 49.5% dels casos.

El tipus qualificat del art. 183.4 CP es va apreciar en 39 casos, i les circumstàncies que en fonamentaven la petició eren la relació de parentiu entre l'ofensor i la víctima (53.8%), l'abús de superioritat (41%), la convivència amb la víctima (33.3%), l'especial vulnerabilitat de la víctima (7.7%), i encara en dos casos concrets per raó de l'edat de la víctima i en un únic cas per la discapacitat d'aquesta.

Per altra banda, en dos supòsits el Ministeri Fiscal apreciava l'eximent per la inimputabilitat de l'ofensor per trastorn mental i sol·licitava eximent completa en un cas i incompleta en l'altre.

Dels 99 casos en que el Ministeri Fiscal va sol·licitar circumstàncies modificatives de la responsabilitat, en un 38.4% únicament se sol·licitaren atenuants, essent les més sol·licitades la de reparació del dany (83.3%), la de confessió a les autoritats (25%) i la de dilacions indegudes (20.8%).

Per altra banda, dels 99 casos en què el Ministeri Fiscal va sol·licitar la condemna de l'acusat, en un 99% la petició fou de pena de presó i només en un cas es va sol·licitar la pena de multa. Pel que fa a les penes i mesures accessòries, consta la sol·licitud de llibertat vigilada (83.70%), la prohibició d'aproximació i comunicació (88.70%), la inhabilitació per ofici amb menors (64.3%) i altres penes (15.3%), entre les quals l'expulsió del territori espanyol i prohibició d'entrada en set casos, la inhabilitació de la pàtria potestat en tres casos i privació de la pàtria potestat en un cas. A més, el Ministeri Fiscal va sol·licitar també responsabilitat civil derivada del delicte en un 89.7% dels casos.

En un 27.27% dels casos se sol·licitaren penes per altres delictes, entre els quals: altres delictes sexuals (corrupció de menors, grooming, elaboració i possessió de pornografia, etc) (74.1%), maltractament habitual (3.7%), lesions (11.1%) i encara altres delictes (18.5%) com el d'amenaces lleus (n=2) i la tinença il·lícita d'armes (n=1).

> 4.2.16. Sentència

De les 102 sentències dictades en els procediments analitzats, aquestes foren majoritàriament condemnatòries (76.5%) i només una de cada quatre (23.5%) va ser absolutòria.

En relació amb les sentències absolutòries (n=24), els motius que van portar al tribunal a resoldre en aquest sentit van ser la manca o insuficiència de càrrega probatòria (75%), la falta de tipicitat dels fets pels quals s'havia formulat acusació (16.7%) i, en idèntica proporció l'aplicació de la clàusula prevista a l'art. 183 quater CP (4.2%) i l'estimació d'una eximent incompleta (4.2%). En els casos de sentència absolutòria per manca o insuficiència de càrrega probatòria el motiu més freqüent va ser la falta de credibilitat de la víctima (88.9%).

Per altra banda, pel que fa a les sentències condemnatòries (n=78), un 47.4% eren sentències de conformitat i un 52.6% casos on la condemna es va determinar en sentència dictada després de celebrat el judici oral.

Pel que fa a la tipologia dels delictes en les sentències condemnatòries, en la majoria es condemnava per delicte d'abús sexual sense penetració (62.8%), seguit de casos d'abús sexual amb penetració (24.4%), casos d'agressió sexual amb penetració (7.7%) i d'agressions sexuals sense penetració (5.1%). En relació al grau de consumació del delicte, en un 96.2% dels casos analitzats es va condemnar per delicte consumat, representant la condemna en grau de temptativa un 3.8% dels casos. Respecte a la continuïtat en l'execució dels fets, els resultats es mostren molt igualats, ja que en un 49.4% dels casos es va condemnar per delicte continuat, mentre que en un 50.6% dels casos el delicte objecte de condemna es considerava un fet puntual.

Pel que fa a l'apreciació d'agreujants de l'art. 183.4 CP, aquestes només s'aprecien en un 29.1% dels casos. Concretant més el tipus d'agreujant aplicada (n=23), i en tant que en algunes sentències s'apreciava més d'una circumstància agreujant, les dades mostren que la més prevalent és la relativa al parentiu (65.2%), seguida de la convivència (47.8%), l'abús de superioritat (21.7%) i en un mateix percentatge (4.3%) l'edat, la discapacitat i altres sense especificar.

L'apreciació d'eximents o causes d'inimputabilitat a les sentències analitzades (n=102) és molt residual, ja que només en una s'ha apreciat eximent completa i en una altra eximent incompleta, i en ambdós casos per trastorn mental de l'ofensor.

Del total de sentències condemnatòries, en un 51.3% només s'aprecien atenuants, en un 44.9% no s'aprecien ni agreujants ni atenuants, en un 2,6% dels casos s'han apreciat conjuntament atenuants i agreujants, i en un 1.3% dels casos només agreujants. D'entre les resolucions en les que es disposa d'informació sobre les atenuants reconegudes (n= 39), i tenint en compte que se'n pot haver apreciat més d'una en la sentència (23.1%), les atenuants més freqüentment reconegudes són la de reparació del dany (61.5%), la de dilacions indegudes (23.1%), l'alteració psíquica (20.5%) i la confessió a les autoritats (17.9%).

> 4.2.17. Penalitat i responsabilitat civil

En totes les sentències condemnatòries (n=78), la pena que s'imposa és la de presó.

A més, en totes elles s'imposen també penes accessòries i altres mesures. Essent que aquestes es poden aplicar de forma acumulativa, s'observa que les més habituals són la pena de prohibició de comunicació i aproximació (94.9%), la llibertat vigilada (88.5%), la inhabilitació per a treball i activitats amb menors (67.9%), la prohibició de la pàtria potestat (6.4%) i finalment altres penes (6.4%), entre les quals: l'expulsió del territori i prohibició d'entrada a 4 casos i l'assistència a cursos d'educació sexual en un cas.

Hi ha un cas en el que la sentència és absolutòria per concurrència d'eximent completa i en què s'imposa una mesura de seguretat consistent en internament en centre psiquiàtric.

En un 93.6% dels casos, la sentència declara la responsabilitat civil *ex delicto* a favor de la víctima.

> 4.2.18. Recurs

Dels casos que conformen la mostra (n=102), es va interposar recurs d'apel·lació en només un 25.5% del total (n=26). Analitzant quina de les parts del procediment va ser la que va interposar recurs (n=23), observem que en un 73.9% dels casos el recurs va interposar-lo la defensa, en un 43.5% el Ministeri Fiscal i en un 17.4% l'acusació particular. En un 34.8% dels casos, el recurs es va presentar per més d'una part.

Respecte a la situació del recurs interposat en els 26 casos, val a dir que en el moment de la recollida de dades aquest havia estat resolt en només un

57.7% dels casos i estava encara pendent en el 42.3% restant. En tot cas, en els 15 procediments en que es va poder accedir a la resolució del recurs, en un 86.67% la sentència d'apel·lació confirmava la dictada en primera instància, en un 6.7% dels casos la revocava i en 6.7% dels casos no es va poder obtenir aquesta dada.

► 4.3. Anàlisi de les dades

S'exposen en aquest apartat els resultats de les anàlisis efectuades amb totes les variables recopilades i que ha permès cercar diferències en els resultats dels procediments judicials incoats a Tarragona en el període corresponent als dos anys previs a l'inici de la Barnahus (període pre Barnahus) i els resultats obtinguts en el mateix territori (Tarragona) en el període posterior a la implantació de la Barnahus (post Barnahus), així com en els altres dos territoris que han actuat com a grups de control i en els que no s'ha comptat amb la intervenció de la unitat Barnahus (Terres de l'Ebre i Lleida).

Els resultats es refereixen, en primer lloc, a l'estat en que es trobava el procediment en el moment de ser revisat; en segon lloc, als canvis en la durada del procediment; en tercer lloc, als procediments que han finalitzat amb una resolució de sobreseïment; i en quart lloc, als procediments que han arribat a enjudiciament i s'han resolt amb una sentència.

> 4.3.1. Anàlisis relatives a l'estat del procediment

A) Relació amb la intervenció de la Barnahus

Una de les anàlisis rellevants era la relativa a la possible influència de la intervenció de la Barnahus en l'estadi processal en que es trobaven els expedients analitzats. Malgrat que el número de casos en que es va poder registrar la intervenció de la Barnahus és baix, les anàlisis estadístiques mostren alguns resultats rellevants. Així, del total de casos on es disposa d'informació (n=409), es va poder comprovar que en cas d'intervenció de la Barnahus la ràtio de sobreseïment (36.4%) era més baixa que quan aquella no va intervenir (57.4%), essent el resultat estadísticament significatiu $p=0.002$. En coherència amb aquesta dada, els casos en què va intervenir la Barnahus comptaven majoritàriament amb la qualificació del Ministeri Fiscal (45.5%) o ja havien estat resolt amb sentència (18.2%).

Taula 7. Relació intervenció de la Barnahus i estat del procediment

Estat	No assistit a BNH		Sí assistit a BNH		Total	
	N	%	N	%	N	%
Sobresseïment	216	57,4%	12	36,4%	228	55,7%
Qualif. Prov.	73	19,4%	15	45,5%	88	21,5%
Sentència	87	23,1%	6	18,2%	93	22,7%
Total	376	100,0%	33	100,0%	409	100,0%

Font: elaboració pròpia

B) Relació amb la realització de prova preconstituïda

Es va analitzar també la relació entre la realització o no de la prova preconstituïda i l'estat del procediment amb la finalitat de detectar si en aquells casos on es procedia a enregistrar l'exploració a l'infant com a prova preconstituïda la ratio de sobresseïments era també més baixa. Per a l'anàlisi es van excloure de la mostra aquells supòsits en que la resolució de sobresseïment va ser dictada el mateix dia de la incoació del procediment, per tractar-se de casos en els que es presumia que no s'hauria realitzat prova preconstituïda (n=50).

Els resultats mostren que quan es va fer prova preconstituïda (n=138) la finalització del procediment amb sobresseïment era efectivament menys freqüent: un 11.6% varen ser resolts amb sobresseïment, un 46.4% van arribar a la fase de sentència, i el 42% restant estaven encara en tràmit. Per contra, en els casos on no es va realitzar prova preconstituïda (n=332), fins a un 76.8% es van resoldre amb un sobresseïment, i només un 11.4% van arribar a ser enjudiciats i sentenciats, de manera que el 11.7% restant es trobaven en fase de tramitació amb qualificació del Ministeri Fiscal. La diferència és estadísticament significativa ($p < 0.001$).

Quan es reagrupen els casos en només dues categories segons s'hagi o no dictat sobresseïment, s'observa que quan no es fa prova preconstituïda se sobresseuen el 77.1% dels casos, mentre que el 22.9% restant no ho fa. Per contra quan hi ha prova preconstituïda només el 13% va a sobresseïment,

mentre que el 87% continuen la tramitació ($p < 0.001$).

Taula 8. Relació entre prova constituïda i sobreseïment

Hi ha hagut sobreseïment?	Hi ha prova preconstituïda??				Total	
	No		Sí			
No	76	22,90%	120	87,00%	196	41,70%
Sí	256	77,10%	18	13,00%	274	58,30%
Total	332	100%	138	100%	470	100%

Font: elaboració pròpia

C) Relació amb l'existència d'informe de credibilitat de la víctima

Es va analitzar la relació entre l'estat dels procediments i el fet d'haver-se realitzat o no un informe de credibilitat de la víctima. En aquesta anàlisi es va optar per excloure de la mostra els casos en que el sobreseïment es va dictar el mateix dia de la incoació, en considerar-se que en aquests casos no es disposava de temps suficient per haver-se realitzat aquesta prova. S'observa que, comparativament, el percentatge de casos sobreseguts és inferior quan hi ha informe (16.4%), que quan no s'ha fet (72.1%); la ratio de casos que han arribat a ser qualificats pel Ministeri Fiscal també és superior quan hi ha informe de credibilitat (32.8%), que quan no s'ha fet (16.4%) i; finalment, el percentatge de casos que tenen sentència també és molt superior quan hi ha informe (50.8%), que quan no (11.5%). Aquests resultats són estadísticament significatius ($p < 0.001$).

Taula 9. Relació entre l'estat del procediment i l'informe de credibilitat de la víctima

Estat	Informe de credibilitat				Total	
	No		Sí			
Sobresseïment	251	72,10%	20	16,40%	271	57,70%
Qualif. Prov.	57	16,40%	40	32,80%	97	20,60%
Sentència	40	11,50%	62	50,80%	102	21,70%
Total	348	100%	122	100%	470	100%

Font: elaboració pròpia

Per altra banda, es va analitzar també si durant el període en el que va estar en funcionament la Barnahus es van realitzar més informes de credibilitat, donat que aquesta dada vindria reforçada per l'entrada en vigor de la LO 8/2021 que preveu la possibilitat que s'acompanyi la gravació de la prova preconstituïda amb un informe pericial on consti el desenvolupament i resultat de l'audiència al menor d'edat (art. 449 ter). A partir de les dades recopilades respecte del territori de Tarragona, excloent les dades de Lleida i de Terres de l'Ebre, i excloent també de l'anàlisi els casos en que la resolució es va dictar el mateix dia en que es va incoar l'expedient (n=35), els resultats no només no detecten cap canvi rellevant en el volum d'informes de credibilitat emesos (n=44), en el període anterior a juliol 2020, i n=41 en el període posterior a juliol de 2020), sinó que s'observa que continuen essent encara majoritaris els casos en què no s'ha emès aquest informe de credibilitat.

Taula 10. Informes de credibilitat emesos a Tarragona

	No informe credibilitat	Sí informe credibilitat	Total
Període Pre Barnahus	99	44	143
Període Post Barnahus	107	41	148
Total	206	85	291

Font: elaboració pròpia

D) Relació amb el contingut positiu de l'informe de credibilitat

Continuant amb l'anàlisi de la influència que té l'informe de credibilitat en l'estat del procés, es va voler conèixer en quin punt processal es trobaven els casos que disposaven d'un informe que donava credibilitat a la declaració de la víctima. Les anàlisis mostren que la majoria de casos que disposaven d'un informe amb resultat favorable a creure el relat de la víctima acabaven amb una sentència i que els casos que no comptaven amb aquest informe de credibilitat favorable acabaven amb una resolució de sobreseïment. També per a aquestes anàlisis es van excloure els 50 procediments en que el sobreseïment s'havia dictat el mateix dia de la incoació de la causa.

Analitzant amb més detall les dades observem que quan l'informe valorava la declaració de la víctima com a creïble, el percentatge de casos sobreseguts era més baix (6.1%), que quan l'informe conclouia que el relat de la víctima no era creïble (58.3%). En el mateix sentit, quan hi havia informe favorable, el percentatge de casos on el Ministeri Fiscal formulava acusació era superior (36.7%) als casos on l'informe no donava credibilitat (16.7%). Per últim, i com a resultat igualment rellevant, quan l'informe donava credibilitat a la víctima, el percentatge de casos que acabaven en sentència s'incrementava fins al 57.1%, mentre que era del 25% quan l'informe conclouia que el relat de la víctima no era creïble. (N=122: Chi2 = 38345, p < 0.001)

Taula 11. Relació amb el contingut positiu de l'informe de credibilitat

Estat	Víctima creïble		Víctima No creïble		Total	
Sobresseïment	6	6,1%	14	58,3%	20	16,4%
Qualif. prov.	36	36,7%	4	16,7%	40	32,8%
Sentència	56	57,1%	6	25,0%	62	50,8%
Total	98	100,0%	24	100,0%	122	100,0%

Font: elaboració pròpia

> 4.3.2. Anàlisis relatives a la duració del procediment

Amb l'anàlisi del temps de durada del procediment penal es pretenia comprovar la hipòtesi segons la qual la posada en funcionament de la Barnahus conduiria a una reducció del temps dels procediments. Evitar procediments excessivament llargs es vincula amb una menor victimització secundària dels infants i les seves famílies.

Per a la realització de l'anàlisi es va calcular la durada mitja de cadascun dels procediments analitzats, prenent com a referència d'inici la data d'incoació del procediment, i com a data de finalització la relativa a la resolució via sentència o via sobreseïment. En relació amb la data d'inici, es va optar per la data d'incoació del procediment, doncs és una referència que s'ha pogut obtenir per a pràcticament totes les diligències prèvies analitzades, per bé que, ocasionalment, s'indica també en l'exposició de resultats la durada del procediment partint de la data de la denúncia, a efectes de comprovar si les tendències es mantenen.

A) Diferències en la duració dels procediments en el període pre i post Barnahus

La comparació de la durada mitja dels procediments en cadascun dels períodes temporals de referència (Pre i Post Barnahus) per als casos que han estat enjudiciats i resolts amb sentència mostra una reducció progressiva de la durada del procediment des de la incoació de les diligències prèvies fins que es dicta sentència. Els resultats de l'anàlisi mostren que la durada mitja del procediments iniciats en el període preBarnahus, és a dir, abans del 31 de juliol de 2020 era de 2.77 anys, mentre que en el període postBarnahus, a partir d'1 d'agost de 2020, la durada era de 1.74 anys . Aquests resultats, que són estadísticament significatius ($p < 0.001$), apunten a una reducció progressiva de la durada dels procediments, que es fa més evident amb l'entrada en vigor de la LO 8/2021 i la posada en marxa de la Barnahus de Tarragona.

Per altra banda, quan el procediment incoat finalitza amb una resolució de sobreseïment, i no amb una sentència, s'observa també una disminució del temps transcorregut des de la incoació fins a la resolució de sobreseïment. En aquest sentit, les anàlisis mostren que la durada mitja del procediment en període preBarnahus (abans de 31 de juliol de 2020) era de 0.84 anys i que en el període postBarnahus (a partir d'1 d'agost de 2020) va reduir-se a 0.58 anys. Aquest escurçament temporal és estadísticament significatiu ($p = 0.015$).

Val a dir que quan la durada del procediment s'estudia prenent com a data d'inici la de denúncia, en lloc de la d'incoació del procediment, es mantenen

les diferències significatives en el temps transcorregut fins a la sentència, malgrat que es compta amb un menor número de casos on aquesta dada ha estat a disposició dels investigadors. En tot cas, la mitja de temps transcorregut des de la denúncia fins a la sentència era, en el període preBarnahus, de 2.99 anys mentre que en el període postBarnahus era de 2.09 anys, essent aquesta diferència estadísticament significativa ($p=0.003$).

Les anàlisis bivariants efectuades mostren que en la durada dels procediments no hi influïa tanmateix ni el sexe de la víctima, ni la nacionalitat de l'ofensor.

B) Diferències en la duració dels procediments atenent als territoris i als períodes pre i post Barnahus

A continuació, es mostren els resultats relatius a les diferències en la duració del procediment quan en les anàlisis s'atén al període temporal (pre i post Barnahus) i també als diferents territoris analitzats (territori Barnahus i territori no Barnahus).

L'anàlisi de les dades relatives a la durada del procediment respecte de dues categories temporals (pre i post Barnahus, és a dir, abans i després d'agost de 2020) i les dues categories territorials, això és, territori Barnahus (Tarragona) i territori no- Barnahus (Lleida i Terres de l'Ebre), posades en relació amb la forma de conclusió del procediment (amb sentència o sobreseïment) porta als següents resultats.

En primer lloc, en els casos finalitzats amb una sentència, la durada del procediment al territori Barnahus (Tarragona) passava d'una mitja de 2.98 anys en el període pre-Barnahus (comprès entre gener de 2019 i juliol de 2020) a una mitja d'1.27 anys en el període post-Barnahus (a partir d'agost de 2020). En aquest cas la diferència que s'observa entre els dos períodes en el territori Barnahus (Tarragona) és estadísticament significativa ($p<0.0001$) i molt rellevant als efectes d'indicar una clara tendència a la reducció dels temps processals quan es crea la Barnahus.

Malgrat que es constata també una reducció temporal en el cas dels territoris on no opera la Barnahus (Lleida i Terres de l'Ebre), on es passa de 2.5 anys al període 1 a 2.16 anys en el període 2, la diferència no és en aquest cas estadísticament significativa ($p=0.349$), i podria ser atribuïda als canvis impulsats per la normativa de protecció a la infància aprovada l'any 2021.

Taula 12. Diferències en la duració dels procediments atenent als territoris i als períodes pre i post Barnahus

	Tarragona (territori BNH)	LLEIDA-T.EBRE (territori no BNH)
	Incoació-Sentència	Incoació-Sentència
Període PreBarnahus	2.98*	2.50
Període PostBarnahus	1.27*	2.16
ANOVA	N= 49 P<0.001*	N=42 P=0.349

Font: elaboració pròpia

En segon lloc, pel que fa a les diligències que finalitzen amb una resolució de sobreseïment, malgrat que s'observa una tendència a reduir-se la durada dels procediments des de la data de la incoació fins a la de sobreseïment, les diferències no són en aquest cas estadísticament significatives. En aquest sentit, es detecta una reducció en la durada d'aquests procediments tant al territori Barnahus-Tarragona que passava d'un temps de 0.83 anys en el període pre-Barnahus a un temps de 0.61 en el període post-Barnahus, com als dos territoris on no opera la Barnahus (Lleida i Terres de l'Ebre) on passava de 0.86 anys a 0.53, sense que en resultin diferències significatives.

Taula 13. Durada del procediment des de la incoació al sobreseïment per territori i període

	Tarragona (territori BNH)	Lleida-T.Ebre (territori no BNH)
	Incoació - sobreseïment	Incoació - sobreseïment
Període PreBarnahus	0.83	0,86
Període PostBarnahus	0.61	0.53
ANOVA	N= 166 P=0.126	N= 111 P=0.048*

Font: elaboració pròpia

Val a dir que les mateixes diferències s'observen quan la comparació s'estableix en tres categories, és a dir, atenent a cadascun dels tres territoris (Tarragona, Terres de l'Ebre i Lleida) i per als dos períodes temporals: pre-Barnahus i post-Barnahus (fins al juliol de 2020 i a partir d'aquesta data, respectivament) i posades en relació amb la forma de conclusió del procediment (amb sentència o sobreseïment).

Taula 14. Durada del procediment per territoris i període en procediments finalitzats en sentència

Incoació a Sentència	Tarragona	Terres de l'Ebre	Lleida
Període PreBarnahus	2.98*	2.39	2.51
Període PostBarnahus	1.27*	2.63	2.12
Test-T	N=49 P<0.001*	N=4 P=0.879	N=38 P=0.309

Font: elaboració pròpia

Taula 15. Durada del procediment per territoris i període en procediments finalitzats en sobreseïment

Incoació a sobreseïment	Tarragona	Terres de l'Ebre	Lleida
Període PreBarnahus	0.83	0.59	1.11
Període PostBarnahus	0.61	0.29	0.66
Test-t	N=166 P=0.126	N=39 P=0.062	N=72 P=0.150

Font: elaboració pròpia

C) Durada dels procediments quan intervé la Barnahus

L'anàlisi relativa a la influència que la intervenció de la Barnahus amb la víctima pugui tenir en la durada del procediment es va efectuar tant per als casos que arribaren a sentència com per aquells que finalitzaren amb una resolució de sobreseïment.

En el primer cas, quan els procediments finalitzaren amb una sentència, els resultats obtinguts apunten a una disminució de la duració dels procediments en els casos on va intervenir la Barnahus. Les dades revelen que quan no va intervenir la Barnahus, el temps transcorregut entre la incoació i la sentència era de 2.63 anys, mentre que en cas d'intervenció de Barnahus el temps es va reduir a 1.52 anys, assolint aquesta diferència significació estadística ($p=0.023$).

Així mateix, prenent com a referència el moment de la denúncia i fins al moment de la sentència, la durada del procediment sense intervenció de la Barnahus era de 2.89 anys, mentre que en cas d'intervenció d'aquesta es reduïa el temps a 1.49 anys. ($p=0.014$).

Per contra, quan s'analitza la durada del procediment en els procediments resolts amb sobreseïment, es constata una major durada del procediment quan en el cas concret intervenia la Barnahus. Malgrat que la diferència no té en aquest cas significació estadística, s'observa com la durada des de la incoació fins a la resolució era d'1.05 anys quan intervenia la Barnahus i de 0.76 quan aquesta no intervenia.

D) Durada del procediment segons se celebri judici oral o es dicti sentència en judici de conformitat

S'ha analitzat si la celebració del judici oral o la sentència en conformitat té alguna influència en la durada total del procediment. Les diferències que s'observen en els diferents territoris no són estadísticament significatives i, per tant, no pot afirmar-se que, un cop finalitzada la instrucció, la celebració de judici oral o l'acord de sentència de conformitat tinguin influència en la durada total del procediment.

Taula 16. Durada del procediment segons se celebri judici oral o es dicti sentència en judici de conformitat

Territori	En conformitat	En judici oral	ANOVA
Tarragona	2.01	2.71	N=44; p=0.073
Lleida	2.24	1.99	N=24; p=0.609
Terres de l'Ebre	3.64	1.76	N=3; p=0.319

Font: elaboració pròpia

E) Durada de procediment segons el sentit de la sentència

En els procediments que van concloure amb sentència es va posar en relació la durada del procediment (mesurada des de la data de la incoació fins a la de sentència) amb el sentit de la sentència adoptada (condemnatòria o absolutòria). Malgrat que els resultats obtinguts no presenten diferències estadísticament significatives, les dades plasmades en la Taula 31 mostren que en tots tres territoris analitzats, la durada mitjana del procediment va ser més llarga en el cas de les sentències absolutòries que en el cas de les condemnatòries, la qual cosa apuntaria a la idea que una major extensió temporal del procediment no estaria vinculada a la recopilació de les evidències que haurien de conduir a la condemna del presumpte autor.

Taula 17. Durada del procediment segons el sentit de la sentència en els tres territoris

Territori	Absolució	Condemna
Tarragona	3.52	2.46
Lleida	2.80	2.15
Terres de l'Ebre	2.63	2.38
ANOVA	N=20 P=0.383	N=71 P=0.614

Font: elaboració pròpia

> 4.3.3. Anàlisis relatives al sobreseïment de la causa

A continuació s'exposen els resultats assolits en les anàlisis efectuades amb la finalitat de comprendre quines variables, d'entre les analitzades, influeixen en la resolució judicial que porta al sobreseïment provisional o definitiu del procediment incoat per delictes sexuals contra una víctima menor d'edat.

Les variables analitzades són les relatives a les característiques de l'autor i la víctima, la relació entre aquestes dues persones, el territori on s'ubica el tribunal, l'existència de prova preconstituïda, la intervenció de la Barnahus, i l'existència d'un informe de valoració de la credibilitat del testimoni de la víctima.

A) Variables sociodemogràfiques de la víctima i l'ofensor

En primer lloc, es va analitzar si l'edat de la víctima tenia alguna relació amb la resolució de sobreseïment. En aquest cas els resultats mostren que la taxa de sobreseïment era més elevada quan les víctimes eren menors de 6 anys (N=288). En aquest sentit, en els procediments incoats amb víctimes menors de 6 anys es va dictar resolució de sobreseïment en el 62.5% dels casos, mentre que quan se superava aquesta edat la ràtio era del 32.0%. Vist des d'una altra perspectiva, la ràtio de casos que seguien el procediment judicial era molt superior quan les víctimes tenien 6 o més anys que quan encara no havien assolit aquesta edat (68.0% v. 37.5%). Aquestes diferències en els resultats obtinguts són estadísticament significatives ($p=0.001$).

En aquesta mateixa línia es va comprovar que quan s'elevava l'edat de referència de la víctima les diferències en el volum de causes sobresegudes i les que seguien el procediment deixaven de tenir significació estadística. Quan les anàlisis es realitzaven prenent com a referència l'edat de 8 anys de la víctima, la ràtio de casos sobreseguts era del 46.4% per a les víctimes menors d'aquesta edat i del 32.8% per a les que tenien 8 o més anys. Tampoc als 12 anys ni als 14 anys no s'obtenien les diferències significatives observades entre les menors de 6 anys en relació amb la probabilitat de resoldre el cas amb un sobreseïment o que l'expedient continués el curs processal, de manera que només en les víctimes de poca edat aquest factor resultava determinant.

En segon lloc, es va comprovar que ni el sexe de la víctima, ni la seva nacionalitat o origen no tenien relació amb la decisió de sobreseure el cas.

Tampoc s'obtenien diferències significatives quan la variable relativa al sexe s'afegia a la de l'edat de la víctima. Per tant, es dicten invariablement més sobreseïments quan les víctimes són menors de 6 anys, amb independència que aquestes siguin nens o nenes.

En tercer lloc, les dades sociodemogràfiques de l'autor no semblen haver influït tampoc en la decisió de dictar un sobreseïment. Ni l'edat ni la nacionalitat o l'origen de l'autor influeixen en el sobreseïment. Per altra banda, en relació amb el sexe de l'autor, les dades apunten al fet que en el cas de presumptes autores dones la ràtio de sobreseïment és més elevada que en el cas dels homes. En aquest sentit, malgrat que les diferències no tenen significació estadística, s'observa que en el cas de les dones acusades de delictes sexuals amb víctimes menors d'edat la taxa de sobreseïment és del 87.5% i el procés continua en el 12.5%, mentre que en el cas dels homes acusats les ràtios són del 54% i del 46% respectivament ($p=0.059$).

B) Relació entre la víctima i l'ofensor

Es va considerar interessant analitzar si la relació existent entre la víctima i l'ofensor podia influir en una resolució de sobreseïment. Havent-se reconduït les possibles relacions entre autor i víctima a tres categories (familiars, coneguts i desconeguts) i posada en relació aquesta variable amb la conclusió o no del procediment mitjançant una resolució de sobreseïment (N= 309) s'observa que la taxa de sobreseïment resulta més elevada quan l'ofensor era familiar (66.4%), que quan era conegut (19.8%) o desconegut (13.8%).

En sentit contrari, quan no es dicta sobreseïment sinó que la tramitació del procediment avança a la qualificació provisional del Ministeri Fiscal o fins a la resolució de la sentència, l'ofensor era en la major part de casos conegut (46.6%), familiar (43.5%) i, en menor proporció, un desconegut (9.8%). Aquests resultats i les diferències entre els tres grups són estadísticament significatives ($p<0.001$).

En aquesta mateixa línia es va decidir reagrupar els casos en només dues categories, segons l'ofensor fos familiar o no familiar de la víctima (aquesta darrera categoria inclouria els desconeguts i els coneguts). Els resultats obtinguts en aquestes anàlisis mostren que es mantenen diferències significatives, doncs la taxa de sobreseïment per als familiars és del 66.4% mentre que per als no familiars és el 33.6% ($p<0.001$).

C) Territori

Observant les taxes de sobreseïment en els tres territoris analitzats, els resultats apunten al fet que les diligències incoades als jutjats de Terres de l'Ebre finalitzen en un percentatge més elevat de casos amb una resolució de sobreseïment (78.0%), que a Tarragona (60.4%) ($p=0.015$). En canvi, la diferència entre Lleida (56.3%) i Tarragona (60.4%) no és estadísticament significativa.

En l'anàlisi efectuat per determinar les possibles causes d'aquestes diferències s'observa una menor ràtio de casos a Tarragona, on el motiu del sobreseïment és la falta de proves (56.3% a Tarragona, 73.9% a Terres de l'Ebre i 75% a Lleida). A Terres de l'Ebre hi ha, en canvi, més supòsits on es fa esment al desconeixement de l'autor com a causa del sobreseïment (17,4% v. 10.2% Tarragona i 7.9% a Lleida).

D) Prova preconstituïda

Per tal de comprovar si la preconstitució de la prova manté alguna relació amb la decisió judicial de dictar o no un sobreseïment, es va decidir excloure de les anàlisis els 50 casos en que constava que la resolució de sobreseïment es va dictar el mateix dia d'incoació de les diligències prèvies, ja que en aquests podia presumir-se que no s'hauria fet aquesta prova.

Aplicada aquesta cautela, es comptava amb una mostra de 423 casos. S'observa en els resultats que quan es va fer prova preconstituïda només es va dictar el sobreseïment en l'11.6% del total de casos, mentre que en el 88.4% restant el procediment va seguir el seu curs. Per contra, quan no s'havia fet la preconstitució de la prova es va dictar sobreseïment en un 76.8% dels casos i seguies va seguir amb el procediment en el 23.2% restant. Aquestes diferències tenen significació estadística ($p<0.001$) i mostren la rellevància d'una exploració judicial a la víctima que en permeti la seva configuració com a prova preconstituïda.

E) Intervenció de la Barnahus

Es va considerar d'interès examinar si la intervenció o no de la Barnahus podia influir en el fet que es decretés el sobreseïment de la causa. Aquesta anàlisi està limitada per l'escàs número de casos en els que es va poder tenir constància de la intervenció de la Barnahus ($n=33$).

Amb tot, les anàlisis efectuades mostren que en aquells procediments on va intervenir la Barnahus la taxa de sobreseïment era més baixa que quan

no va intervenir. En aquest sentit, el procediment va finalitzar amb un sobreseïment en només un 36.4% dels casos en que va intervenir la Barnahus, mentre que el 63.6% de casos restants van continuar amb la tramitació del procediment, ja fos amb la qualificació del Ministeri Fiscal o fins arribar a la fase d'enjudiciament i sentència. En canvi, quan no intervén la Barnahus, fins a un 57.4% dels casos varen finalitzar amb un sobreseïment i el 42,6% restant va continuar la tramitació ($p=0.019$).

F) Informe de credibilitat del testimoni

Les dades recopilades mostren que la realització d'una valoració pericial sobre la credibilitat del testimoni de la víctima es relaciona amb una menor taxa de finalització del procediment per sobreseïment. Només un 16.3% dels casos en que es va fer informe de credibilitat es van resoldre amb un sobreseïment, mentre que quan no es comptava amb l'informe fins a un 83.7% dels casos finalitzaren d'aquesta manera ($p<0.001$). Quan es varen excloure en les anàlisis els procediments en que la resolució de sobreseïment s'havia dictat el mateix dia de la incoació, els resultats foren pràcticament idèntics (d'un 16.4% vs. 83.6% segons es comptés o no amb l'informe de credibilitat respectivament) ($p<0.001$).

Addicionalment, les conclusions de l'informe de credibilitat, en el sentit de considerar creïble o no el testimoni de la víctima, són també rellevants. En aquest cas, els resultats mostren que quan es considerava que la declaració de la víctima era creïble es dictava el sobreseïment en només un del 6.1% dels casos i es continuava amb la tramitació del procediment en el 93.9% restant. En canvi, quan es considerava el testimoni no creïble la taxa de sobreseïment ascendeix fins al 58.3% ($p<0.001$).

Taula 18. Relació entre l'informe de credibilitat i el sobreseïment

Variable	N	Chi2	P
Edat <6	288	11.545	<0,001*
Edat <8	288	3.685	0,055
Edat <12	288	0.485	0.486
Edat <14	288	2.203	0.138
Sexe víctima	496	1.744	0.187
Origen víctima	408	0.122	0.727
Nacionalitat víctima	404	1.507	0.220
Sexe ofensor	443	3.552	0.059
Origen ofensor 1	395	1.529	0.216
Nacionalitat ofensor 1	396	0.169	0.681
Relació ofensor 1 - víctima 2 categories	309	15.167	<0.001*
Relació ofensor 1 - víctima 3 categories	309	22.496	<0.001*
Territori - 2 Categories	520	0.310	0.578
Territori- 3 Categories	520	8.840	0.015*
Territori- Tarragona-Lleida	461	0.675	0.411
Territori- Tarragona-Terres de l'Ebre	385	6.600	0.010*
1r Període - 2 Territoris	256	2.791	0.095
2n Període - 2 Territoris	264	0.726	0.394
Gravació Prova	470	169.809	<0,001*
Participació de Barnahus	409	5.466	0.019*
Existència d'informe de credibilitat	470	114.932	<0.001*
Resultat informe de credibilitat	122	38.343	<0.001*

Font: elaboració pròpia

> 4.3.4. Anàlisis relatives al sentit de la sentència i la condemna

En aquest apartat s'exposen els resultats assolits en les anàlisis efectuades per determinar quines variables, d'entre les que han estat objecte d'estudi, influeixen en la sentència que decideix sobre l'absolució o la condemna del subjecte acusat de la comissió de delictes sexuals contra una víctima menor d'edat.

Les variables analitzades són les relatives a les característiques de l'autor i la víctima, la relació entre aquestes dues persones, el territori on s'ubica el tribunal, l'existència de prova preconstituïda, la intervenció de la Barnahus, i l'existència d'un informe de credibilitat del testimoni.

A) Variables sociodemogràfiques de la víctima i l'ofensor

Dels casos enjudiciats en què s'ha dictat primera sentència, s'ha posat en relació la decisió de condemnar o absoldre a l'acusat amb les diverses variables independents examinades.

En l'anàlisi bivariant, no s'han trobat diferències significatives entre els casos que han acabat en condemna i aquells en què s'ha dictat sentència absolutòria pel que fa a l'edat de la víctima, amb una mitjana d'edat d'11.1 i 12.1 anys, respectivament.

En relació amb el sexe de la víctima, s'ha trobat una taxa de condemna més elevada en els casos de nens que en les nenes (84.2% v. 74.7%), però sense que la diferència sigui estadísticament significativa. Respecte a la nacionalitat, hi ha més percentatge de condemna quan la víctima és estrangera (93.3%), que quan és de nacionalitat espanyola (77.9%), diferència que tampoc no és significativa. La diferència es redueix quan es té en compte l'origen nacional de la víctima (84.2% de condemnes entre les víctimes d'origen estranger i 79.7% entre les d'origen espanyol).

Tanmateix, sí s'han trobat alguns resultats significatius respecte a les característiques de l'ofensor. La taxa de condemna és més elevada quan la persona acusada és d'origen estranger, que quan és d'origen espanyol (88.9% v. 66.7%; $p=0.009$). Tot i seguir la mateixa tendència, la diferència no arriba a ser significativa respecte a la nacionalitat (85.3% els estrangers v. 71.9% els espanyols). Pel que fa a l'edat, la tendència a condemnar més els acusats més joves (mitjana de 38.3 anys entre els condemnats, front a 43.2 entre els absolts) no arriba a tenir significació estadística.

B) Relació entre víctima i ofensor

Considerant la relació prèvia entre víctima i ofensor, la taxa de condemna és més elevada quan l'ofensor és un desconegut (88.9%) o un familiar (86%) que quan és una persona coneguda (66.0%). Les diferències entre els dos primers grups i el segon són estadísticament significatives ($p=0.05$).

Quan reagrupem les categories i comparem els familiars amb els no familiars, s'obté un percentatge de condemnes d'un 86% entre els primers, front a un 69,5% entre els segons, essent les diferències també molt rellevants ($p=0.052$).

C) Territori

Un dels indicadors rellevants per als objectius de l'estudi era la comparació entre els diversos territoris. Quan es comparen les dades entre els tres territoris examinats (Tarragona, Lleida i Terres de l'Ebre) no s'observen diferències significatives, però quan s'agrupen els dos territoris en què no s'ha desplegat la Barnahus (Lleida i Terres de l'Ebre) amb el que ha estat afectat per la posada en marxa de la Barnahus (Tarragona), les diferències passen a ser significatives, en el sentit esperat com a hipòtesi: la taxa de condemna ha estat més elevada en el territori de Tarragona que en el dels territoris sense Barnahus (84.5% vs 65.9%, respectivament; $p=0.029$).

Si la comparació es fa tenint en compte per separat el primer i el segon període objecte d'estudi, es veu que la diferència entre Tarragona i els altres dos territoris ja apuntava en el primer període (fins a 30 de juny de 2020) però augmenta fins a més de 30 punts percentuals en el segon període (després de la data esmentada), sense arribar a representar una diferència estadísticament significativa (76.5% a Tarragona vs. 42.9% als altres dos territoris; $p=0.056$). El baix nombre d'observacions impedeix extreure conclusions, però invita a observar si es consolida aquesta tendència en posteriors estudis.

D) Prova preconstituïda

Una de les preguntes que s'esperava que aportés informació rellevant per als objectius de l'estudi era si la pràctica de la prova preconstituïda i la seva reproducció al judici oral tenia un impacte en la taxa de condemna, d'acord amb la hipòtesi de que aquesta pràctica processal podia reforçar la declaració testifical del menor d'edat i, per tant, la prova dels fets investigats. El resultat obtingut no permet observar diferències significatives entre els casos en què s'ha dut a terme la prova preconstituïda i els que no, així com tampoc en

relació amb els casos en que s'ha reproduït la prova preconstituïda en el judici oral. Malgrat que els resultats no són rellevants estadísticament es manté una taxa de condemna més alta quan s'ha reproduït aquesta prova que quan no s'ha reproduït (69.7% vs. 30.3%).

Més interès tenen els resultats obtinguts respecte a la declaració de la víctima al judici oral. En aquest cas, s'observa que quan la víctima ha declarat al judici el resultat de la sentència és un 65.6% de condemna i un 34.4% d'absolució, mentre que quan la víctima no es cridada a declarar s'assoleix el 75% de condemna i el 25% d'absolució. A més, quan s'estudien els casos en que havent-se reproduït la prova preconstituïda al judici oral es crida o no a declarar a la víctima s'observa que la taxa de condemna és del 54.8% quan la víctima no declara al judici oral i és del 16.1% quan declara. Malgrat que la diferència no té rellevància estadística ($p=0,540$) sí que apunta a la idea que evitar la declaració de la víctima a la vista oral, a més de reduir el cost que té la seva participació el procés penal en termes de victimització secundària, té beneficis processals respecte a la prova del delicte i incrementa la probabilitat de condemna.

E) Intervenció de la Barnahus

Interessava especialment, per als objectius de l'estudi, conèixer de quina manera la intervenció de la Barnahus podia influir en el sentit de la sentència. L'escàs nombre de casos en què l'infant víctima va passar per la Barnahus no ha permès obtenir resultats significatius estadísticament, però les dades obtingudes apunten una clara tendència, manifestada en el fet que tots els casos en què va intervenir la Barnahus han obtingut una sentència condemnatòria, mentre que en els casos en què no hi ha intervingut la taxa de condemna ha estat d'un 77%.

F) Informe de credibilitat del testimoni

L'elaboració d'un informe professional de credibilitat de l'infant víctima com a testimoni a partir d'una avaluació psicològica és una garantia de la qualitat de la prova que s'ha anat incorporant de manera progressiva als processos judicials per delictes d'agressió o abús sexual contra menors d'edat. L'anàlisi realitzada no aporta resultats significatius pel que fa a la influència de l'existència de l'esmentat informe en la sentència ni respecte al sentit de l'informe.

G) Tipus de delicte i sentit de la sentència

S'ha estudiat la possible vinculació entre el tipus de delicte i el sentit de la

sentència, però en aquest cas les anàlisis mostren que no hi ha una relació rellevant. La ràtio de sentències condemnatòries i absolutòries es manté en termes molt similars per als delictes d'abús (76.4 vs.23.6%) i d'agressió sexual (83.3 vs.16.7%), sense que les diferències siguin estadísticament significatives. Destaca que, tant per als abusos com per a les agressions sexuals, tres de cada quatre casos que s'enjudicien són condemnats. L'apreciació d'accés carnal no influeix tampoc el sentit de la sentència, absolutòria o condemnatoris, ni per als abusos, ni per a les agressions.

H) Tipus de delicte i severitat de la condemna

En analitzar la relació entre el tipus delictiu jutjat i la severitat de la condemna imposada en els 78 casos en que s'ha dictat sentència condemnatòria, es constata que, com era d'esperar, atenent a la pròpia pena prevista en la legislació penal, els delictes d'agressió sexual reben una pena de presó més severa que els casos qualificats com a abús sexual.

En els casos jutjats per abús sexual (n=68) la durada mitjana de la pena de presó imposada és de 48.5 mesos, mentre que en els casos d'agressió sexual (n=10) la durada mitjana és 95.9 mesos. La diferència en aquests resultats és estadísticament significativa. ($p < 0.001$)

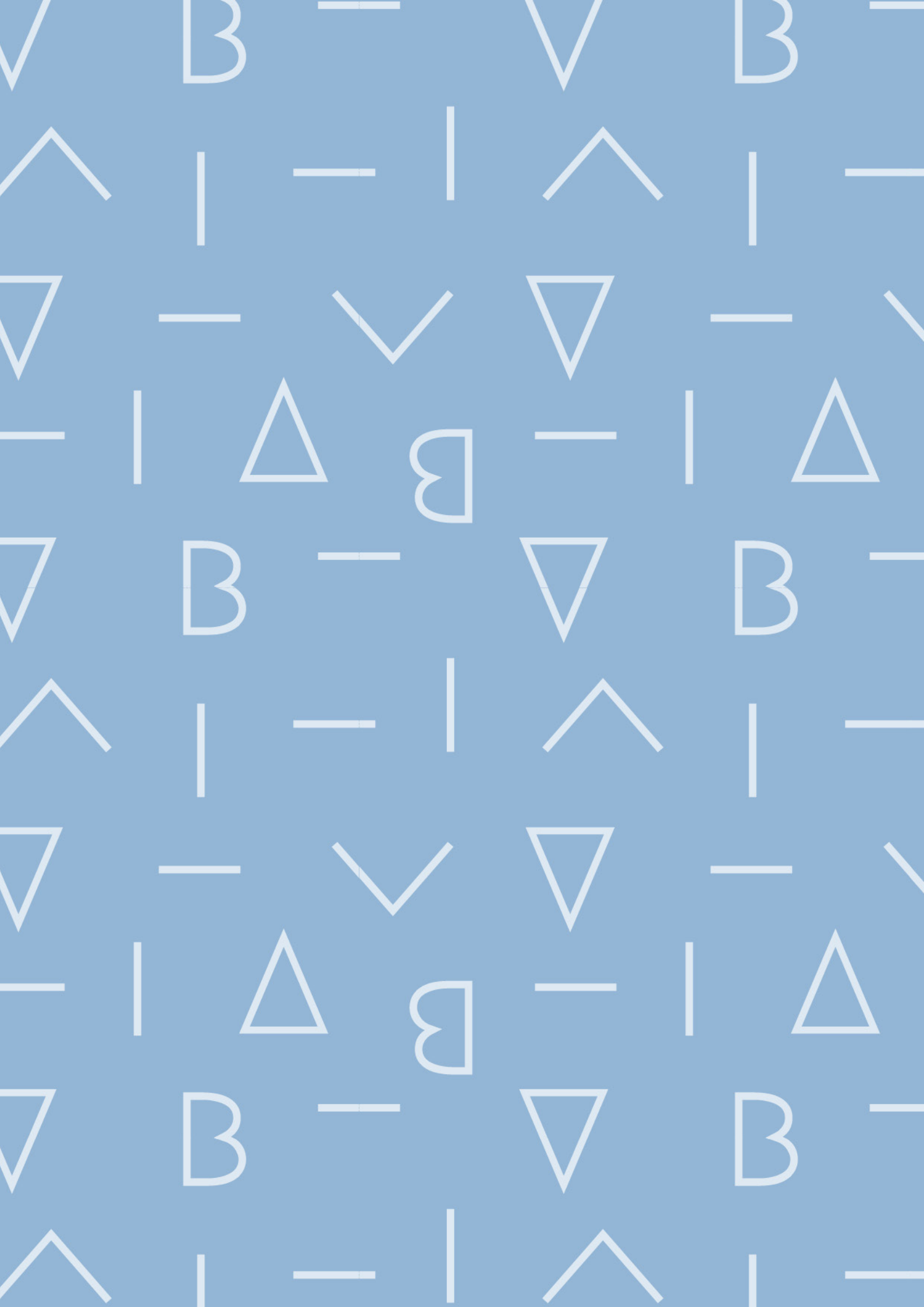
En el cas dels abusos sexuals s'observa una diferència notable en la durada de la pena segons s'hagi admès l'accés carnal en la perpetració de l'abús, de manera que en aquest cas la mitjana de pena imposada és de 85.4 mesos, mentre que de no concórrer penetració la durada de la pena és de 34.2 mesos de presó. ($p < 0.001$)

Quan es condemna per delicte d'agressió sexual no es detecten diferències significatives en la durada mitjana de la pena de presó segons que concorri o no accés carnal (96.8 i 94.5 mesos de presó, respectivament). ($p = 0.464$)

Taula 19: Relació entre el sentit de la decisió (condemna o absolució) i diverses variables

Variable	N	Chi²	P
Sexe víctima	102	0,777	0,378
Origen víctima	83	0,193	0,661
Nacionalitat víctima	83	1,871	0,171
Origen ofensor 1	99	6,796	0,009*
Nacionalitat ofensor 1	98	2,226	0,136
Relació ofensor 1 – víctima 2 categories	102	3,789	0,052
Relació ofensor 1 – víctima 3 categories	102	6,009	0,050*
Territori – 2 Categories	102	4,797	0,029*
Territori- 3 Categories	102	4,999	0,082
1r Període – 2 Territoris	71	1,530	0,216
2n Període – 2 Territoris	31	3,366	0,056
Gravació Prova	102	0,878	0,349
Reproducció Prova al Judici Oral	40	0,415	0,519
Declaració víctima al Judici Oral	65	0,176	0,675
Participació de Barnahus	93	1,757	0,185
Existència d'informe de credibilitat	102	0,456	0,500
Resultat informe de credibilitat	62	0,197	0,658

Font: elaboració pròpia

5. Conclusions

La darrera part de l'informe es destina a valorar l'estudi desenvolupat, tant en termes de la metodologia dissenyada, com en termes dels resultats obtinguts en l'aplicació d'aquesta metodologia. Es presenta, en primer lloc, la valoració de la metodologia proposada, i se'n destaquen aquells elements que han contribuït efectivament a possibilitar l'avaluació de l'eficàcia del model Barnahus. Aquesta valoració inclou també, en una segona part, una síntesi de les limitacions i les dificultats sorgides durant l'aplicació d'aquesta proposta metodològica i que, per tant, en cas de replicar-se l'estudi, haurien de ser replantejades.

La segona perspectiva des de la que es valora la recerca desenvolupada té en compte els resultats obtinguts en l'aplicació de la metodologia proposada al pilot de la Barnahus de Tarragona. En aquesta segona part, les valoracions es presenten atenent als canvis més rellevants detectats en els indicadors seleccionats i que, en definitiva, apunten a una millor garantia dels drets dels infants a participar en el procés penal reduint el risc de victimització secundària. La valoració recull però també aquells altres indicadors que no mostren canvis positius en l'atenció als infants malgrat la posada en funcionament de la Barnahus. Aquesta segona part convida a una reflexió sobre els canvis que en el seu cas hagin d'acabar d'implementar-se en l'atenció a aquestes víctimes.

Més enllà, els resultats evidencien fins a quin punt és important estendre aquest estudi, comptant amb una mostra més àmplia, amb la incorporació de nous territoris i d'un període temporal més llarg, i això per dues raons: primer, perquè l'extensió temporal i espacial permetrà conèixer millor l'impacte de la implantació de les Barnahus; segon, perquè només amb una mostra més gran es podran fer anàlisis estadístiques que permetin obtenir resultats quan s'hagin d'examinar variables amb submostres reduïdes.

► 5.1. Valoració de la metodologia creada

La metodologia creada en el marc de l'estudi que es presenta constitueix una proposta pionera per a l'avaluació dels efectes de la creació de la Barnahus en els casos de victimització sexual d'infants i adolescents que arriben a coneixement del sistema de justícia penal. La proposta resulta innovadora no només en el context català i espanyol sinó també a nivell europeu. L'aplicació de la metodologia en l'avaluació de l'impacte de la Barnahus en la primera unitat d'atenció integral a infants i adolescents víctimes que s'ha creat a Catalunya ha permès generar nou coneixement sobre els casos de delictes sexuals amb infants víctimes que arriben al sistema de justícia penal i també sobre els canvis i les noves tendències que, encara que molt incipients, s'observen ja després dels dos anys inicials d'activitat de la Barnahus ubicada a Tarragona.

A continuació es presenta en format de taula una síntesi dels aspectes que s'han valorat més positivament del disseny de la metodologia creada. Seguidament es consignen també en el mateix format aquells aspectes que han generat reptes importants i que considerem que és útil deixar palès en aquestes pàgines per tal que puguin evitar-se o salvar-se amb més facilitat en futures investigacions que prenguin aquesta proposta com a model.

> 5.1.1. Contribució de la metodologia als objectius del projecte

La metodologia dissenyada i l'instrument per a la recollida de dades han permès un coneixement en profunditat dels casos de victimització sexual infantil que arriben al sistema de justícia penal en el territori de Tarragona i de Lleida. S'han pogut recopilar dades sobre la major part dels indicadors proposats en l'estudi i, en particular, sobre el volum de casos que gestionen i que resolen els tribunals dels territoris seleccionats, així com el detall de les diferències en el volum de casos per territoris i en els diferents anys sotmesos a estudi. També sobre la durada dels procediments des que s'incoen fins que es resolen, sigui per la via d'una sentència o d'un sobreseïment. Així mateix, s'han pogut analitzar els canvis en la durada d'aquests procediments, segons que s'hagin incoat abans o després de la posada en funcionament de la unitat Barnahus de Tarragona i, en particular, segons que s'hagi comprovat la intervenció dels professionals de la Barnahus amb les víctimes.

Les principals aportacions de la metodologia se sintetitzen en la taula següent:

Taula 20. Resum de les aportacions de la metodologia

Contribució	Contingut	Indicacions/Recomanacions
Conveni Fiscalia General de l'Estat i URV	La signatura del Conveni va facilitar l'accés als expedients de Fiscalia, garantint la confidencialitat de la informació consultada.	Es recomana la tramitació del Conveni amb Fiscalia o l'entitat que correspongui amb antelació suficient per evitar demores en l'inici de l'estudi.
Avaluació del Comitè d'Ètica de la Universitat	Reconeixement per part del Comitè d'Ètica de la URV de l'adequació de l'estudi a tots els estàndards ètics.	Es recomana la tramitació de l'Informe de valoració del Comitè d'Ètica amb antelació suficient per evitar demores en l'inici de l'estudi.
Identificació d'indicadors vinculats a la reducció de la victimització secundària en infants i adolescents víctimes de delictes sexuals	A partir de la revisió bibliogràfica prèvia es va poder fer una selecció adequada dels indicadors a avaluar. Els indicadors escollits en l'estudi han estat: Temps: reducció de la durada del procediment judicial; Exploracions a la víctima: reducció de les exploracions i, en especial, en l'àmbit judicial per la via de fer prova preconstituïda i evitar que l'infant hagi de declarar al judici; Resolució judicial del cas: número de sobresèiments i de sentències dictades; Intervenció de la Barnahus.	A efectes del càlcul del temps transcorregut és important recollir les dates en que es produeixen esdeveniments rellevants com: Data de naixement de víctima i autor; Data dels fets o d'inici dels fets; Data de revelació i denúncia; Data de la incoació de l'expedient; Data d'exploracions a la víctima i tipus; Data de qualificació dels fets; Data del judici; Data de la sentència; Data d'interposició del recurs; Data d'intervenció de la Barnahus i tipus d'exploracions efectuades.
Creació de grups de control	S'han establert dos grups de control: A nivell temporal: amb dades prèvies i posteriors a l'inici de la creació de la Barnahus de Tarragona; A nivell territorial: amb la incorporació de dos territoris que no compten amb Barnahus (Lleida i Terres de l'Ebre) i que es comparen amb el territori Barnahus (Tarragona).	Disposar de grups de control esdevé clau per comparar els resultats entre els diferents territoris i períodes temporals seleccionats i valorar els canvis relacionats amb els indicadors prèviament establerts. A més, en aquest estudi la comparativa resultava d'especial interès pel fet que en el temps d'implantació de la Barnahus s'estava desplegant nova normativa relativa a la protecció dels infants i adolescents víctimes de violència (LO 8/2021).

Contribució	Contingut	Indicacions/Recomanacions
Creació d'un instrument de recollida de dades en un formulari electrònic	La creació de plantilles, en format electrònic, utilitzant les aplicacions informàtiques que proporciona la Universitat ha permès estructurar els formularis en seccions i preguntes, garantir la confidencialitat de les dades i descarregar els resultats en format Excel.	Es recomana l'ús de formularis electrònics i la distribució de les qüestions en diversos formularis segons la temàtica.
Identificador dels casos analitzats	Creació d'un codi alfanumèric intern per a la identificació de les víctimes garantint l'anonimat de les persones. Aquest codi alfanumèric es relaciona amb el número donat amb la incoació del procediment per tal de tenir constància dels casos treballats. Per als procediments de més d'una víctima, s'incorpora una lletra diferent per cada víctima al codi.	Ha resultat útil l'ús d'un codi amb el que s'identifica el territori, l'any d'incoació de l'expedient i al que s'assigna un número consecutiu. Això ha permès garantir la traçabilitat dels casos examinats en cas d'haver-se consignat la informació en diverses plantilles i també als efectes de poder completar informació a la que s'accedia en un moment temporal posterior.
Recopilació de dades sobre els casos de victimització sexual d'infants i adolescents que arriben a ser coneguts pel sistema judicial penal	S'han recopilat dades: Sociodemogràfiques sobre ofensor i víctima, la relació entre ofensor i víctima, lloc on es cometien els fets; Dades sobre la revelació i denúncia dels fets; Dades sobre la instrucció: exploracions, prova preconstituïda, informe de credibilitat; Dades establertes en les qualificacions, provisional i definitiva, realitzades per Fiscalia i també en la sentència sobre tipus penal apreciat, tipus qualificats, atenuats i agreujants i pena imposada; Participació d'acusació particular; Dades sobre els casos de sobreseïment; Dades sobre el contingut de les sentències.	Disposar d'aquestes dades permet la comparació amb les recerques prèvies en matèria de victimització sexual infantil i el tractament atorgat des de l'àmbit judicial penal, contribuint a generar nou coneixement i detectar pràctiques que han de ser revisades.

Contribució	Contingut	Indicacions/Recomanacions
<p>Comparació de les dades recopilades en relació amb cadascuna de les variables i segons els indicadors seleccionats</p>	<p>Realització d'una anàlisi amb metodologia quantitativa per tal de comptar el nombre de casos coneguts pel sistema penal, descriure'n els procediments i comparar els resultats obtinguts entre territoris i períodes temporals prenent com a referència la posada en funcionament de la Barnahus. En el cas de l'estudi que es presenta, la comparació es va fer entre Tarragona i els territoris i períodes temporals que es van configurar com a grups de control.</p>	<p>L'anàlisi que compara les variables analitzades en l'estudi atenent als diversos períodes temporals i als diversos territoris (grups de control) permet detectar canvis rellevants.</p>
<p>Possibilitar que l'estudi es pugui replicar en altres territoris</p>	<p>Disposar d'un instrument metodològic per a l'anàlisi de l'impacte de la Barnahus permet replicar l'estudi en un futur proper tant en el mateix territori, com en altres territoris que paulatinament despleguin l'activitat de Barnahus.</p>	<p>Es preveu que es puguin comparar els resultats obtinguts en aquest estudi amb futures investigacions, per tal de corroborar si els canvis i les tendències aquí detectades es mantenen en el temps i esdevenen més rellevants. Així mateix, la rèplica d'aquest instrument en altres territoris, permetrà comparar si els resultats són similars als obtinguts a la Barnahus de Tarragona i, en el seu cas, analitzar-ne les diferències.</p>

Font: elaboració pròpia

5.1.2. Limitacions i dificultats de la proposta metodològica

Durant la realització de l'estudi han sorgit imprevistos i limitacions. En taula següent s'apunten els problemes als que s'ha fet front i també recomanacions per ajudar a una millor detecció d'aquests casos o al seu abordatge en cas que l'estudi es repliqui en el mateix o en altres territoris.

Taula 21. Limitacions i dificultats de la proposta metodològica

Dificultats detectades	Contingut de la dificultat	Repte	Indicacions/ Recomanacions
Creació de l'eina de recollida de dades	Dificultat per consignar les variables en diverses plantilles en format online. Ha obligat, en ocasions, a parcel·lar la informació recopilada.	Definició de les variables d'interès per a l'estudi i plasmació en les plantilles de recollida de dades.	Es recomana partir de la proposta d'eina de recollida de dades resultant d'aquest estudi i introduir els canvis necessaris per adaptar-la a les particularitats del territori on hagi d'aplicar-se.
Determinació dels procediments que integren la mostra	Dificultat per accedir al llistat de procediments que havien de constituir la mostra. Falta de claredat en el llistat inicial al que es va tenir accés i on es consignaven procediments que es trobaven en diferents moments processals, inclosos procediments amb inhibicions o acumulats a altres, amb la consegüent presència de procediments duplicats.	Detecció dels procediments que s'havien de revisar en cada Fiscalia i de procediments que s'havien instruït en altres territoris diferents dels participants a estudi per raó d'inhibicions, acumulacions o altres. Detecció de procediments que apareixien per duplicat en ser designats pel número corresponent a les diferents fases processals.	Es recomana comptar, des de l'inici de la recerca, amb el llistat de procediments incoats a la Fiscalia seleccionada, amb la referència de la numeració assignada al procediment en el moment de la seva incoació.

Dificultats detectades	Contingut de la dificultat	Repte	Indicacions/ Recomanacions
<p>Accés a informació relativa a víctimes de 16 a 18 anys</p>	<p>La mostra es va configurar a partir de la classificació que efectuava Fiscalia, partint del tipus delictiu de l'art. 183 CP, relatiu als delictes sexuals amb víctimes menors a l'edat del consentiment sexual. Per això, l'estudi inclou totes les víctimes menors de setze anys, però no els casos de victimització sexual de 16 a 18 anys, que també poden rebre atenció a la Barnahus.</p>	<p>Incorporar les víctimes entre 16 i 18 anys a la mostra.</p>	<p>Incorporar a l'estudi tots les persones menors d'edat, víctimes de violència sexual i no només aquelles que no han assolit l'edat del consentiment sexual.</p>
<p>Accés a la mostra</p>	<p>Inicialment, es va facilitar l'accés només a carpetes físiques ubicades a l'oficina de Fiscalia i que estaven en procés de tramitació, de manera que es va haver d'insistir per a tenir accés a les carpetes ubicades a l'arxiu.</p>	<p>Dificultat per accedir a les carpetes de Fiscalia i dilacions en la progressió de l'estudi.</p>	<p>Es important clarificar que s'han de consultar tots els procediments de la mostra i no només aquells que estan a més fàcil abast del personal funcionari. Per tant, també aquells en carpetes ubicades a l'arxiu de l'oficina.</p> <p>Per a l'accés a determinats procediments és necessari comptar amb la col·laboració del personal de l'oficina de Fiscalia per a la consulta de les dades consignades a l'aplicació informàtica de Fiscalia.</p>

Dificultats detectades	Contingut de la dificultat	Repte	Indicacions/ Recomanacions
<p>Informació consignada en els procediments amb resolució de sobreseïment</p>	<p>Informació escassa en resolucions molt estandarditzades.</p> <p>A més, impossibilitat d'accedir a carpetes amb resolucions de sobreseïment més antigues que havien estat destruïdes per falta d'espai a l'arxiu de Fiscalia.</p> <p>Les carpetes relatives a procediments sobreseguts només estan disponibles a les oficines de Fiscalia dels jutjats d'instrucció.</p>	<p>Dificultat per accedir a la informació necessària, en relació als casos de sobreseïment, malgrat ser un dels aspectes rellevants de la recerca.</p>	<p>Es recomana la creació d'una plantilla específica de recollida de dades només per a les resolucions de sobreseïment. També, comptar amb la col·laboració del personal de l'oficina de Fiscalia per a la consulta de les dades consignades a l'aplicació informàtica de Fiscalia.</p>
<p>Trànsit de carpetes des dels jutjats a Fiscalia</p>	<p>Dificultat per accedir als expedients que havien estat traslladats al jutjat o a l'Audiència per a ser qualificats o per al judici oral.</p>	<p>Localització d'expedients temporalment no ubicats a la Fiscalia.</p>	<p>S'aconsella mantenir actualitzat el llistat de procediments i comptar amb la col·laboració del personal funcionari de l'oficina per garantir que es dona accés a les carpetes en una o altra ubicació tan aviat sigui possible.</p>
<p>Càrrega addicional per al personal funcionari de les Fiscalies</p>	<p>La realització de l'estudi i la recopilació de les dades es realitzava necessàriament durant l'horari laboral del personal de Fiscalia i en les seves dependències.</p>	<p>Percepció d'un entorpiment mutu en el ritme de treball, tant dels funcionaris com del personal investigador.</p>	<p>Es recomana explicar als funcionaris de l'oficina els objectius i la metodologia de la investigació a l'inici de l'estudi, per intentar aconseguir la major participació i optimitzar el temps de dedicació.</p>

Dificultats detectades	Contingut de la dificultat	Repte	Indicacions/ Recomanacions
Dificultat per determinar si s'havia preconstituït la prova	En les carpetes de Fiscalia no sempre s'especificava si s'havia enregistrat l'exploració a la víctima a efectes de prova preconstituïda.	Aconseguir informació sobre enregistrament de l'exploració al menor d'edat com a prova preconstituïda.	S'aconsella buscar referències en l'expedient de Fiscalia sobre el sistema d'enregistrament de la prova preconstituïda (a Espanya, sistema Arconte), així com, també en la pròpia sentència, en cas d'existir. També valorar si aquesta informació es pot obtenir per altres vies, com directament de Barnahus, si ha intervingut en el cas.
Confusió en l'autoria de determinades exploracions realitzades al nen o nena	La determinació dels professionals que havien realitzat o no una exploració a la víctima podia donar lloc a confusió.	Casos en que no estava clar si l'exploració psicològica s'havia realitzat des de la Barnahus o des de l'EATP. En converses amb personal de la Barnahus, es va aclarir que l'EATP i els seus professionals són la unitat competent per a realitzar les exploracions, malgrat que en un estadi inicial de l'activitat també professionals de la Barnahus havien fet algunes exploracions.	Es recomana contrastar els dubtes que es plantegen directament amb els professionals involucrats.
Escàs número de casos identificats amb intervenció de Barnahus	Dificultat per identificar, a partir de la informació disponible als expedients de Fiscalia, aquells casos que varen comptar amb la intervenció dels professionals de Barnahus. A més, la recerca comprèn només els dos primers anys de funcionament de la Barnahus de Tarragona, durant els quals la unitat estava encara en procés de desplegament	La informació relativa a la intervenció efectiva de Barnahus es va poder trobar en els expedients de Fiscalia per un número molt baix de casos (33) cosa que ha limitat els anàlisis que han pogut efectuar-se en l'estudi quantitatiu. Aquest número tan baix de casos s'explica en bona mesura pel fet que l'estudi comprèn només els primers temps de funcionament de la Barnahus de Tarragona.	Valorar si aquesta informació es pot obtenir directament de Barnahus.

Dificultats detectades	Contingut de la dificultat	Repte	Indicacions/ Recomanacions
Unificació de criteris per a la consigna de la informació en les plantilles	Els matisos particulars de cada cas, tant pel que fa als fets perpetrats com a l'íter judicial, dificultaven el trasllat de la informació de l'expedient a una plantilla de recollida de dades.	Aconseguir unificar criteris en relació amb la utilització de les diverses plantilles per a la recollida de dades i la consigna de les variables en cas de participació de diverses persones en la recollida de dades.	Es recomana dissenyar un document de criteris compartit entre les persones que recullen les dades. Per altra banda, si es vol mantenir informació sobre particularitats rellevants del cas es pot incorporar un apartat final per a text lliure en cadascuna de les plantilles de recollida de dades.
Revisió de casos en el tram final de l'estudi	Identificar canvis en l'estat processal de les causes que podien haver variat amb el transcurs del temps.	Disposar de la informació més actualitzada possible.	S'aconsella efectuar una revisió final de les causes que, inicialment, estaven sobresegudes de manera provisional o en fase d'instrucció per detectar canvis en el seu estat processal.
Configuració de la base de dades	Revisió i neteja de la base de dades generada des de l'aplicació informàtica amb caràcter previ a l'anàlisi estadística de les dades recopilades.	<p>Detectar i corregir possibles duplicats.</p> <p>Detectar errades en les dates relatives a fets, resolucions o exploracions rellevants.</p>	S'aconsella comptar amb un document addicional on es poden consignar els canvis i incidències durant el desenvolupament de l'estudi.

Font: elaboració pròpia

► 5.2. Valoració dels resultats

Els resultats obtinguts amb la realització d'aquest estudi suposen una aportació molt rellevant al coneixement de la victimització sexual d'infants, de la intervenció que s'efectua des del sistema de justícia penal en aquests casos i, en especial, dels canvis afavorits per la implantació del model Barnahus.

En primer lloc, els resultats obtinguts en aquest estudi són comparables i contrastables amb els procedents d'estudis previs efectuats a nivell nacional i internacional. En segon lloc, els resultats generats evidencien canvis efectius en el funcionament de la justícia penal que suposen una contribució important a l'objectiu de reduir la victimització secundària dels infants víctimes de delictes sexuals que entren en contacte amb la justícia i amb els diferents professionals implicats. Finalment, el treball ha permès també comprovar que

alguns indicadors de victimització secundària persisteixen encara després de la creació i la posada en funcionament de la unitat Barnahus.

Malgrat que, com s'ha assenyalat en les pàgines precedents, la recerca comprèn només els anys inicials de funcionament de la unitat Barnahus de Tarragona, quan el seu desplegament i organització no havia arribat encara al nivell d'implementació que ha d'assolir en els anys subsegüents, els resultats conviden ja a una doble reflexió. Per una banda, la conveniència de treballar per superar alguns dels resultats menys favorables que revela aquesta investigació. Per altra banda, confirmar la necessitat que aquest estudi pugui perllongar-se en el temps i comprovar la consolidació de resultats positius i el canvi desitjat en les tendències que cal revertir.

> 5.2.1. Relació entre els resultats obtinguts en aquest estudi i en estudis previs

Els resultats obtinguts confirmen els d'estudis previs en què s'ha avaluat l'impacte de les Cases d'Infants (Child Advocacy Centers) als EUA, respecte a l'evolució dels indicadors en territoris en què s'han implantat (Miller i Rubin, 2009), a la comparació entre el període anterior i posterior a la implantació (Bradford, 2005), a la reducció del temps dels procediments (Walsh i altres, 2008) i a la probabilitat de la condemna (Joa & Edelson, 2004; Bradford, 2005).

Pel que fa a la mostra, destaca que la ràtio de nenes és en aquest estudi (84.7%) superior a la que s'observa en altres estudis (78% en la metanàlisi de Cross i altres, 2003). S'ha obtingut també un percentatge elevat d'abusos intrafamiliars (52%), molt proper al 54% de l'estudi de Cross i altres (2003).

També es rellevant el fet que, de la mateixa manera que han posat en evidència anteriors estudis, la major part de casos que entren al sistema de justícia penal no acaba amb la presentació de càrrecs (Cross i altres, 2003; Stroud i altres, 2000; Tamarit i altres, 2017). La menor probabilitat de persecució quan l'agressor és un membre de la pròpia família és un resultat que coincideix amb el trobat en alguns estudis realitzats en altres països (Runyan i altres, 1998; Cross i altres, 2003), però no amb l'únic estudi realitzat anteriorment al país (Tamarit i altres 2017).

Així mateix, es confirmen els estudis precedents en què es redueix la probabilitat de processament quan la víctima té pocs anys (Gray, 1993) i s'incrementa quan hi ha hagut un informe pericial i s'ha fet una avaluació per

part d'un equip tècnic (Tamarit i altres, 2017).

La taxa de condemna (15%) és propera a la trobada a l'estudi de Tamarit i altres (18%).

> 5.2.2. Resultats relatius a l'impacte de la Barnahus en el sistema penal i en la reducció del risc de victimització secundària

A) Reducció de la durada del procediment

S'observa una reducció progressiva de la durada dels procediments, que inicialment es pot atribuir a la posada en funcionament de la Barnahus a Tarragona (2020) i que millora amb l'entrada en vigor de la LO 8/2021. És especialment rellevant el cas de Tarragona, on els temps processals es redueixen a més de la meitat: en els procediments que finalitzen amb sentència es passa d'una durada mitjana de pràcticament tres anys en el període previ a la Barnahus a un any i mig en els procediments post-Barnahus. Els resultats mostren també que els temps processals són més dilatats en els casos que finalitzen amb sentència absolutòria, cosa que apuntaria al fet que una instrucció més llarga no necessàriament reverteix en l'obtenció de les proves incriminatòries.

Per altra banda, aquesta reducció del temps no s'aprecia en els casos de finalització del procediment amb un sobreseïment provisional, en què la intervenció de la Barnahus no redueix la durada dels procediments. Això podria ser indicatiu d'una major implicació dels professionals de la Barnahus per garantir elements suficients de prova per obrir la fase de judici oral.

B) Reducció del volum de sobreseïments quan es practica prova preconstituïda

La pràctica de la prova preconstituïda redueix significativament el nombre de sobreseïments. La majoria de casos en els que es practica la prova preconstituïda passen a la fase d'enjudiciament i finalitzen en sentència. Això pot estar vinculat a una major qualitat de l'exploració que es realitza a l'infant víctima, cosa que explicaria la relació amb el pas a la fase d'enjudiciament i de sentència, i també amb la major ràtio de sentències condemnatòries.

C) Reducció del volum de sobreseïments quan intervé Barnahus

En relació amb la influència de la Barnahus en la taxa de sobreseïments, l'estudi mostra que si bé les ratios de sobreseïment no disminueixen en el territori de Tarragona durant el període inicial d'activitat de la Barnahus, sí s'observa una reducció en la taxa de sobreseïments en els casos en què consta la intervenció efectiva de la Barnahus.

D) Reducció del volum de sobreseïments quan es disposa d'informe de credibilitat de la víctima

Les dades mostren la relació entre la pràctica de l'informe de credibilitat de la víctima i l'estat del procediment, en el sentit que quan s'ha elaborat l'informe, la taxa de sobreseïment és significativament inferior que quan no s'ha elaborat. De fet, la realització d'aquest informe influeix positivament, tant en la ràtio de procediments que compten amb la qualificació provisional del Ministeri Fiscal, com en la ràtio de casos que són enjudiciats i sentenciats. Entre aquests darrers, s'observa també que quan el contingut de l'informe és favorable a donar credibilitat al relat de la víctima, la probabilitat d'obtenir una sentència s'incrementa. En conseqüència, i a partir dels resultats obtinguts, es considera important estendre la pràctica de l'informe de credibilitat de la víctima, en tant que és un element de qualitat probatòria que garanteix la continuïtat del procediment.

E) Més sentències condemnatòries en territori i període Barnahus

Les dades obtingudes mostren que en el territori de Tarragona en el període d'activitat de la Barnahus, la taxa de condemna ha estat més elevada que en els altres dos territoris que han actuat com a grups de control, així com també en el territori de Tarragona en el període pre-Barnahus. Aquest resultat evidencia la relació entre el funcionament de la Barnahus i els resultats dels procediments en termes de condemna.

A més, altres resultats reforcen aquesta tendència que es manifesta en el fet que tots els casos en què va intervenir Barnahus i que van arribar a enjudiciament varen rebre una sentència condemnatòria, mentre que en els casos on aquesta no va intervenir la taxa de condemna va ser del 77%.

F) Sentències condemnatòries segons la víctima declari o no al judici oral

És rellevant el resultat que posa de manifest que quan la víctima declara al judici oral s'obté una taxa de condemna més baixa, mentre que, en canvi, quan la víctima declara a través de prova preconstituïda augmenta la probabilitat d'obtenir sentència condemnatòria. Aquest resultat donaria suport a la tesi segons la qual evitar la declaració de la víctima a la vista oral, no només redueix el cost que té la seva participació al procés penal en termes de victimització secundària, sinó que a més té beneficis processals respecte a la prova del delictes ja que incrementa la probabilitat de condemna. L'explicació d'aquest resultat podria basar-se en el fet que generalment quan la víctima ha de declarar al judici oral ha transcorregut un temps molt llarg, la qual cosa afecta a la qualitat del relat dels fets i al risc de més llacunes de memòria i contradiccions que el tribunal valora negativament. A més, tampoc contribueix a millorar aquest relat el fet que la declaració s'efectuï en un entorn poc amigable, ni adaptat a la víctima. Aquest resultat justifica la posada en pràctica del model Barnahus i la implementació generalitzada de la prova preconstituïda, practicada de forma rigorosa i davant de tots els professionals.

► **5.2.3. Resultats que mostren la persistència de reptes en l'atenció als infants víctimes en el sistema de justícia penal**

A) Taxa de sobreseïments elevada

Les ràtios de sobreseïment que resulten de l'estudi són encara molt elevades si tenim en compte que, segons apunten els estudis victimològics en aquesta matèria, el volum de casos de victimització sexual infantil que arriben a coneixement dels òrgans jurisdiccionals representa només una part molt petita de la victimització sexual infantil. Això suposa que la gran majoria d'abusos i violències sexuals a infants i adolescents es mantenen sense resposta en l'àmbit de la justícia penal.

Amb tot, la detecció d'un lleuger augment del temps transcorregut entre la incoació del procediment i la resolució per sobreseïment en el territori de Tarragona i en el temps en que opera Barnahus, pot ser una mostra que abans de prendre aquesta decisió el jutge instructor practica més diligències d'investigació tendents a afavorir la continuació del procediment, la qual cosa confirmaria també la menor ràtio de sobreseïments dictats en els casos

en que ha intervingut Barnahus. Val a dir però, que aquesta idea no ha pogut ser contrastada i que, en una lectura menys favorable, el major temps invertit en aquests procediments podria ser producte de les dilacions temporals i les esperes abans d'efectuar-se la intervenció amb els infants i les seves famílies a la Barnahus.

B) Taxa de sobreseïment en infants menors de sis anys

La investigació ha revelat que un dels àmbits en què es concentra el major número de decisions de sobreseïment del cas és quan els infants tenen menys de sis anys en el moment de la seva victimització. Efectivament, en aquesta primera etapa de la infància la sospita i la revelació dels abusos resulta especialment complexa doncs, en especial quan l'autor és familiar o conegut de la víctima, la pròpia relació d'ascendència d'aquell sobre l'infant facilita la perpetració dels abusos en un entorn de silenci i opacitat.

Tanmateix, un factor decisiu per garantir que aquests casos arriben a ser enjudiciats és la realització de les exploracions integrals i adaptades per part dels professionals. Millorar la formació i l'especialització dels professionals, tant de l'àmbit de la psicologia forense, com de l'àmbit judicial, per a que en cas de sospita o revelació es pugui conduir una exploració adaptada a l'edat dels infants i que aquesta pugui ser després emprada com a prova preconstituïda esdevé clau per a garantir l'enjudiciament i evitar la conclusió d'aquests procediments amb un sobreseïment o amb una sentència absolutòria per manca de proves.

En aquesta línia, resulta un indicador rellevant dels canvis que pot estar introduint la Barnahus el fet que, segons mostren els resultats de l'estudi, malgrat que la ràtio de víctimes d'edat inferior a sis anys representa un percentatge baix en comparació amb les víctimes compreses en els altres intervals d'edat, entre les víctimes que han estat ateses a la Barnahus hi ha un percentatge rellevant d'infants d'aquesta edat.

C) Taxes de sobreseïment en casos de victimització intrafamiliar

L'estudi mostra que la taxa de sobreseïment és més elevada en els casos de violència sexual comesa en l'àmbit familiar, de manera que quan l'ofensor és un familiar la probabilitat de sobreseïment incrementa. Resulta, en aquest sentit, molt significatiu que dos de cada tres casos sobreseguts impliquin violències sexuals en l'àmbit intrafamiliar.

La dada podria explicar-se per la reticència de les persones properes a l'entorn del nen o de la nena a que es persegueixin criminalment aquests fets o, inclús, de la pròpia víctima menor d'edat, en desenvolupar sentiments de culpabilitat, d'inseguretat i, fins i tot de lleialtat cap a l'ofensor, en prendre consciència de les implicacions jurídic-penals de la revelació.

El fet que les dades apuntin també a una taxa de condemna més elevada en els casos de victimització intrafamiliar en comparació amb el grup de no familiars podria indicar que la major ràtio de sobreseïments en procediments per victimització sexual intrafamiliar no seria tant atribuïble a reticències en els professionals implicats en l'exploració dels infants i en garantir la continuïtat del procediment, com en la pròpia actitud de l'entorn familiar i de la víctima.

En tot cas, aquest resultat confirma que el vincle entre víctima i ofensor és rellevant no només per entendre l'etiologia dels delictes sexuals contra infants, sinó també els reptes que suposa dins del procediment penal.

D) Sobreseïments sense haver completat les exploracions

L'estudi mostra que en la major part de casos en que es va dictar una resolució de sobreseïment no s'havien efectuat prèviament alguna o, fins i tot, cap de les exploracions que resultarien necessàries per poder avançar en la instrucció i l'enjudiciament del cas. De fet, de les dades recopilades s'extreu que només en un de cada sis procediments sobreseguts s'havia practicat prèviament alguna exploració. Tenint en compte que els resultats mostren que el motiu més freqüentment al·legat per procedir al sobreseïment de la causa ha estat la insuficiència de prova incriminatòria, sembla adequat hipotetitzar que una millora quantitativa i qualitativa de les exploracions als infants víctimes podria contribuir a reduir aquestes taxes de sobreseïment.

E) Delictes continuats

En pràcticament la meitat dels procediments analitzats s'ha apreciat la continuïtat delictiva, tant en les qualificacions del Ministeri Fiscal en tancar la instrucció del cas, com en les sentències condemnatòries. Aquesta dada posa de manifest que un volum rellevant dels casos investigats judicialment impliquen activitats sexuals amb infants o adolescents que s'han repetit al llarg del temps i en què l'ofensor ha aprofitat l'ocasió o les circumstàncies en que es troben ell i l'infant per reiterar l'abús. Aquestes dades posen de

relleu la necessitat d'establir mecanismes adequats per a que les víctimes i les seves famílies alertin a les autoritats d'aquestes situacions de manera que es despleguin les mesures necessàries per protegir a les víctimes i posar fi al delicte.

F) Reiteració d'exploracions als infants

S'observa en els resultats de l'estudi la persistència d'exploracions reiterades als infants. Per bé que excedeix als objectius d'aquest estudi valorar la qualitat i adequació de les exploracions efectuades als menors d'edat, s'ha constatat que algunes víctimes varen ser explorades en quatre o més ocasions. Prendre declaració en diverses ocasions en seu policial o en seu judicial a un nen, nena o adolescent per presumptes abusos o agressions sexuals comporta un risc considerable en termes de victimització secundària. Per això resulta necessari valorar, per una banda, si aquestes reiteracions són necessàries, tenint en compte el perill que hi hagi una contaminació del testimoni de l'infant, podent donar lloc a declaracions inexactes o incoherents que resultarien contraproductes en el curs del procediment. Per altra banda, aquestes exploracions reiterades poden resultar també victimitzadores, si comporten per a l'infant haver de recordar i reviure experiències negatives. La Barnahus té encara, en aquest àmbit, un potencial important per desplegar una funció d'integració de les exploracions, de manera que es realitzin les mínimes indispensables, en un espai amable i per professionals especialitzats.

G) Motivació de la sentència absolutòria

Malgrat que les taxes de condemna són elevades quan el cas arriba a fase d'enjudiciament (tres de cada quatre sentències són condemnatòries), en el cas de les sentències absolutòries destaca la preponderància de la insuficiència probatòria com a motiu de l'absolució. En concret, en tres de cada quatre d'aquestes resolucions absolutòries el motiu més freqüentment al·legat pel Tribunal per justificar la insuficiència de càrrega probatòria va ser la falta de credibilitat de la víctima.

Aquesta dada es relaciona amb el baix ús de l'informe de credibilitat de la víctima en relació amb una tipologia delictiva que, pel fet de ser generalment perpetrada en un context d'intimitat, on es compta únicament amb el testimoni de la pròpia víctima, col·loca en una posició especialment rellevant

la necessitat d'obtenir una declaració de qualitat.

En aquest sentit, la Barnahus és un model que hauria de permetre practicar aquestes exploracions en un marc de respecte i d'escolta adaptada a la infància procliu a millorar-ne l'eficàcia en termes processals penals i a reduir, alhora, el risc de victimització secundària.

H) Increment de procediments

Les dades obtingudes mostren que en general el volum de procediments per victimització sexual d'infants i adolescents experimenta un increment continuat en els cinc anys que abasta l'estudi (2018-2022) i en els tres territoris analitzats. Aquest increment esdevé encara més acusat en el període 2021-2022, coincident amb la posada en funcionament de la unitat Barnahus de Tarragona i també, a nivell general, amb l'aprovació i entrada en vigor de la LOPIVI per a la protecció integral de la infància i l'adolescència front a la violència.

Malgrat que les xifres de procediments incoats són certament elevades, resulta interessant aproximar-se a aquestes xifres com una evidència de la major sensibilització social sobre la problemàtica de la victimització sexual d'infants. Especialment, a partir del moment en que es posa en marxa el projecte pilot de la Barnahus, i les famílies i els professionals de diversos àmbits en coneixen l'existència i posen en valor la necessitat de comunicar a les autoritats les situacions detectades per tal d'iniciar un procediment penal que eviti o finalitzi la reiteració delictiva.

6. Referències

- Andersen, L. C. (2022). Phronetically Guided Use of Knowledge: Interstitial Work at Barnahus and How It Can Inform the Knowledge Debate in Social Work. *The British Journal of Social Work*, 52 (2), 1038–1054. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab081>
- Arruti Benito, Sara (2023): Medidas para eludir la victimización secundaria en la declaración de las niñas, niños y adolescentes víctimas de violencia sexual. Especial referencia al modelo Barnahus. *Justicia: revista de derecho procesal*, 2, 281–364.
- Bradford, A. B. (2005). *Legal outcomes as effectiveness research of forensic interviewing at the Child Advocacy Center of East Alabama* (Master Thesis, Auburn University). [Legal Outcomes as Effectiveness Research of Forensic Interviewing at the Child Advocacy Center of East Alabama \(CACEA\) \(auburn.edu\)](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.09.002)
- Bunting, L. (2008). Sexual offences against children: an exploration of attrition in the Northern Ireland criminal justice system. *Child Abuse & Neglect*, 32: pp. 1109–1118. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.09.002>
- Cantón, J. & Cortés, M. R. (2007). *Malos tratos y abuso sexual infantil*, 5ª ed. Madrid: siglo XXI.
- Elmqvist, J., Shorey, R. C., Febres, J., Zapor, H., Klostermann, K., Schratte, A., & Stuart, G. L. (2015). A review of Children's Advocacy Centers' (CACs) response to cases of child maltreatment in the United States. *Aggression and Violent Behavior*, 25(Part A), 26–34. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.07.002>

- Gutiérrez Morante, L. (2021): Evaluación del abuso sexual infantil en la actualidad: revisión teórica y aspectos metodológicos, *Psicopatología Clínica, Legal y Forense*, Vol. 21.
- Herbert, J. L., & Bromfield, L. (2016). Evidence for the Efficacy of the Child Advocacy Center Model: A Systematic Review. *Trauma, violence & abuse*, 17(3), 341–357. <https://doi.org/10.1177/1524838015585319>
- Hill, L, Lundy, & Mitchell, M (2021) Building a culture of Participation in Barnahus: Implementing children’s right to participate in decision making . [Participation-in-Barnahus-FINAL.pdf](#)
- Kadal, Anna (2020). Comparative review of legislation related to Barnahus in nordic countries, Council of Europe, <https://rm.coe.int/barnahus-comparative-review-anna-kaldal-14092020/1680a0437f>
- Joa, D., & Edelson, M. G. (2004). Legal Outcomes for Children Who Have Been Sexually Abused: The Impact of Child Abuse Assessment Center Evaluations. *Child Maltreatment*, 9(3), 263–276. <https://doi.org/10.1177/107755950426700>
- López, F. i altres (1995). Prevalencia y consecuencias del abuso sexual al menor en España”, *Child Abuse & Neglect*, 19 (9): pp. 1039–1050. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(95\)00066-H](https://doi.org/10.1016/0145-2134(95)00066-H)
- Martone, M., Jaudes, P.K. & Cavins, M.K. (1996). Criminal prosecution of child sexual abuse cases, *Child Abuse & Neglect*, 20: pp. 457–464. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(96\)00020-8](https://doi.org/10.1016/0145-2134(96)00020-8)
- Miller, & Rubin, D. (2009). The contribution of children’s advocacy centers to felony prosecutions of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 33(1), 12–18. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.07.002>
- Mitchell, M., Lundy, L., & Hill, L. (2023). Children’s human rights to ‘participation’ and ‘protection’: Rethinking the relationship using Barnahus as a case example. *Child Abuse Review*, 32(6): e2820. <https://doi.org/10.1002/car.2820> National Children’s Alliance (2017). Annual Report 2017. Empowering local communities to serve child victims of abuse. [2017-NCA-Annual-Report-2.pdf](#) (nationalchildrensalliance.org)
- Pereda, N. (2010). Consecuencias psicológicas a largo plazo del abuso sexual infantil. *Papeles del psicólogo*, 31 (2):pp. 191–201.

- Pereda, N., Abad, J., & Guilera, G. (2016). Lifetime prevalence and characteristics of child sexual victimization in a community sample of Spanish adolescents, *Journal of Child Sexual Abuse*, 25 (2): pp. 142–158. <https://doi.org/10.1080/10538712.2016.1123791>
- Pereda, N.; Guilera, G.; Águila–Otero, A.; Andreu, L.; Codina, M., i Díaz–Faes, D. A. (2024). La victimización sexual en la adolescencia: un estudio nacional desde la perspectiva de la juventud española. Universitat de Barcelona
- Pereira Puigvert, Sílvia y Ordoñez Ponz, Francesc (2021). El modelo Barnahus para una mayor tutela de las víctimas menores de edad en casos de abusos sexuales, *Justicia y personas vulnerables en Iberoamérica y en la Unión Europea*, 673–689.
- Ponnert, L. & Johansson, S. (2018). Juridification and Standardisation: Two Legal Dimensions Influencing Contemporary Child Protection. *The British Journal of Social Work*, 48(7), 2020–2037, <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcx150>
- PROMISE (2017). Barnahus Quality Standards. Guidance for Multidisciplinary and Interagency Response to Child Victims and Witnesses of Violence <https://www.barnahus.eu/en/the-barnahus-quality-standards/>
- PROMISE (2017). Enabling Child–Sensitive Justice The Success Story of the Barnahus Model and its Expansion in Europe <https://www.barnahus.eu/en/publication/enabling-child-sensitive-justice-the-success-story-of-barnahus-in-europe-2017/>
- Rivas, E., Capell, S., Massó, C. (2023). Mapeo sobre la implementación del modelo Barnahus en España. Proyecto UE– Consejo de Europa.”Fortalecimiento de la justicia adaptada a los niños a través de una cooperación y coordinación eficaces entre los diferentes servicios del tipo Barnahus en las regiones de España”. Consejo de Europa. <https://rm.coe.int/resumen-ejecutivo-estudio-de-mapeo/1680ad808e>
- Ruggieri, C.L. (2005). *Child advocacy centers and child sexual abuse in Nevada*. University of Nevada, Las Vegas.
- Save the Children (2017) Ojos que no quieren ver: los abusos sexuales a niños y niñas en España y los fallos del sistema. [Ojos que no quieren ver | Save the Children](#)

- Save the Children (2018). Sota el mateix sostre. Les Cases dels Infants: un recurs per atendre els nens i nenes víctimes d'abús sexual i les seves famílies a Catalunya. [sota-el-mateix-sostre-web-doble.pdf](#) (savethechildren.es)
- Save the Children (2021) Los abusos sexuales hacia la infancia en España. [Los abusos sexuales hacia la infancia en ESP.pdf](#) (savethechildren.es)
- Save the Children (2023) Per una justícia a l'altura de la infància <https://www.savethechildren.es/actualidad/informe-por-una-justicia-la-altura-de-la-infancia>
- Shao, L. (2006). *Economic evaluation of the children's advocacy center program and sex offender registration laws* (Doctoral dissertation). The University of Alabama, Tuscaloosa.
- Shao, L. (2006). *Economic evaluation of the children's advocacy center program and sex offender registration laws* (Doctoral dissertation). The University of Alabama, Tuscaloosa.
- Smith, D.W., Witte, T.H., & Fricker-Elhai, A.E. (2006). Service out-comes in physical and sexual abuse cases: A comparison of child advocacy center-based and standard services. *Child Maltreatment*, 11, 354–360. <https://doi.org/10.1177/1077559506292277>
- Stroud, D.D, Martens, S. & Barker, J. (2000). Criminal investigation of child sexual abuse: a comparison of cases referred to the prosecutor to those not referred. *Child Abuse & Neglect*, 24: pp. 689–700. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(00\)00131-9](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(00)00131-9)
- Tamarit, J., Guardiola, M.J., Padró-Solanet, A. & Hernández, P. (2017). La persecución judicial de la victimización sexual infantil: un estudio de flujo de casos. A Tamarit, J. (coord.), *La victimización sexual de menores de edad y la respuesta del sistema de justicia penal*, Edisofer-Bdf.
- Walsh, W.A., Lippert, T., Cross, T.P., Maurice, D.M., & Davison, K. (2008). How long to prosecute child sexual abuse for a community using a children's advocacy center and comparison communities? *Child Maltreatment*, 13, 3–13. <https://doi.org/10.1177/1077559507307839>

Wolfteich, P., & Loggins, B. (2007). Evaluation of the children's advocacy center model: Efficiency, legal and revictimization out-comes. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 24, 333–352. <https://doi.org/10.1007/s10560-007-0087-8>